



KIYAFET ADLARI ETİMOLOJİSİ

Soner TOKTAR
Yakup YILMAZ



RumeliYA
Yayınclık ۛ Publishing

KIYAFET ADLARI

Etimolojisi

Soner TOKTAR

Yakup YILMAZ

Fenomen & RumeliYA

Editör / Editor

Salih ÖZYURT

Yazar / Author

Soner TOKTAR & Yakup YILMAZ

Kitap adı / Book title

Kıyafet Adları Etimolojisi

APA

Toktar, S. & Yılmaz, Y. (2023). *Kıyafet Adları Etimolojisi*. Erzurum & Kırklareli: Fenomen & RumeliYA Yayıncılık & Publishing.

Grafiker: RumeliYA

Kapak tasarımı: Selen Gül ŞENTÜRK

Redaksiyon: Yakup YILMAZ

Yayın dili / Publication language: Türkçe / Turkish

Yayın no / Publication number: 34

ISBN

RumeliYA: 978-625-99696-4-0

Fenomen: 978-625-6470-55-2

Yayın tarihi / Date published: 2023

Adres / Address

RumeliYA Yayıncılık & Publishing

Karacaibrahim Mh. Nüzhet Somay Cd., No. 49 B Merkez, Kırklareli, Türkiye

Sertifika / Certificate No 48218

web: www.rumeliya.com

e-mail: editor@rumeliya.com

Fenomen Yayıncılık

Lalapaşa Mahallesi, Çaykara Caddesi, Yakut Plaza Kat:3 No:93 Yakutiye/**Erzurum**

Sertifika / Certificate No 49983

web: http://www.fenomenyayincilik.com/

e-mail: siparis@fenomenyayincilik.com

© Bu kitabın 1. baskısı için yayın hakkı

FENOMEN & RumeliYA Yayıncılık & Publishing'e aittir

© The copyright for the 1st edition of this book belongs to

FENOMEN & RumeliYA Yayıncılık & Publishing.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	III
ÖN SÖZ	VII
İşaret ve Kısaltmalar.....	x
Transkripsiyon İşaretleri.....	xii
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM.....	5
ADLANDIRMA	5
1.1. Ad Bilimi	5
1.2. Adlandırma	6
1.3. Kıyafetlerde adlandırma	7
1.3.1. Yabancı dilden alma	7
1.3.2. Kendi dilinden ad verme	8
2. BÖLÜM	11
KIYAFET VE GİYİM OLGUSU	11
2.1. Kıyafet ve giyimin tarihi gelişimi	11
2.2. Kıyafet ve moda	12
2.3. Kıyafet ve din	13
2.4. Kıyafet ve kültür	14
2.5. Kıyafet ve kimlik	15
3. BÖLÜM	19
KIYAFET ADLARININ İNCELENMESİ.....	19
3.1. Yapı bakımından kıyafet adları	19
3.1.1. Sözcük halindeki kıyafet adları	20
3.1.2. Söz öbeği halindeki kıyafet adları.....	27
3.2. Vücutta giyildikleri yere göre kıyafet adları	30

3.2.1. Başa giyilenler	31
3.2.2. Boyna giyilenler	32
3.2.3. Kola giyilenler	33
3.2.4. Ele giyilenler	33
3.2.5. Ayağa giyilenler	33
3.2.6. Bele giyilenler	34
3.2.7. İçe giyilenler.....	35
3.2.8. Dışa giyilenler.....	35
3.3. İşlevlerine göre kıyafet adları.....	39
3.3.1. Güzel görünme	40
3.3.2. Toplumsal konum belirtme.....	41
3.3.3. Milliyet belirtme	42
3.3.4. Olası tehlikelere karşı savunma ve hayati tehlikeleri önleme	42
3.3.5. İş yapma	43
3.3.6. Spor yapma	43
3.3.7. Sağlığı koruma	44
3.4. Cinsiyete göre kıyafet adları.....	44
3.4.1. Erkeklerin giydiği kıyafetler	45
3.4.2. Kadınların giydiği kıyafetler	46
3.4.3. Hem erkek hem de kadınların giydiği kıyafetler	48
4. BÖLÜM	55
SÖZLÜK.....	55
A	55
B	57
C	60
Ç	62
D	65

E	67
F	70
G	72
H	75
I	76
İ	76
J	78
K	79
L	87
M	88
N	91
Ö	92
P	92
R	96
S	98
Ş	101
T	102
U	106
Ü	107
V	107
Y	108
Z	110
SONUÇ.....	111
KAYNAKÇA.....	117

ÖN SÖZ

Kıyafetler insan hayatının en önemli unsurlarındandır ve toplumların yaşamında da geniş yer tutarlar. Bu sebeple dillerin söz varlığı içerisinde kıyafet adları oldukça büyük öneme sahiptir. Kıyafet adları Türkçede geniş yer tutmaktadır. Türkçenin zengin bir söz varlığına sahip olmasında kıyafet adlarının payı büyüktür.

2011 yılında yayımlanan TDK *Türkçe Sözlük* taranarak oluşturulan bu çalışmada 371 kıyafet adının madde başı olarak geçtiği tespit edilmiştir. Bu kıyafet adlarının tanımlarına sözlük kısmında yer verilmiştir. Sözlük kısmında yer alan madde başları *Türkçe Sözlük*'teki tanımlarıyla verilmiştir. Yine bu bölümde her madde başı için, ait olduğu kaynak dil belirlenerek ve çeşitli sözlüklerden faydalanılarak ayrı ayrı etimolojik açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamalar köşeli parantez içerisinde verilmiştir. İki ya da daha fazla sözcükten oluşan madde başlarında her sözcük ayrıç içerisinde verilmiş ve sözcüklerin arasına (+) işareti konmuştur.

Kökenine dair, kaynaklarda fazla bilgi bulunmayan veya kökeninden emin olunamayan kıyafet adları için öneri mahiyetinde açıklamalar yapılmış, literatürdeki görüşlere yer verilmiş ve köken incelemesinin önüne *varsayımsallık* bildiren (*) işareti konmuştur.

Türkçe Sözlük'te yer alan kıyafet adları yapı bakımından kıyafet adları, vücutta giyildikleri yerlere göre kıyafet adları, işlevlerine göre kıyafet adları, cinsiyete göre kıyafet adları olmak üzere dört ana başlık halinde tasnif edilmiştir. *Türkçe Sözlük*'te madde başı olarak yer alan kıyafet adlarının bir kısmının birden çok anlamı vardır ve her bir anlamı farklı bir tasnife girebilmektedir. Kıyafet adının sözlükteki açıklama sayısı hangi başlığa taalluk ediyorsa kıyafet adı o başlığın altında, yanında açıklama sayısı ile birlikte verilmiştir. Kıyafet adlarından bazılarının yanında parantez içinde verilen sayı

bu durumu belirtmektedir. Örneğin önlük sözcüğünün *Türkçe Sözlük*'teki 1. ve 2. anlamı işlevlerine göre kıyafet adları ana başlığı, iş yapma alt başlığına, 3. anlamı ise toplumsal konum belirtme alt başlığına konmuştur.

Kıyafet adları incelenirken birçok kıyafet adının yabancı dillerden alındığı tespit edilmiştir. Arapça, Farsça, Fransızca, Macarca, Japonca, İngilizce, Rusça, Bulgarca, Yunanca gibi birçok yabancı dilden kıyafet adı alınmıştır. Kökeni Türkçe olan kıyafet adlarının sayısı azdır. Bu durum Türkçenin acizliğini değil bilakis zenginliğini göstermektedir. Nitekim milletler farklı kültürlerle temas hâline girdiğinde onların kültürlerinden birçok ögeyi alırlar veya kendi kültürlerinden birçok ögeyi onlara aktarırlar. Kıyafetler de kültürün önemli bir parçası olduğundan Türkler temas ettikleri kültürlerden birçok kıyafet adını dillerine almıştır. Bunun yanı sıra Türkçeden yabancı dillere geçen kıyafet adları da mevcuttur. Örneğin Türkçe kökene sahip olan *yelek*, İspanyolcaya *chaleco*, Fransızcaya *gilet* olarak geçmiştir. Daha da ilginç *gilet*, Türkçeye *jile* şeklinde yeniden geri dönmüştür. Bu geri dönüşte sözcükteki anlam değişikliğinin etkisi vardır.

Adlandırma bölümünde genel olarak adlandırma ve ad bilim hakkında bilgi verildikten sonra kıyafetlere ad verilirken ne gibi hususlara dikkat edildiğinden bahsedilmiştir. Kıyafet ve giyim olgusu bölümünde ise giyimin insanlık tarihi boyunca izlemiş olduğu gelişim ve değişim çizgisinden bahsedilmiş; kıyafetin moda, din ve kültürle olan ilişkisi ortaya konmuş ve kıyafetin kimliği yansıtmadaki önemine değinilmiştir.

TDK'nin hazırlamış olduğu *Türkçe Sözlük* Türkçenin genel söz varlığının bir göstergesidir. Bir dilin genel sözlüğü hazırlanırken sözcüklerin dildeki kullanım sıklıkları dikkate alınır ve genellikle ağızların söz varlığına yer verilmez. Kıyafet adları için de bu durumun söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Türk

toplumu çok zengin bir kültüre sahiptir. Ülkemizdeki her yörenin kendine özgü, zengin bir kıyafet kültürü ve dolayısıyla birçok kıyafet adı vardır. Yani Türkçenin *Türkçe Sözlük*'te yer almayan ancak ağızlarda kullanılan kıyafet adları da vardır.

Kıyafet adlarının tamamını ya da birçoğunu ele alma amacıyla hazırlanmış çalışmalar mevcuttur. Reşat Ekrem Koçu'nun *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü* ile Baybars Gülensoy'un *Türkiye Giyim-Kuşam ve Süslenme Sözlüğü* adlı çalışmaları kıyafet adlarının birçoğunu ele alması bakımından önem arz etmektedir. Buna ek olarak Baybars Gülensoy'un *Türkiye Giyim-Kuşam ve Süslenme Sözlüğü* adlı çalışması sözcüklerin etimolojilerini vermesi bakımından da oldukça faydalıdır. *Türkçe Sözlük*'te yer almayan kıyafet adlarının tespit edilmesinde; yöresel kıyafetleri inceleyen çalışmalar, Gülensoy ve Koçu'nun kapsamlı çalışmaları ve özellikle ağızlarda geçen kıyafet adlarını vermesi bakımından Derleme Sözlüğü, kıyafet adları için bir envanter vazifesi görecektir ve aydınlatıcı olacaktır.

Bu çalışma ilk olmadığı gibi son da değildir. Elimizin erdiği dilimizin döndüğü kadar bilebildiklerimizi aktarmaya, öğrenebildiklerimizi yazmaya çalıştık. Kusurlar bizim doğrular okuyucunundur.

Soner TOKTAR & Yakup YILMAZ

Kırklareli & İstanbul, 2023

İşaret ve Kısaltmalar

*	Kökeninden emin olunamayan durumları belirtir
+	1. İsim kök/gövdelerine gelen eki belirtir 2. Sözcük öbeklerinde birleşen sözcüklerin arasına konur
-	Fiil kök/gövdelerine gelen eki belirtir
X	-ı, -i, -u, -ü seslerinden herhangi biri
<	...dan gelir
~	veya, hem ... hem ...
akt.	aktaran
Alm.	Almanca
Ar.	Arapça
Az.	Azerbaycan Türkçesi
Bulg.	Bulgarca
Erm.	Ermenice
Esk.	Eskimo Dili
Far.	Farsça
Fr.	Fransızca
Hint.	Hintçe
İng.	İngilizce
İsp.	İspanyolca
İt.	İtalyanca

Jap.	Japonca
Lat.	Latince
Mac.	Macarca
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
Moğ.	Moğolca
O. Alm.	Orta Almanca
Rum.	Rumca
Rus.	Rusça
s.	sayfa
ss.	sayfadan sayfaya
Sam.	Samoyetçe
Sans.	Sanskritçe
t.	teklik
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
Tür.	Türkçe
Uyg.	Uygur Türkçesi
vb.	ve benzeri
Yun.	Yunanca

Transkripsiyon İşaretleri

ء	ʾ	ش	ş
ا	e, a, ā	ص	ş
اى	é	ض	ḍ
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, ñ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẓ	ن	n
ر	r	و	o, ō, ö, u, ū, ü, v
ز	z	ه	e, h, i
ژ	j	ى	ı, ī, i, î, y, é
س	s		

GİRİŞ

İnsanoğlunun sahip olduğu birçok özellik içerisinde belki de en müstesna olanı dildir. Dilin tanımına dair felsefe, ilahiyat, dil bilimi, dil bilgisi, psikoloji, sosyoloji, edebiyat vb. birçok alanda açıklama görülmekle beraber Türkoloji alanında da birçok tanım verilmiştir. Bunlardan özellikle Ergin'in ortaya koyduğu tanım öne çıkar. Ergin dili şu şekilde tanımlar: *Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir* (1992, s. 3).

İnsanlar, evrendeki somut ve soyut tüm unsurlara bir ad vererek kendilerini çevreleyen dünyayı dil vasıtasıyla anlamlandırır. Toplumlar, somut veya soyut tüm unsurlara kendi dillerinden bir ad verirler ve o ad üzerinde uzlaşırlar. Uzlaşma sayesinde bu unsurlara verilen adlar toplum içerisinde anlam kazanır. İnsan hayatında geniş yer tutan kıyafetlere de tarih boyunca tüm topluluklar çeşitli adlar vermişlerdir. *Türkçe Sözlük*'te bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim *ad* olarak tanımlanır (TDK, 2011, s. 23).

Kıyafet sözcüğü Arapça kökenlidir. Arapça *kıyâfet* sözlükte master olarak 'birinin peşinden gitme, çocuğun fizikî özelliklerine bakarak nesebini tespit etme' gibi anlamlara gelir. Giyim kuşama da hem insanın kişiliğini yansıtması hem de geleneğin takip edildiğini göstermesi açısından kıyafet denilmiştir (Bozkurt, 2002, s. 508). *Giymek* kavramı *Türkçe Sözlük*'te 'örtünüp korunmak için bir şeyi vücuda geçirmek' olarak açıklanmıştır (TDK, 2011, s. 949). Gömlek, pantolon, ceket, elbise gibi birçok kıyafet adı giymek fiili ile birlikte kullanılır. Ancak kıyafet adları ile birlikte kullanılan başka fiiller de

vardır: almak (üzerine mont almak), takmak (kravat takmak), sarmak (şal sarmak), dolamak (atki dolamak), geçirmek (ayağına ayakkabı geçirmek), örtmek (peçe örtmek) gibi.

İnsan ve kıyafet birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün olmayan iki kavramdır. İnsanlar ilk çağlardan itibaren kıyafet giymişlerdir. Bunun başlıca iki sebebi vardır. Birinci sebep kıyafetlerin insanları soğuk, sıcak, rüzgâr, yağmur, kar gibi zorlu tabii koşullardan korumasıdır. İkinci sebep ise insandaki utanma duygusudur. İnsanlar, içlerindeki utanma duygusundan dolayı birbirlerinin yanında veya toplum içinde çıplak bir şekilde gezemezler ve bu sebepten örtünme ihtiyacı hissederler. Bu iki sebep yani korunma ve örtünme kıyafetin temel işlevini teşkil eder. Ancak kıyafetler zaman içerisinde bu temel işlevin yanı sıra bazı yan işlevler de kazanmıştır.

2011 yılında basılan TDK *Türkçe Sözlük* kapsamında yapılan bu çalışmada 371 kıyafet adının *Türkçe Sözlük*'te madde başı olarak verildiği tespit edilmiştir. Dış etkilere koruma ve örtünme kıyafetin temel işlevi olarak kabul edildiğinden bu işleve sahip olmayan yüzük, küpe, bilezik, hırma, kolye gibi takı ve aksesuarlar çalışma dışında bırakılmıştır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm adlandırma konusunu ele almaktadır. Bu bölümde *ad bilimi* ve *adlandırma* hususlarına temas edildikten sonra *kıyafetlerin adlandırılması* konusu üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, ilgili çalışmalar incelenerek kıyafet ve giyim olgusu hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölüm *kıyafet ve giyimin tarihî gelişimi*, *kıyafet ve moda*, *kıyafet ve din*, *kıyafet ve kültür*, *kıyafet ve kimlik olmak üzere dört başlıktan oluşmaktadır.*

Üçüncü bölümde kıyafet adları, *yapı bakımından kıyafet adları*, *vücutta giyildikleri yerlere göre kıyafet adları*, *işlevlerine göre*

kıyafet adları, cinsiyete göre kıyafet adları olmak üzere dört başlık halinde tasnif edilmiştir.

Sözlük bölümünde *Türkçe Sözlük*'te madde başı olarak yer alan kıyafet adlarının etimolojisi üzerinde durulmuştur. Son kısımda Sonuç ve Kaynakça bölümleri bulunmaktadır.

1. BÖLÜM

ADLANDIRMA

1.1. Ad Bilimi

Dil biliminin alt dallarından biri olan ad bilimi (İng. *onomastics*) kapsamında; nesnelere verilen adların bu nesnelerin kavramları ile olan ilişkisi üzerinden incelenmesi, bu adların çeşitli ölçütlere göre tasnif edilmesi ve kökeninin araştırılması gibi çalışmalar yürütülür. Ad biliminin; yer adları (toponymy), kişi adları (anthroponymy), su adları (hydronymy), dağ adları (horonymy) vb. birçok inceleme alanı vardır. Aksan ad bilimini iki temel alana ayırır ve şu şekilde tanımlar:

1. Anlambilimle yakınlığı olan, ancak yöntem bakımından ondan ayrılan ve sözcük kavram ilişkisine önem veren bilim dalı. Bu daldaki çalışmalarda herhangi bir kavramdan (örneğin güzellik, balık, zaman) hareket edilerek bu kavramın herhangi bir dilde nasıl anlatım bulduğu ve anlatımda hangi etkenlerin rol oynadığı incelenir. Bu alana *geniş adbilim* adını verebiliriz. Çünkü ele alınan sözcükler genellikle dilbilgisinde *ad (substantivum)* sayılan öğelerdir ve bu bilimin bu türü doğrudan doğruya adlara yönelir.

2. Genellikle her dilde özel ad sayılan öğeler üzerinde duran ve özel adları *kökenbilgisi*, tarihi gelişme yönünden ve çeşitli dil ve kültür sorunları açısından inceleyen bilimdir. Yer adları üzerinde duran dalı (*yer adbilim*, *toponymie* ya da *datoponomastique*) olduğu gibi, kişi adları, coğrafya adları üzerinde çalışan dalları da vardır. Örnek olarak nehir, ırmak, göl gibi su adları üzerinde duran *hydronymie*, dağ adlarını inceleyen *horonymie* dallarını gösterebiliriz. Bu alanın

çeşitli sorunları lehçebilimle geçişme halindedir (Aksan, 2015, s. 32).

1.2. Adlandırma

İnsan zihni ve insanın düşünce dünyası dilden bağımsız ele alınamaz. Dil, düşünmenin temelinde yer alır. İnsanlar, zihinlerindeki kavramlar sayesinde düşünürler. Bu kavramlar ise dış dünyada yer alan nesnelerin zihindeki yansıması sayılır. Erkman Akerson kavram, nesne ve adlar arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklar: Benim zihnimde *ağaç* diye bir kavram vardır, *ağaç* sözcüğü de, aslında belli bir nesnenin değil, zihnimdeki bu kavramın adıdır. Adlandırma işlemi sırasında, aslında dış dünyadaki şeyleri değil, zihnimizdeki kavramları adlandırırız (Erkman Akerson, 2008, s. 187).

Bir kavrama ad vermek onu bilinir kılmaktır. *Ağaç* kavramı hepimizin zihninde vardır ama ona *ağaç* adını verdikten sonra onu görünür hâle getiririz. Adlandırma konusunda her toplumun ve her dilin kendi içinde bir uzlaşma söz konusudur. Her dil, benzer kavramlara farklı adlar verir, ama aynı dili bilen ve konuşan kişiler aynı kavramlar için aynı adları kullandıkları için birbirlerini anlarlar (Erkman Akerson, 2008, s. 188). Örneğin Türkler *ağaç* kavramına *ağaç*, İngilizler *tree* adını vermişler ve bu konuda uzlaşmışlardır. Bu uzlaşma iletişimin temel şartlarından biridir.

Adlandırma ile birlikte doğaya -ya da isterseniz dış dünyaya diyelim- bir düzen getiririz. Bu düzen aracılığıyla birbirimizle anlaşmamız ve belki de daha önemlisi dış dünya ile baş edebilmemiz kolaylaşır. Neyin ne olduğunu bilmek ya da bildiğimizi sanmak, işleri kolaylaştırır (Erkman Akerson, 2008, s. 188).

Adlandırmada genelden özele doğru bir gidiş söz konusudur. Dünyayı, önce geniş kapsamlı büyük dilimlere (kümelere) ayırırız, sonra gene gereksinimlerimize göre, bu kümeleri daha dar alt kümelere ayırırız. Böylece birçok alanda, oldukça sistemli hiyerarşik bir düzen kurarız (Erkman Akerson, 2008, s. 195). Örneğin insanlar üzerlerine giydikleri şeylere *giysi* adını vermişlerdir. *Giysi* sözcüğü genel bir anlam içermektedir ve giyilen şeyleri bir araya toplayan bir üst küme vazifesi görmektedir. *Eldiven*, *çizme*, *gömlek*, *kazak*, *pantolon* gibi sözcükler ise *giysi* kümesinin alt elemanlarıdır ve artık daha özel ve belirli bir kavramın göstergesi haline gelmişlerdir.

1.3. Kıyafetlerde adlandırma

Kıyafetlere ad vermek insanlar için oldukça önemlidir. Zira kıyafetler birey ve toplum hayatında geniş yer tutmaktadırlar. İnsanlar kıyafetleri adlandırıp çeşitli kümelere ayırarak yaşamlarında geniş yer tutan giyim kuşam alanına bir düzen getirmişlerdir. Eski Türkçeden günümüze kadar Türklerde birçok kıyafet kullanılmış ve çeşitli yollarla adlandırılmıştır. Günümüze kadar birçok medeniyetle temas kuran Türkler hem doğu hem de batı kaynaklı birçok dilden kıyafet adını dillerine almışlardır. Bu çalışma kapsamında incelenen *Türkçe Sözlük*'te madde başı olarak yer alan kıyafet adlarında da yabancı dillerin ağırlığı görülmektedir.

1.3.1. Yabancı dilden alma

Türkçe Sözlük'teki kıyafet adlarının büyük bir bölümü yabancı kökenlidir. Türkler tarih boyunca birçok medeniyetle temas kurdukları için kendi kültürlerinde olmayan farklı bir kıyafetle karşılaşp bunu giymeye başladıklarında, bu kıyafete yeniden ad vermek yerine kıyafetin adını dillerine almışlardır.

Yabancı dillerden sözcük almak dilin zenginleşmesi demektir. Dilde hazır hâlde karşılığı bulunmayan bir nesne ya da kavramın adını yabancı dilden almak zaten tabîi bir durumdur. Ancak dilde karşılığı olduğu hâlde yabancı bir sözcüğü tercih etmek yanlıştır. Örneğin *bilgi*, Türkçenin eski devirlerinden beri kullanılır. *Bilgi* yerine yabancı kökenli *enformasyon* veya *ilim* sözcüğünü kullanmak gereksizdir. Böyle kelimeler tercih yaygınlaştıkça dilde yer bulur ve kalıcı olur.

Bir kavrama karşılık gelen ad dilde mevcutsa, o kavramı yeniden adlandırmanın gereği yoktur. Ancak insanların hayatına giren yeni bir kavram henüz adlandırılmamışsa ve dilde de karşılığı yoksa o kavramın adlandırılmasında yabancı dillerden yararlanılabilir. Örneğin *televizyon* hayatımıza girdiğinde, bu kavramın Türkçede herhangi bir karşılığı bulunmamaktaydı. Kavramın İngilizcedeki adı *television*'dan Türkçe ses özelliklerine göre uyarlanarak *televizyon* adı dilimize alınmış ve bu hâliyle dile yerleşmiştir. Bu durum kıyafet adlarında da geçerlidir. Örneğin *kimono* Japonlara özgü bir kıyafettir ve onların kültürlerinin önemli bir parçasıdır. Bu kıyafet çeşidi Türk kültüründe yoktur ve Japonca *kimono* adı verilmiş olan bu kıyafete yeniden bir ad vermek yerine ait olduğu dilden olduğu gibi almak dil açısından daha makuldür. Bunun gibi örnekler çoğaltılabilir.

Türkler Almanca, İngilizce, Rusça, Arapça, Farsça, İtalyanca, Yunanca gibi birçok yabancı dilden kıyafet adı almış ve kendi söz varlıklarına eklemiştir.

1.3.2. Kendi dilinden ad verme

Her dil, nesnelere ve kavramlara ad verirken sahip olduğu imkânları kullanır. Kıyafet adları özelinde bakılacak olursa, Türkçede

kıyafetlere ad verilirken genellikle sözcük türetme ve tamlama kurma yoluna gidilmiştir.

Sözcük türetme, kök hâlindeki bir sözcüğe yapım eki getirilmesiyle, dil kullanım sahasına anlamı farklı olan yeni bir sözcük koyma yoludur (örneğin başa giyilen kıyafet için *baş* sözcüğünden +*LXk* yapım eki ile *başlık* gibi). Tamlama kurma yoluyla da iki veya daha çok sözcük, çeşitli yollarla bir araya getirilerek ortaya yeni bir anlam kazandırılır ve bir araya gelen bu sözcükler söz öbeği oluşturarak yeni bir nesneyi işaret ederek adlandırır (örneğin *baş* ve *örtü* sözcüklerinin bir araya getirilmesiyle, başa örtülen kıyafet adı *başörtüsü* gibi).

Kök hâlindeki bazı Türkçe kıyafet adlarına ise, neye göre o adın verildiği konusu belirsizdir. Kökler kendi içlerinde bir bütündür ve dilin parçalara ayrılamayan, anlamlı en küçük birimleridir. Örneğin *kürk*, kök hâlindeki Türkçe bir kıyafet adıdır. Ancak Türklerin bu kıyafete niçin *kürk* adını verdiği konusunda fikir yürütmek zordur. Burada nedensizlik ilkesini öne sürmek gerekebilir.

Sözcük türeterek ve tamlama kurarak kıyafetlere ad verme konusuna, üçüncü bölümde *yapım eki almış kıyafet adları* ve *söz öbeği hâlindeki kıyafet adları* başlıklarında değinilecektir.

2. BÖLÜM

KIYAFET VE GİYİM OLGUSU

2.1. Kıyafet ve giyimin tarihî gelişimi

İlk çağlardan bugüne kadar kıyafet ve giyim insanın en önemli ihtiyaçlarından biri olmuştur. İlk çağlarda insanlar sadece kar, yağmur, soğuk, sıcak gibi tabiatın değişik durumlarından korunmak için giyinirdi. Giyinmenin amacı bu anlamda ihtiyaçların giderilmesiydi. Giyimin diğer bir çıkış noktası da örtünmektir. Örtünmek, tabiat şartlarına karşı korunmak olarak algılanabileceği gibi, toplum içinde çıplak gezilemeyeceği için örtünmek şeklinde de anlaşılabilir (Gürsoy, 2010, s. 46).

Kaiser, giyim kuşam ve süslenmenin tarihi, kökeni konusunda kesin yargılarda bulunmanın mümkün olmadığını, bunun pek çok kültür ürünüde de böyle olduğunu ifade etmektedir. Ancak insana dair pek çok konuda olduğu gibi bu konuda da arkeolojik verilerin bize bazı tahminlerde bulunma imkânı vermekte olduğunu belirtir. Ona göre giysinin kökeni ve insanın ne zaman giyinmeye başladığı konusu karanlık olsa da; Kaiser, prehistorik ve arkeolojik çalışmaların neandertal ölü gömme merkezlerinden sağladığı verilere göre, ilk süslenmenin orta Paleolitik döneme (yani yaklaşık 400.000 yıl önce) kadar gittiğini, ilk giyimin de yaklaşık 50.000 yıl önce Eski Taş Çağı'nda kuzey Rusya'da görüldüğünü kaydetmektedir (akt. Kutlu & Özmen, 2008, ss. 309-310). Giyinmek insanın varoluşundan itibaren ortaya çıkmış bir ihtiyaçtır. Avlanan hayvanların postları ile başlayan giyim serüveni, otlar ve yapraklarla devam etmiştir. İlerleyen dönemlerde ise keten ve yün kullanılmaya başlanmıştır (Karaaslan, 2010, s. 22).

2.2. Kıyafet ve moda

Zaman ilerledikçe kıyafet ve giyim anlayışı da değişmiştir. Başlarda kıyafet, insanlar için yalnızca temel bir ihtiyaç iken ve yalnızca bu ihtiyacı gidermek için kullanılırken, zamanla farklı işlevler kazanmış ve insan hayatında daha geniş yer tutmaya başlamıştır. Toplumsal yapılar geliştikçe sınıf ayrımları ortaya çıkmıştır. Toplumsal sınıf ayrımı insanların giyimlerine de yansımış, sınıflar arasında farklı kıyafet anlayışları oluşmuştur. Bu durum zamanla moda kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Gürsoy, modanın tarihi gelişimini şu şekilde açıklamıştır: Modanın tarihine göz atmak için, 1789 Fransız İhtilâli'ne kadar uzanmak gerekiyor. Moda ve moda şeklinde nitelenmesi gereken bazı tavır ve yaklaşımların aslında Fransız İhtilâli'nden sonra başladığı görülüyor. Fransız İhtilâli'ne kadar asil sınıf ile çiftçi ve köylü arasında son derece açık ve kesin bir ayrım vardı. İhtilâlden sonra asiller tamamen bertaraf olmadı ama köyden şehre gelen köylüler/ çiftçiler (yani fakir tabaka) şehirde kendi kültürlerini oluşturdu ve böylece asilzadelerin sahip oldukları kültür mirasına ortak oldular. İşte bu noktada 'burjuvazi' ortaya çıktı, bu da Sanayi Devrimi'ni yarattı. O andan itibaren de alt sınıfların üst sınıflara özenip onları taklit etmesinden ve onlara ulaşmaya çalışmalarından kaynaklanan bir yaklaşım ortaya çıktı. Buna genel manada 'giyim kuşamda moda' deniyor. Modayı, bu duruma bakarak burjuvazinin yarattığını varsaymak yanlış olmaz (Gürsoy, 2010, s. 14).

George Simmel'e göre toplumsal formlar, giysi, estetik yargı, (bir bütün olarak) insanın kendini ifade tarzı, moda etkisiyle sürekli dönüşüme uğrar; ama bu öyle bir biçimde gerçekleşir ki, moda -yani en son moda- sadece üst sınıflarda bütün bunları etkiler. Alt sınıflar onların tarzını taklit etmeye başladığı anda, yani üst sınıfların çizdiği

ayırım çizgisini aşır onların kendine özgü iç tutarlılığını ortadan kaldırmaya başladığında, üst sınıflar da bu tarzdan vazgeçip bir yenisini benimserler; artık onları yığınlardan ayıran, bu yeni tarzdır. İşte oyun böylece sürüp gider (akt. Karaaslan, 2010, s. 13).

2.3. Kıyafet ve din

Din kavramı *Türkçe Sözlük*'te tanrıya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum olarak tanımlanmıştır (TDK, 2011, s. 668).

Kıyafet ve giyimi etkileyen en önemli unsurlardan biri de dindir. Din bir kurallar bütünüdür ve insanlara nasıl yaşaması gerektiğini söyler. Doğal olarak dinin insanların giyimleri üzerinde de söz hakkı vardır ve insanların nasıl giyinmeleri gerektiği noktasında tüm dinler belirleyici unsurlardan biri olmuştur.

İbadetler yerine getirilirken özel giyim söz konusu olduğu gibi günlük giysiler de dinler tarafından geniş ölçüde etkilenmiştir. Cübbe, fes, sarık, İslâm'da gelenek halini almış simgelerdir. Aslında İslâm'ın giyim konusuna müdahalesi tartışmalı bir konudur. Fakat özellikle kadın giysilerindeki kapalılık, örtünme, geniş ölçüde dinsel etkilerden ileri gelmiştir (Tezcan, 1983, s. 265). Yine Yahudilerin *kippa* adı verilen başlığı giymesi ya da Budist rahiplerin ihrama benzeyen turuncu bir kıyafet giymeleri inandıkları dinin bir gereği ve göstergesidir.

Kültür unsurları arasında çok önemli bir konuma sahip olan dinlerden, kılık kıyafet belirgin bir halde etkilenmiştir. Geleneksel toplumlarda kişinin giysisi, dini inancını da büyük ölçüde yansıtmaktadır. Fakat modernleşmenin etkisiyle artık küresel bir kıyafet kültürüne doğru gidildiği için her şeyde olduğu gibi kılık

kıyafet konusunda da dinlerin etkisi zayıflamıştır (Abalı, 2009, s. 226-227).

Abalı, din ve moda çatışmasının giyim kuşama etkisini şu şekilde açıklamıştır: Dinin emrettiği giyim anlayışıyla modanın dayattığı giyim anlayışı birbiriyle çatışma halindedir. Din, insanların kutsallık attettikleri bir inanç sistemidir. Kutsal, cemiyetteki fertlerin etrafında bütünleşmelerini sağlayan temellerden biridir. Bu bütünleşme duygusunu moda, birbirini bozan bir tutumla kitlenin tüketimine sunar. Moda, değişme esprisine dayanırken, kutsal olanın değişmez özelliğiyle bir çatışma içine girmektedir. Çünkü dinler insanlara ne tip kıyafetler giyecekleri yolunda birtakım yaptırımlar koymuşlardır ve bu yaptırımlar, modanın *cinsî cazibe oluşturma* prensibine ters düşmekte, dolayısıyla moda, değişmez olanın (kutsal) yaptırımıyla çatışma haline girmektedir (Abalı, 2009, s. 44).

2.4. Kıyafet ve kültür

Kültür kavramı *Türkçe Sözlük*'te tarihî ve toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2011, s. 1558).

Kültür dairesinin içine giren en önemli unsurlardan biri de kıyafettir. Zaman içerisinde her toplum kendine özgü bir kıyafet anlayışı geliştirmiş ve bunu bir kültürel öge olarak nesilden nesle aktarmıştır.

Tarih içinde giyim kültürü incelendiğinde her toplumun yaşadığı coğrafya, yaşam biçimi, günlük uğraşları, değerlerinin, giyilen giysilerin biçim ve çeşidini, bunlara ek olarak takı-aksesuar ve

makyaj biçimlerini etkilediği görülmüştür (Artun, 2008, s. 46). Kılık ve kıyafet, örtme görevi dışında kişinin kültürünü yansıtır. Yani insan aslında üstüne başına kültürünü koyar. Her bir kültür, kendisine göre bir tarz belirleyerek mensuplarına onu giydirmiştir (Turhan, 1994, s. 40). Bir toplumun giysi kültürü, o toplumun özgün ekolojik koşullarını, ekonomik yapı ve olanaklarını, toplumsal ve kişisel değer yargılarını, çeşitli gelenek ve törelerini, estetik ve sanatsal özelliklerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla toplumları ve bireyleri çeşitli yönleri ve boyutlarıyla tanımada ele alınması gereken önemli yapılardan birisi de onların giysi kültürleridir (Kartal & Ölmez, 2014, s. 1).

Maddi bir kültür ürünü olarak tüm kültürlerin ortak özelliği olan giyim, kültürlerin birbirlerinden ayrışmasında ve bu ayrımların görünür kılınmasında da önemli bir semboldür. Bunun yanında kültürün de aynı zamanda bir giysi olduğu ve insanın en belirgin ortak özelliği olan bu giysinin insanı diğer canlılardan ayıran özelliklerin başında geldiği de söylenebilir (Kutlu & Özmen , 2008, s. 310).

2.5. Kıyafet ve kimlik

Bir kişinin kıyafeti o kişinin cinsiyetini, hayata bakışını, dinini, ekonomik durumunu, yaşadığı toplum ve coğrafyayı, kültürünü, kısaca kimliğini yansıtır.

Kıyafetler kişinin cinsiyetini büyük oranda yansıtır. Erkeklerin ve kadınların giydiği kıyafetler çoğunlukla birbirinden farklıdır. *Unisex* diye tabir edilen, hem erkek hem de kadınların giydiği kıyafetler ve karşı cinse ait kıyafetleri giymekten hoşlanan insanların kişisel tercihleri bir kenarda bırakılırsa kıyafetlerin insanın cinsiyetini büyük oranda yansıttığı söylenebilir.

Kişilerin ekonomik durumlarını kıyafet tercihlerine bakarak anlamak mümkün olabilmektedir. Ekonomik durumu iyi olan kişiler modaya uymak, şık görünmek, toplumun geri kalanından daha farklı hissetmek adına pahalı ve eşsiz kıyafetler giymeyi tercih ederler. Yine bu kişiler özellikle her gün farklı bir kıyafet giyme konusunda da hassastırlar. Ancak ekonomik durumu iyi olmayan kişilerin pahalı kıyafetler alma ve her gün farklı bir kıyafet giyme lüksleri yoktur.

Kıyafetler kişinin dini inancının da bir göstergesidir. Her dinin farklı bir kıyafet anlayışı vardır ve kişiler mensubu oldukları dinin emrettiği şekilde giyinmeye özen gösterirler. Özellikle İslâmiyet'te bu konu oldukça geniş yer tutar. Kur'an-ı Kerîm'de insanların - özellikle kadınların- nasıl giyinmeleri gerektiği ile ilgili ayetler vardır. Ahzâb Suresi 59. ayette mealen şöyle emredilmiştir: “Ey Peygamber! Zevcelerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına söyle, dışarı elbiselerini üzerlerine geçirsinler. Bu, onların tanınıp eziyete maruz kalmamaları için daha uygundur. Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir.” (33. Ahzâb, 59). Yine Nûr Suresi 31. ayette tesettürle ilgili mealen şu emirler vardır: “Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Baş örtülerini, yakalarının üzerine (kadar) örtünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi kadınları (mümin kadınlar), ellerinin altında bulunanlar (köleleri), erkeklerden, ailenin kadınına şehvet duymayan hizmetçi vb. tâbi kimseler, yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler. Gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılsın diye ayaklarını yere vurmasınlar (Dikkatleri

üzerine çekecek tarzda yürümesinler). Ey müminler! Hep birden Allah'a tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.” (24. Nûr, 31). İslâm'da olduğu gibi diğer dinlerde de kıyafetle ilgili emirler vardır ve her dinin mensubu dininin emrettiği şekilde giyinerek kimliğini ortaya koyar ve diğerlerinden ayrılır.

Bir insanın milliyetini giydiği kıyafetten anlamak mümkündür. Her milletin kendine has bir giyim kültürü vardır ve bu kültür o millete mensup olan kişilerin giyimlerinde tecessüm eder. Örneğin *kimono* bir Japon kıyafeti, *sari* Hint kadınlarının giydiği bir kıyafet, *kefiye* ise Arap erkeklerin başlarına örttüğü püsküllü bir başörtüsüdür ve bu kıyafetler onların millî kimliklerini yansıtır.

Türk milletinin de diğer milletlerde olduğu gibi önemli bir kıyafet kültürü vardır. Toplumların giyim anlayışları yaşam tarzlarından, yaşadıkları coğrafya ve bu coğrafyaların iklim koşullarından etkilenir. Orta Asya bozkırlarının iklim koşulları ve Türklerin savaşçı-göçebe kimlikleri onların kıyafet tercihlerini etkilemiştir. Bahaeddin Ögel'e göre, göçebe bir topluluk olan ve zamanının çoğunu at üstünde geçiren Türklerin ata entari ile binmeleri söz konusu olamazdı. Bu nedenle atın sürtünme ve bacaklarda yara açma gibi tehlikelerinden korunmak için kalın pantolon ve çizme giymeleri gerekli idi. Yine hayvancılıkla geçinen Türklerin yiyecek ve silahlarını asabilmek için kalın deri kemerlere gereksinimleri vardı. Ayrıca sürekli olarak açık havada gezmek nedeniyle kalın palto ve kürk kullanmak zorunda idiler (akt. Tezcan, 1983, s. 259). Soğuğa ve rüzgâra karşı kulaklıklılı ve enselikli şapkalar da doğa koşulları ve iklimin etkisiyle kullanılıyordu (Tezcan, 1983, s. 259).

Görüldüğü gibi kıyafet kimliğin en önemli parçalarındandır. İnsanları yakından tanımadan önce onları kıyafetlerine göre değerlendiririz ve kıyafetleri bizlere kimlikleri hakkında -bazen yanıltıcı olabilse de- önemli ipuçları verir. Ancak bu durum

günümüzde değişmiştir. Moda olgusunun dayattığı tek tip giyim anlayışı, sanayinin gelişmesiyle kıyafet üretiminin artması ve üretimi elinde tutan ülkelerin kendi ürettikleri kıyafetleri tüm dünyaya pazarlamaları giyimin evrensel bir hal almasına sebep olmuştur. Kitle iletişim araçları ve küreselleşmenin etkisiyle kültürel farklılıklar ortadan kalkmaya ve gelenekler unutulmaya başlanmıştır. İnsanlar kültürlerinin en önemli yansıtıcılarından biri olan yerel kıyafetleri giymez olmuşlardır ve bu sebeple de kıyafet insanların kimliğini yansıtmada etkisiz hale gelmeye başlamıştır.

3. BÖLÜM

KIYAFET ADLARININ İNCELENMESİ

3.1. Yapı bakımından kıyafet adları

Türkçe Sözlük'te yer alan kıyafet adları yapıları bakımından *sözcük halindeki* ve *söz öbeği halindeki* kıyafet adları olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır. Sözcük halindeki kıyafet adları ek alıp almama durumlarına ve ek aldıysa aldığı ekin türüne göre tasnif edilmiştir. Kök halindeki kıyafet adları dışında kalan tüm kıyafet adları yapım eki almıştır. Çekim eki alan herhangi bir kıyafet adına rastlanmamıştır. Yapım eki almış kıyafet adları, kaynak dillerine göre sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda Türkçe, Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce yapım eki almış kıyafet adları tespit edilmiştir.

Söz öbeği halindeki kıyafet adları da tasnif edilirken adların kaynak dilleri göz önüne alınmıştır. Buna göre tek bir sözcükmüş gibi görünse de kaynak dili içerisinde söz öbeği oluşturan kıyafet adları, ait olduğu kaynak dilin başlığı altında söz öbeği olarak verilmiştir. Örneğin Farsçadan dilimize geçen *çamaşır*, *câma* (giysi) ve *şûy* (yıkayan); Fransızcadan dilimize geçen *döpiyes*, *deux* (iki) ve *pièce* (parça); Latince kökenli *üniforma* ise *unus* (bir) ve *forma* (biçim, şekil, kalıp) sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Dolayısıyla bunlar, ait oldukları kaynak dil içerisinde söz öbeği teşkil etmektedirler.

Kıyafet adlarının yapısal tasnifinde, çalışmanın *Sözlük* bölümünde yer alan köken incelemeleri esas alınmıştır. Dolayısıyla kökeni belirsiz olan ya da kökeninden emin olunamayan kıyafet adları yapı tasnifine dahil edilmemiştir.

3.1.1. Sözcük halindeki kıyafet adları

Türkçe Sözlük'te yer alan 264 kıyafet adı sözcük halindedir. Bu sözcükler *kök halindeki kıyafet adları* ve *yapım eki almış kıyafet adları* olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Çekim eki almış herhangi bir kıyafet adı tespit edilememiştir.

3.1.1.1. Kök halindeki kıyafet adları

Kökler, kelimelerin yapısında yer alan bütün ekler çıkarıldıktan sonra, daha küçük parçalara ayrılamayan ve kelimelerin temel anlamlarını oluşturan ögelerdir.

Bir kelimeyi kök ve eklerine ayırarak parçalamak mümkündür. Ancak, kökler bir dilin anlamlı en küçük parçaları olduklarından bunları kendi içlerinde parçalamak mümkün değildir. Aksi hâlde, anlamsız şekiller ortaya çıkar ve kökün varlığı yok olur.

Kökler dilin oluşma devrinde yaratılmış olan anlamlı ögelerdir. Yeni kök yapılamaz. Ancak, var olan köklerden yararlanılarak yeni kelimeler türetilir. Her kelime mutlaka bir kök bulunur. Bu bakımdan kökler, kelimelerin parçalanamayan çekirdek niteliğinde ana ögeleridir. Dil sisteminin anlama bağlı temel taşlarıdır (Korkmaz, 2014, s. 102).

Türkçe Sözlük'te yer alan 162 kıyafet adı kök halindedir:

<i>aba</i>	<i>baret</i>
<i>abiye</i>	<i>bere</i>
<i>agel</i>	<i>bikini</i>
<i>anorak</i>	<i>boa</i>
<i>atlet</i>	<i>bolero</i>
<i>bandana</i>	<i>bone</i>
<i>barata</i>	<i>bornoz</i>

bot
börk
car
ceket
cin
cübbe
çakşır
çarık
çember
çintıyan
çit
çorap
çul
destar
don
düttürü
edik
elbise
eldiven
espadril
esvap
eşarp
eşofman
etol
faça
fanila
faska
ferace
fermene
fes
filar

fistan
forma
frak
fular
galoş
gamsele
getr
gocuk
hırka
hilat
hotoz
ışkırlak
ihram
iskarpın
jile
kaban
kaftan
kalafat
kalavra
kalçın
kalensöve
kap
kapaniçe
kapela
kaput
kapüşon
kask
kavuk
kazak
kebe
kefen

<i>kelik</i>	<i>palto</i>
<i>kemer</i>	<i>panama</i>
<i>kep</i>	<i>pantolon</i>
<i>kepez</i>	<i>pantuflla</i>
<i>kerrake</i>	<i>papak</i>
<i>kes</i>	<i>papyon</i>
<i>kevel</i>	<i>parka</i>
<i>kıyafet</i>	<i>patik</i>
<i>kispet</i>	<i>peçe</i>
<i>kisve</i>	<i>pelerin</i>
<i>kombinezon</i>	<i>penye</i>
<i>kostüm</i>	<i>purpıt</i>
<i>kravat</i>	<i>plastron</i>
<i>kundura</i>	<i>postal</i>
<i>külah</i>	<i>potur</i>
<i>kürk</i>	<i>prostela</i>
<i>lastik</i>	<i>pusat</i>
<i>lata</i>	<i>reglan</i>
<i>leçek</i>	<i>rop</i>
<i>libas</i>	<i>ruba</i>
<i>mahrma</i>	<i>sabo</i>
<i>makosen</i>	<i>sako</i>
<i>manşon</i>	<i>salta</i>
<i>manto</i>	<i>sandal</i>
<i>maşlah</i>	<i>sari</i>
<i>mest</i>	<i>setre</i>
<i>miğfer</i>	<i>sikke</i>
<i>mont</i>	<i>slip</i>
<i>muşamba</i>	<i>sütyen</i>
<i>nikap</i>	<i>şal</i>
<i>palaska</i>	<i>şapka</i>

<i>şıpıdık</i>	<i>tomak</i>
<i>şort</i>	<i>tuman</i>
<i>şömiz</i>	<i>tunik</i>
<i>taç</i>	<i>türban</i>
<i>takunya</i>	<i>urba</i>
<i>tarlatan</i>	<i>üsküf</i>
<i>tas</i>	<i>üst</i>
<i>tayt</i>	<i>veston</i>
<i>tefarık</i>	<i>zağara</i>
<i>tennure</i>	<i>zıbın</i>
<i>tokyo</i>	<i>zıpka</i>
<i>tolga</i>	<i>zırh</i>

3.1.1.2. Yapım eki almış kıyafet adları

Yapım ekleri eklendikleri kök ve gövdelerin manalarında değişiklik yaparlar. Yapım eki ile meydan getirilen bir kelime gövdesi, kendisinden türediği kök veya gövde ile uzak yakın bir ilgisi olmakla beraber ondan ayrı ve yeni bir mana taşır (Ergin, 1992, s. 123).

Türkçe Sözlük'te yer alan 102 kıyafet adı yapım eki almıştır.

3.1.1.2.1. Türkçe yapım eki almış sözcükler

Türkçe Sözlük'te yer alan toplam 70 kıyafet adı Türkçe yapım eki almıştır. Türkçe yapım eki alan sözcükler *isimden türeyen sözcükler* ve *filden türeyen sözcükler* olmak üzere iki başlık halinde ele alınmıştır.

3.1.1.2.1.1 İsimden türeyen sözcükler

Bir isim köküne yapım eki getirilerek türetilmiş sözcüklerdir. İsimden türeyen kıyafet adlarında, genellikle +*LXk* ekinin kullanıldığı görülür.

+*LXk* eki kullanarak ad verirken ilişkilendirme söz konusudur. Örneğin *başlık* adı verilen kıyafet başa giyilen ve başla ilişkilendirilen bir kıyafet olduğu için bu şekilde adlandırılmıştır. *arkalık*, *içlik*, *üstlük* gibi örneklerle desteklenebilecek olan bu durum bize, kıyafete ad verirken, verilen adın, kıyafetin vücutta giyildiği yerle ilişkilendirilmesinin söz konusu olduğunu gösterir. Ayrıca +*LXk* eki kıyafeti giyen kişiyi, kıyafetin giyildiği yer ve zamanı, kıyafetin giyilme amacını da belirtebilir. Örneğin, gelinin giydiği kıyafete *gelinlik*, dışarıda giyilen kıyafete *dışarlık*, sabah giyilen kıyafete *sabahlık*, iş yapma amacıyla giyilen kıyafete *işlik* denmesi gibi.

+*LXk* ekinin yanı sıra +*LX* eki kullanılarak türetilen *pamuklu*, +*Ak* ekiyle türetilen *duvak*, *gömlek*, *kalpak* gibi kıyafet adları da bulunmaktadır.

Türkçe Sözlük'te yer alan 35 kıyafet adı isimden türemiştir:

<i>arkalık</i>	<i>gecelik</i>
<i>başlık</i>	<i>gelinlik</i>
<i>boyunluk</i>	<i>göğüslük</i>
<i>börkenek</i>	<i>gömlek</i>
<i>damathlık</i>	<i>gözene</i>
<i>denizlik</i>	<i>gözlük</i>
<i>dışarlık</i>	<i>içlik</i>
<i>duvak</i>	<i>işlik</i>
<i>elçek</i>	<i>kalpak</i>
<i>ellik</i>	<i>kolçak</i>
<i>eteklik</i>	

<i>kolluk</i>	<i>tekmelik</i>
<i>kulaklık</i>	<i>tepelik</i>
<i>önlük</i>	<i>terlik</i>
<i>paçalık</i>	<i>tozluk</i>
<i>pamuklu</i>	<i>üstlük</i>
<i>rüzgârlık</i>	<i>yabanlık</i>
<i>sabahlık</i>	<i>yağmurluk</i>

3.1.1.2.1.2. *Filden türeyen sözcükler*

Bir fiil köküne fiilden isim yapma eki getirilmek suretiyle kıyafetlere ad verilmiştir.

Kıyafetlere ad verilirken, verilecek olan adın, kıyafetin üretilme eylemi ya da vücuda giyilme eylemi gibi eylemlerle ilişkilendirilmesi söz konusudur. Örneğin vücuda dolanan kıyafete *dolama* ya da başa sarılan kıyafete *sarık* adının verilmesi gibi.

Türkçe Sözlük'te yer alan 35 kıyafet adı fiilden türemiştir:

<i>atki</i>	<i>çizme</i>
<i>başmak</i>	<i>dolak</i>
<i>belek</i>	<i>dolama</i>
<i>bürgü</i>	<i>giyecek</i>
<i>bürümcük</i>	<i>giyim</i>
<i>cepken</i>	<i>giyit</i>
<i>çatki</i>	<i>giysi</i>
<i>çekme</i>	<i>kapama</i>
<i>çelgi</i>	<i>kıvrak</i>
<i>çelme</i>	<i>koparan</i>
<i>çıkma</i>	<i>kundak</i>

<i>kuşak</i>	<i>tartma</i>
<i>sargaç</i>	<i>tulum</i>
<i>sarık</i>	<i>yapık</i>
<i>sıkma</i>	<i>yaşmak</i>
<i>sokman</i>	<i>yeldirme</i>
<i>soyka</i>	<i>yelme</i>
<i>takım</i>	

3.1.1.2.2. Arapça yapım eki almış sözcükler

Türkçe Sözlük'te yer alan 8 kıyafet adı Arapça yapım eki almıştır:

<i>arakiye</i>	<i>kallavi</i>
<i>entari</i>	<i>nalın</i>
<i>haydari</i>	<i>poşu</i>
<i>horasani</i>	<i>yemeni</i>

3.1.1.2.3. Farsça yapım eki almış sözcükler

Türkçe Sözlük'te yer alan 1 kıyafet adı Farsça yapım eki almıştır:

camadan

3.1.1.2.4. Fransızca yapım eki almış sözcükler

Türkçe Sözlük'te yer alan 21 kıyafet adı Fransızca bir isim veya fiilden türemiştir:

<i>büstiyer</i>	<i>lizöz</i>
<i>jüpon</i>	<i>mayo</i>
<i>kanadiyen</i>	<i>palet</i>
<i>kanotiye</i>	<i>pardösü</i>
<i>kasket</i>	<i>paten</i>
<i>korsaj</i>	<i>potin</i>
<i>korse</i>	<i>sandalet</i>
<i>külöt</i>	<i>soket</i>

şoşet

tuvalet

şoson

vualet

tayyör

3.1.1.2.5. İngilizce yapım eki almış sözcükler

Türkçe Sözlük'te yer alan 2 kıyafet adı İngilizce yapım eki almıştır:

smokin

süveter

3.1.2. Söz öbeği halindeki kıyafet adları

Söz öbeği birden fazla kelimeyi içine alan, yapısında ve manasında bir bütünlük bulunan, dilde bir bütün olarak muamele gören bir dil birliğidir. Söz öbeği için birden fazla kelime birtakım kaidelerle belirli bir düzen içinde yan yana getirilir. Böylece belirli bir düzenle kurulduğu için söz öbeğinin yapısında bir bütünlük bulunur. Söz öbeğindeki bütünlük bilhassa mana bakımından göze çarpar. Söz öbeği tek bir nesneyi veya hareketi birlikte karşılayan kelimeler topluluğu demektir. Söz öbeğinin kullanılışında da bu bütünlük kendisini gösterir (Ergin, 1992, s. 374).

Türkçe Sözlük'te yer alan 79 kıyafet adı söz öbeğinden meydana gelmektedir.

3.1.2.1. Türkçe söz öbekleri

3.1.2.1.1. Belirsiz ad tamlaması halindeki kıyafet adları

Tamlayanı ilgi ekli olan ad tamlamasına *belirli ad tamlaması*, tamlayanı eksiz olan ad tamlamasına da *belirsiz ad tamlaması* denir (Ergin, 1992, s. 383).

Türkçe Sözlük'te yer alan 33 kıyafet adı belirsiz ad tamlaması halindedir:

<i>atlet fanılası</i>	<i>Frenk gömleği</i>
<i>ayakkabı</i>	<i>gaz maskesi</i>
<i>bağır yeleği</i>	<i>gazeki</i>
<i>balıkçı kazağı</i>	<i>gece kıyafeti</i>
<i>baş bezi</i>	<i>güreş mayosu</i>
<i>başörtüsü</i>	<i>güneş gözlüğü</i>
<i>bel bağı</i>	<i>iç çamaşırı</i>
<i>boyun bağı</i>	<i>iç donu</i>
<i>cankurtaran yeleği</i>	<i>ikaz yeleği</i>
<i>can yeleği</i>	<i>iş donu</i>
<i>çamaşır takımı</i>	<i>iş önlüğü</i>
<i>dalgıç elbisesi</i>	<i>namaz bezi</i>
<i>deli gömleği</i>	<i>namaz örtüsü</i>
<i>enkaz eldiveni</i>	<i>natır nalını</i>
<i>erkân kürkü</i>	<i>ten fanılası</i>
<i>etek bağı</i>	<i>varis çorabı</i>
<i>etek bezi</i>	

3.1.2.1.2. Sıfat tamlaması halindeki kıyafet adları

Sıfat tamlaması bir sıfat unsuru ile bir isim unsurunun meydana getirdikleri kelime grubudur. Sıfat unsuru isim unsurunu vasıflandırmak veya belirtmek için getirilir (Ergin, 1992, s. 380).

Türkçe Sözlük'te yer alan 16 kıyafet adı sıfat tamlaması halindedir:

<i>askerî kaput</i>	<i>kolonyal şapka</i>
<i>bindallı</i>	<i>külotlu çorap</i>
<i>çedik</i>	<i>maksi etek</i>
<i>gecelik entari</i>	<i>mini etek</i>
<i>iç etek</i>	<i>resmî elbise</i>

resmî giysi
silindir şapka
uzun etek

üç etek
yakasız gömlek
yakasız mintan

3.1.2.1.3. Eksiz ad tamlaması halindeki kıyafet adları

İki ismin hiçbir ek almadan yan yana gelmesiyle kurulan tamlamaya *eksiz tamlama* denir. Türk dil bilgisinin tartışmalı konularından biridir. *Takisiz tamlama* diye de adlandırılan eksiz tamlamayı bilim çevrelerinde kabul edenler de vardır, kabul etmeyenler de. En eski Türk yazılı metinleri olan Orhun Abideleri'nde *Ötüken yış* "Ötüken ormanı", *Tögültün yazı* "Tögültün ovası", *Türk bodun* "Türk milleti", *Temir Kapıg* "Demir Kapı" ile Divanu Lûgâti't-Türk'te *tevi kuş* "deve kuşu"... vb. örnekler görülebiliyorsa da sık kullanılmayan bir kelime grubudur. Ancak bu yapıdaki tamlama biçimlerinin Türkiye Türkçesindeki kullanımı son zamanlarda gittikçe artmaktadır. En çok, şekil bilgisinde ele alınan ve yeni kavramlara ad olan birleşik kelimeleri kurmada kullanılırlar (Aktan, 2016, ss. 13-14).

Türkçe Sözlük'te yer alan 6 kıyafet adı eksiz ad tamlaması halindedir:

badem kürk
çekirge şalvar
çelik yelek

golf pantolon
samur kürk
vizon kürk

3.1.2.2. Farsça söz öbekleri

Türkçe Sözlük'te yer alan 12 kıyafet adı Farsça söz öbeğinden oluşmaktadır:

çamaşır
çapula
çarşaf

lapçın
mintan
pabuç

pazubent
peştamal
pijama

serpuş
şalvar
tülbent

3.1.2.3. Fransızca söz öbekleri

Türkçe Sözlük'te yer alan 8 kıyafet adı Fransızca söz öbeğinden oluşmaktadır:

döpiyes
jaketatay
kaşkol
kaşkorse

kaşpusiye
penuvar
ropdöşambır
truakar

3.1.2.4. İngilizce söz öbekleri

Türkçe Sözlük'te yer alan 2 kıyafet adı İngilizce söz öbeğinden oluşmaktadır:

redingot
trençkot

3.1.2.5. Latince söz öbekleri

Türkçe Sözlük'te yer alan 2 kıyafet adı Latince söz öbeğinden oluşmaktadır:

üniforma
monokl

3.2. Vücutta giyildikleri yere göre kıyafet adları

Kıyafetlerin her biri vücudun farklı bir bölümüne giyilir. Başa, boyna, kola, ele ayağa ve bele giyilen kıyafetlerin vücutta giyildikleri yerleri net çizgilerle birbirinden ayırmak mümkündür. Örneğin şapka başa giyilen bir kıyafettir ve bu yönüyle ayağa giyilen

kıyafetlerden ayrılmış olur. Ancak *elbise, gelinlik, mont, pardösü* gibi kıyafet adları vücudun büyük bir bölümünü örttükleri için net çizgilerle birbirinden ayrılmamaktadır. Bu sebeple doğrudan doğruya ten üzerine giyilen kıyafetler *iç giyim*, iç giyim üzerine giyilen kıyafetler ise *dış giyim* başlığı altında ele alınmış ve bu şekilde bir tasnif yapılmıştır.

3.2.1. Başa giyilenler

Tüm kıyafetler içerisinde başa giyilen kıyafetler geniş bir yer tutar. İnsanlar başlarını; soğuk, sıcak, yağmur, kar gibi çeşitli doğal etkilere korumaya ve başlarına alabilecekleri bazı darbelerden sakınmaya özen gösterirler. Bu sebeple başa giyilen kıyafetlerde bir çeşitlenme söz konusudur.

Türkçe Sözlük'te yer alan 81 kıyafet adı başa giyilen kıyafetlerdendir:

<i>agel</i>	<i>çatki</i>
<i>arakiye</i>	<i>çelgi</i>
<i>atki</i>	<i>çelme</i>
<i>bandana</i>	<i>çember</i>
<i>barata</i>	<i>çit</i>
<i>baret</i>	<i>dalfes</i>
<i>baş bezi</i>	<i>destar</i>
<i>başlık</i>	<i>dolak (2)</i>
<i>başörtüsü</i>	<i>dolama (3)</i>
<i>bere</i>	<i>duvak</i>
<i>bone</i>	<i>eşarp</i>
<i>börk</i>	<i>fes</i>
<i>börkenek</i>	<i>gaz maskesi</i>
<i>bürgü (1)</i>	<i>gözene</i>
<i>bürümcük</i>	<i>gözlük</i>

güneş gözlüğü

horasani

hotoz

ışkırlak

kabalak

kalafat

kalensöve

kallavi

kalpak

kanotiye

kapela

kapüşon

kask

kasket

kavuk

kefiye

kep

kepez

kıvrak (5)

kolonyal şapka

kukuleta

kulaklık

külâh

leçek

miğfer

namaz bezi

namaz örtüsü

nezgep

nikap

panama

papak

peçe

poşu

sarık

serpuş

sikke

silindir şapka

şapka

taç

takke

tartma

tas

tepelik

terlik (2)

tolga

tülbent

türban

üsküt

vualet

yaşmak

yemeni (1)

3.2.2. Boyna giyilenler

Türkçe Sözlük'te yer alan 14 kıyafet adı boyna giyilen kıyafetlerdendir:

<i>atkı</i>	<i>kaşkol</i>
<i>boa</i>	<i>korse (2)</i>
<i>boyun bağı</i>	<i>kravat</i>
<i>boyunluk</i>	<i>önlük (4)</i>
<i>bürgü (3)</i>	<i>papyon</i>
<i>dolak (3)</i>	<i>yakalrk (2, 3)</i>
<i>fular</i>	<i>zağara</i>

3.2.3. Kola giyilenler

Türkçe Sözlük'te yer alan 3 kıyafet adı kola giyilen kıyafetlerdendir:

kolçak (3, 5, 6)
kolluk
pazubent

3.2.4. Ele giyilenler

Türkçe Sözlük'te yer alan 6 kıyafet adı ele giyilen kıyafetlerdendir:

<i>elçek</i>	<i>enkaz eldiveni</i>
<i>eldiven</i>	<i>kolçak (1)</i>
<i>ellik</i>	<i>manşon</i>

3.2.5. Ayağa giyilenler

Türkçe Sözlük'te yer alan 47 kıyafet adı ayağa giyilen kıyafetlerdendir:

<i>ayakkabı</i>	<i>çedik</i>
<i>başmak</i>	<i>çizme</i>
<i>bot</i>	<i>çorap</i>
<i>çapula</i>	<i>edik</i>
<i>çarık</i>	<i>espadril</i>

<i>fılar</i>	<i>postal</i>
<i>galoş</i>	<i>potin</i>
<i>iskarpın</i>	<i>sabo</i>
<i>kalavra</i>	<i>sandal</i>
<i>kalçın</i>	<i>sandalet</i>
<i>kelik</i>	<i>soket</i>
<i>kes</i>	<i>sokman</i>
<i>kundura</i>	<i>şıpıdık</i>
<i>lapçın</i>	<i>şoset</i>
<i>lastik (2)</i>	<i>şoson</i>
<i>makosen</i>	<i>takunya</i>
<i>mest</i>	<i>tekmelik</i>
<i>nalın</i>	<i>terlik (1)</i>
<i>natır nalını</i>	<i>tokyo</i>
<i>pabuç</i>	<i>tomak</i>
<i>palet</i>	<i>tozluk</i>
<i>pantufla</i>	<i>varis çorabı</i>
<i>paten</i>	<i>yemeni (2)</i>
<i>patik</i>	

3.2.6. Bele giyilenler

Türkçe Sözlük'te yer alan 5 kıyafet adı bele giyilen kıyafetlerdendir:

<i>bel bağı</i>	<i>kuşak</i>
<i>etek bağı</i>	<i>palaska</i>
<i>kemer</i>	

3.2.7. İçe giyilenler

Doğrudan ten üzerine giyilen kıyafetler içe giyilen kıyafetlerdir. İç giyim örtünmenin ilk aşamasıdır ve bu yönüyle önem arz etmektedir.

Türkçe Sözlük'te yer alan 33 kıyafet adı içe giyilen kıyafetlerdendir:

<i>atlet</i>	<i>kombinezon</i>
<i>bikini</i>	<i>korsaj</i>
<i>bornoz (1)</i>	<i>korse (1)</i>
<i>büstiyer</i>	<i>kundak</i>
<i>çamaşır</i>	<i>külöt (1)</i>
<i>çamaşır takımı</i>	<i>külotlu çorap</i>
<i>denizlik</i>	<i>lastik (7)</i>
<i>don (2)</i>	<i>mayo</i>
<i>etek bezi</i>	<i>penuvar</i>
<i>fanila</i>	<i>peştamal (1)</i>
<i>gömlek (2, 3)</i>	<i>sargaç</i>
<i>iç çamaşırı</i>	<i>slip</i>
<i>iç donu</i>	<i>sütyen</i>
<i>iç etek</i>	<i>tarlatan</i>
<i>içlik</i>	<i>ten fanilas</i>
<i>jüpon</i>	<i>zıbın</i>
<i>kaşkorse</i>	

3.2.8. Dışa giyilenler

İç giyimin üzerine giyilen kıyafetler dışa giyilen kıyafetlerdendir. Kıyafetlerin büyük bir kısmı, vücudun tamamını ya da tamamına yakın bir bölümünü örttüğü için aralarında ayırım yapmak zordur. Dolayısıyla iç giyim haricinde kalan bu kıyafetler dışa giyilen kıyafetler olarak ele alınmıştır.

Türkçe Sözlük'te yer alan 194 kıyafet adı dışa giyilen kıyafetlerdendir:

<i>aba</i>	<i>çelik yelek</i>
<i>abiye</i>	<i>çıkma</i>
<i>anorak</i>	<i>çintıyan</i>
<i>arkalık</i>	<i>çokal</i>
<i>askerî kaput</i>	<i>çul</i>
<i>atlet fanılası</i>	<i>dalgıç elbisesi</i>
<i>badem kürk</i>	<i>damatlık</i>
<i>bağır yeleği</i>	<i>deli gömleği</i>
<i>balıkçı kazağı</i>	<i>destegül</i>
<i>belek</i>	<i>dışarlık</i>
<i>bindallı</i>	<i>dolak (1)</i>
<i>bolero</i>	<i>dolama (2)</i>
<i>bornoz (2)</i>	<i>don (1)</i>
<i>bürgü (2)</i>	<i>döpiyes</i>
<i>camadan</i>	<i>düttürü</i>
<i>can yeleği</i>	<i>elbise</i>
<i>cankurtaran yeleği</i>	<i>empermeabl</i>
<i>car</i>	<i>entari</i>
<i>ceket</i>	<i>erkân kürkü</i>
<i>cepken</i>	<i>esvap</i>
<i>cılıkava</i>	<i>eşofman</i>
<i>cin</i>	<i>etek</i>
<i>cübbe</i>	<i>eteklik</i>
<i>çakşır</i>	<i>etol</i>
<i>çarşaf</i>	<i>faça</i>
<i>çatal don</i>	<i>faska</i>
<i>çekirge şalvar</i>	<i>ferace</i>
<i>çekme</i>	<i>fermene</i>

fıstan (1, 2)
forma
frak
Frenk gömleği
gamsele
gazeki
gece kıyafeti
gecelik
gecelik entari
gelinlik
getr
giyecek
giyim
giyit
giysi
gocuk
golf pantolon
göğüslük
gömlek (1)
güreş mayosu
harmani
haydari
hırka
hilat
ihram
ikaz yeleği
istanbulin
iş donu
iş önlüğü
işlik
jaketatay

jile
kaban
kaftan
kanadiyen
kap
kapama
kapaniçe
kaput
kaşpusiye
kazak
kebe
kefen
kepenek
kerrake
kevel
kıvrak (6)
kıyafet
kimono
kispet
kisve
koparan
kostüm
külot (2)
kürk
lata
libas
lizöz
mahrama
makferlan
maksi etek
manto

maşlah
mini etek
mintan
mont
muşamba
önlük (2, 3)
paçalık
palto
pamuklu
pantolon
pardösü
parka
pelerin
penye
peştamal (2, 3)
pırpıt
pijama
plastron
potur
prostela
pusat
redingot
reglan
resmî elbise
resmî giysi
rop
ropdöşambır
rubu
rüzgârlık
sabahlık
sako

salta
samur kürk
sari
saya
setre
sıkma
smokin
soyka
süveter
şal
şalvar
şort
şömiz
takım
takım elbise
tayt
tayyör
tefarık
tennure
tişört
trençkot
truakar
tulum
tuman
tunik
tuvalet
urba
uzun etek
üç etek
üniforma
üst

<i>üstlük</i>	<i>yamçı</i>
<i>veston</i>	<i>yapık</i>
<i>vizon kürk</i>	<i>yeldirme</i>
<i>yabanlık</i>	<i>yelek</i>
<i>yağmurluk</i>	<i>yelme</i>
<i>yakasız gömlek</i>	<i>zıpka</i>
<i>yakasız mintan</i>	<i>zırh</i>

3.3. İşlevlerine göre kıyafet adları

İnsanlar sıcak, soğuk, yağmur, kar, rüzgar, fırtına gibi zorlayıcı tabiat şartlarından korunmak ve içlerindeki utanma duyguları sebebiyle toplum içinde çıplak gezmek için örtünmek ihtiyacı hissederler. Buradan hareketle kıyafetlerin temel işlevinin dış etkilerden koruma ve örtünme olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim çalışmamıza temel olarak aldığımız *Türkçe Sözlük*'te, 'giymek' kavramı *örtünüp korunmak için bir şeyi vücuda geçirmek* olarak açıklanmıştır (TDK, 2011, s. 949).

Giyim başlangıçta çeşitli doğaüstü güç ve doğal etkenlerden korunma aracı olarak doğmuş ve gelişmişse de zamanla iklim farklılıkları, teknolojik gelişmeler, toplumların kültürel ve ekonomik yapılarındaki değişimler, giysilerin farklı niteliklere kavuşmalarına, fonksiyonlarının geniş boyutlar kazanmasına neden olmuştur. Zamanla giyinme aracı olarak giysi, insanoğlunun yaşamında önemli bir yer tutan zengin içerikli kültürel bir olgu konumuna gelmiş, koruma fonksiyonunun dışında, kişilik ve statü belirlemede, süslenme ve çevreye uyabilmede daha ilk bakışta önemli ipuçları veren semboller kompleksine dönüşmüştür (Erden, 1998, s. 10).

Kıyafetlerin zaman içerisinde kazanmış olduğu yan işlevler; güzel görünme, toplumsal konum belirtme, milliyet belirtme, olası tehlikelere karşı savunma ve hayati tehlikeleri önleme, iş yapma,

spor yapma, sağlığı koruma olmak üzere yedi başlık altında ele alınmıştır.

Her ne kadar kişinin dış görünüşünün ve kıyafetinin bir parçası olsa da dış etkenlerden korunma ve örtünme temel işlevine sahip olmayan bilezik, küpe, yüzük, alyans, hırma, kolye gibi takılar kıyafet adı olarak kabul edilmemiş ve tasnife alınmamıştır.

3.3.1. Güzel görünme

Güzel görünmek insanların en önemli ihtiyaçlarındandır. Toplum içerisinde, diğer insanlarda iyi bir izlenim bırakmak için her insan giyimine özen gösterir. Yine insanlar özel günlerde de giyimlerine dikkat ederler ve kendilerini güzel gösterecek kıyafetler giyerler.

Türkçe Sözlük'te yer alan 24 kıyafet adı, onları giyen kişileri güzel gösterme işlevini yerine getirmektedir:

<i>abiye</i>	<i>korse (1)</i>
<i>bindallı</i>	<i>paçalık</i>
<i>büstiye</i>	<i>redingot</i>
<i>damatlık</i>	<i>resmî elbise</i>
<i>etol</i>	<i>resmî giysi</i>
<i>frak</i>	<i>sargaç</i>
<i>gece kıyafeti</i>	<i>silindir şapka</i>
<i>gelinlik</i>	<i>smokin</i>
<i>hotoz</i>	<i>sütyen</i>
<i>jaketatay</i>	<i>tepelik</i>
<i>kepez</i>	<i>tuvalet</i>
<i>korsaj</i>	<i>yabanlık</i>

3.3.2. Toplumsal konum belirtme

İnsanlar bir arada yaşarlar ve ortak değerleri paylaşarak bir toplum oluştururlar. Toplum içerisinde herkesin bir konumu ve rolü vardır. Bu rollerin belirginleşmesinde kıyafetler devreye girmektedir. Örneğin polis üniforması giyen birinin polis olduğu ya da okul önlüğü giyen birinin öğrenci olduğu, üzerlerine giydikleri kıyafetten anlaşılabilir. Kıyafetler insanların toplum içerisindeki konumlarını belirtme işlevine sahiptir.

Türkçe Sözlük'te yer alan 32 kıyafet adı, onları giyen kişilerin toplumsal konumunu belirtme işlevini yerine getirmektedir:

<i>aba (4)</i>	<i>kalafat</i>
<i>arakiye</i>	<i>kallavi</i>
<i>askerî kaput</i>	<i>kapaniçe</i>
<i>barata</i>	<i>kaput</i>
<i>baret (1)</i>	<i>kep (2, 3, 4)</i>
<i>cübbe</i>	<i>kepenek</i>
<i>çul (3)</i>	<i>kisve</i>
<i>destegül</i>	<i>lata</i>
<i>erkân kürkü</i>	<i>önlük (3)</i>
<i>ferace (2)</i>	<i>pazubent (1)</i>
<i>forma</i>	<i>sikke</i>
<i>göğüslük (1)</i>	<i>taç</i>
<i>haydari</i>	<i>tennure</i>
<i>horasani</i>	<i>ünifforma</i>
<i>ışkırlak</i>	<i>üsküf</i>
<i>ihram (1)</i>	<i>yapık</i>

3.3.3. Milliyet belirtme

Her milletin kendine has bir giyim anlayışı vardır. Milletler kendi tarih ve kültürlerinden aldıkları değerleri giyimleriyle yansıtır ve bu değerleri geleceğe aktarmada da kıyafetlerin payı vardır.

Türkçe Sözlük'te yer alan 11 kıyafet adı, onları giyen kişilerin milliyetini belirtme işlevini yerine getirmektedir:

<i>bornoz (2)</i>	<i>makosen (1)</i>
<i>fıstan (2)</i>	<i>maşlah (2)</i>
<i>ihram (4)</i>	<i>papak</i>
<i>kabalak</i>	<i>sari</i>
<i>kefiye</i>	<i>zıpka</i>
<i>kimono (1)</i>	

3.3.4. Olası tehlikelere karşı savunma ve hayatî tehlikeleri önleme

Günlük hayatta veya iş hayatında insanlar birçok tehlikeli durumla karşılaşabilirler. Hayatlarını tehlikeye atan bu gibi durumları önlemek için bazı kıyafetler giyerler. Yine savaş durumunda ölümcül darbelerden korunup, bu darbelerin tesirini en aza indirmek için de bazı kıyafetler tasarlanmıştır. Kıyafetlerin bir işlevi de insanları, kendilerine zarar verebilecek olan durumlardan korumaktır.

Türkçe Sözlük'te yer alan 16 kıyafet adı, onları giyen kişileri olası tehlikelere karşı koruma ve hayatî tehlikeleri önleme işlevini yerine getirmektedir:

<i>bağır yeleği</i>	<i>çelik yelek</i>
<i>baret (3)</i>	<i>çokal</i>
<i>cankurtaran yeleği</i>	<i>deli gömleği</i>
<i>can yeleği</i>	<i>gaz maskesi</i>

*gözene**kask**kolçak (6)**miğfer**tas**tekmelik**tolga**zırh***3.3.5. İş yapma**

İnsanlar, daha rahat çalışabilmek, çalışırken elbiselerinin kirlenmesini önlemek ya da iş ortamlarına uyum sağlayabilmek adına bazı kıyafetler giyerler. Kıyafetlerin bir işlevi de iş yaparken insanlara yardımcı olmasıdır.

Türkçe Sözlük'te yer alan 12 kıyafet adı, onları giyen kişilerin iş yapmalarına yardımcı olma işlevini yerine getirmektedir:

*baret (3)**çekme**dalgıç elbisesi**enkaz eldiveni**ikaz yeleği**iş donu**işlik**iş önlüğü**kolluk**önlük (1, 2)**peştamal (2)**saya (5)***3.3.6. Spor yapma**

Spor, insan hayatında geniş bir yer tutmaktadır. İnsanlar sağlıklı kalmak için spor yaparlar. Yine spor, kitleleri bir araya getirebilen sosyal bir fenomendir. Spor yaparken insanların rahat hareket edebilmeleri ya da birtakım sakatlıklardan korunabilmeleri için kıyafetler oldukça önemli bir unsurdur.

Türkçe Sözlük'te yer alan 9 kıyafet adı, spor yapma işlevini yerine getirmektedir:

*atlet fanılası**eşofman**güreş mayosu**kazak (2)*

kes

kispet

paten

purpıt

plastron

3.3.7. Sağlığı koruma

Sağlığın korunması açısından hijyen oldukça önemli bir unsurdur. Hijyenik olmayan ortamlarda hasta olmak ya da hastalığı yaymak söz konusu olabilir. Kıyafetler hijyeni muhafaza etme amacıyla giyilir. Yine bazı kıyafetler, insanların sağlık sorunlarını iyileştirmede kullanılır.

Türkçe Sözlük'te yer alan 3 kıyafet adı, sağlığı koruma işlevini yerine getirmektedir:

galoş

korse (2)

varis çorabı

3.4. Cinsiyete göre kıyafet adları

Kıyafetlerin temel işlevi dış etkilerden koruma ve örtünmedir. İlk insanlar kıyafeti, tabiatın zorlayıcı şartlarından korunmaları ve toplum içerisinde çıplak gezilemeyeceğinden mahrem yerlerini örtmeleri gerektiği için giymektedirler. Dolayısıyla ilkel zamanlarda kıyafetlerde kadın erkek ayrımı söz konusu değildir. Ancak zamanla insanların dünya algısının değişmesi, insanlığın bilgi birikimi ve üretim gücünün artması ile kıyafetler çeşitlenmiş ve temel işlevinin dışında bazı yan işlevler kazanmıştır. Bu sebeple kadın ve erkeklerin giydiği kıyafetler birbirinden ayrılmaya başlamıştır.

Türkçe Sözlük'te yer alan kıyafet adları *kadınların giydiği, erkeklerin giydiği, hem erkek hem de kadınların giydiği* kıyafet adları olmak üzere tasnif edilmiştir. Askerlik ve savaşla ilgili kıyafet

adları, kadınların da askerlik yaptığı ve savaşlarda bulunduğu göz önüne alınarak *hem erkek hem de kadınların giydiği kıyafet adları* başlığı altında ele alınmıştır.

3.4.1. Erkeklerin giydiği kıyafetler

<i>aba</i>	<i>haydari</i>
<i>agel</i>	<i>horasani</i>
<i>arakiye</i>	<i>ışkırak</i>
<i>barata</i>	<i>istanbulin</i>
<i>baret (1)</i>	<i>jaketatay</i>
<i>çakşır</i>	<i>kabalak</i>
<i>çul (3)</i>	<i>kalafat</i>
<i>dalfes</i>	<i>kallavi</i>
<i>damathık</i>	<i>kapaniçe</i>
<i>destar</i>	<i>kasket</i>
<i>destegül</i>	<i>kavuk</i>
<i>erkân kürkü</i>	<i>kefiye</i>
<i>ferace (2)</i>	<i>kispet</i>
<i>fes</i>	<i>kostüm (1)</i>
<i>fistan (2)</i>	<i>külâh</i>
<i>frak</i>	<i>lata</i>
<i>Frenk gömleği</i>	<i>mintan (1)</i>
<i>gecelik entari</i>	<i>purpıt</i>

<i>redingot</i>	<i>takke</i>
<i>ropdöşambır</i>	<i>tennure</i>
<i>sarık</i>	<i>üsküf</i>
<i>sikke</i>	<i>veston</i>
<i>slip</i>	<i>yakalık (3)</i>
<i>smokin</i>	<i>yapık</i>

3.4.2. Kadınların giydiği kıyafetler

<i>abiye</i>	<i>çember</i>
<i>başörtüsü</i>	<i>çintıyan</i>
<i>bikini</i>	<i>çit</i>
<i>bindallı</i>	<i>dolak (2)</i>
<i>boa</i>	<i>döpiyes</i>
<i>bolero</i>	<i>duvak</i>
<i>bürgü</i>	<i>elçek</i>
<i>bürümcük</i>	<i>entari</i>
<i>büstiye</i>	<i>eşarp</i>
<i>car</i>	<i>etek</i>
<i>çarşaf</i>	<i>etek</i>
<i>çatkı</i>	<i>bağı</i>
<i>çelgi</i>	<i>eteklik</i>
<i>çelme</i>	<i>etol</i>

ferace (1)

fıstan (1)

gece kıyafeti

gelinlik

gömlek (2)

hotoz

iç

etek

jile

jüpon

kap (2)

kaşkorse

kep (3)

kepez

kıvrak

kombinezon

kostüm (2)

leçek

lizöz

mahrma

maksi etek

manto

maşlah (1)

mini etek

namaz bezi

namaz örtüsü

natır nalını

nikap

paçalık

peçe

rop

sari

saya (4)

sıkma (6)

sütyen

şal

tarlatan

tartma

tayyör

tefarik

tepelik

truakar

tuvalet

tülbent

uzun etek

yeldirme

üç etek

yemeni (1)

vualet

zıbın (2)

yaşmak

3.4.3. Hem erkek hem de kadınların giydiği kıyafetler

anorak

belek

arkalık

bere

askerî kaput

bone

atkı

bornoz

atlet

bot

atlet fanilas

boyun bağı

ayakkabı

boyunluk

badem kürk

börk

bağır yeleği

börkenek

balıkçı kazağı

camadan

bandana

cankurtaran yeleği

baret (3)

can yeleği

baş bezi

ceket

başlık

cepken

başmak

cılıkava

bel bağı

cin

cübbe

çamaşır

çamaşır takımı

çapula

çarık

çatal don

çedik

çekirge şalvar

çekme

çelik yelek

çıkma

çizme

çokal

çorap

çul (4)

dalgıç elbisesi

deli gömleği

denizlik

dışarlık

dolak (1, 3)

dolama

don

düttürü

edik

elbise

eldiven

ellik

empermeabl

enkaz eldiveni

espadril

esvap

eşofman

etek bezi

faça

fanila

faska

fermene

fılar

forma

fular

galoş

gamsele

gazeki

gaz maskesi

<i>gecelik</i>	<i>işlik</i>
<i>getr</i>	<i>iş önlüğü</i>
<i>giyecek</i>	<i>kaban</i>
<i>giyim</i>	<i>kaftan</i>
<i>giyit</i>	<i>kalavra</i>
<i>giysi</i>	<i>kalçın</i>
<i>gocuk</i>	<i>kalensöve</i>
<i>golf pantolon</i>	<i>kalpak</i>
<i>göğüslük</i>	<i>kanadiyen</i>
<i>gömlek (1)</i>	<i>kanotiye</i>
<i>gözene</i>	<i>kap (1)</i>
<i>güreş mayosu</i>	<i>kapama</i>
<i>harmani</i>	<i>kapela</i>
<i>hırka</i>	<i>kaput</i>
<i>hilat</i>	<i>kapüşon</i>
<i>iç çamaşırı</i>	<i>kask</i>
<i>iç donu</i>	<i>kaşkol</i>
<i>içlik</i>	<i>kaşpusiye</i>
<i>ihram</i>	<i>kazak</i>
<i>ikaz yeleği</i>	<i>kebe</i>
<i>iskarpın</i>	<i>kefen</i>
<i>iş donu</i>	<i>kelik</i>

kemer

kep (1, 2, 4)

kepenek

kerrake

kes

kevel

kıyafet

kimono

kisve

kolçak

kolluk

kolonyal şapka

koparan

korsaj

korse

kostüm (3)

kravat

kukuleta

kulaklık

kundak

kundura

kuşak

külöt

külotlu çorap

kürk

lapçın

lastik

libas

makferlan

makosen

manşon

maşlah (2)

mayo

mest

miğfer

mintan (2)

mont

muşamba

nahın

nezgep

önlük

pabuç

palaska

palto

pamuklu

panama

pantolon

pantufıa

papak

papyon

pardösü

parka

paten

patik

pazubent

pelerin

penuvar

penye

peştamal

pijama

plastron

postal

poşu

potin

potur

prostela

pusat

reglan

resmî elbise

resmî giysi

rubâ

rüzgârlık

sabahlık

sabo

sako

salta

samur kürk

sandal

sandalet

sargaç

saya (5)

serpuş

setre

sıkma (2)

silindir şapka

soket

sokman

soyka

süveter

şalvar

şapka

şıpıdık

şort

şoset

şoson

şömiz

taç

takım

takım elbise

takunya

tas

tayt

tekmelik

ten fanilası

terlik

tişört

tokyo

tolga

tomak

tozluk

trençkot

tulum

tuman

tunik

türban

urba

üniforma

üst

üstlük

varis çorabı

vizon kürk

yabanlık

yağmurluk

yakalık (2)

yakasız gömlek

yakasız mintan

yamçı

yelek

yelme

yemeni (2)

zağara

zıbın (1)

zıpkı

zırh

4. BÖLÜM

SÖZLÜK

A

aba 2. bu kumaştan yapılmış yakasız ve uzun üstlük. 4. bu kumaştan yapılan ve dervişlerce giyilen hırka. 5. kepenek (TDK, 2011, s. 1) [< Ar. ‘*abā*’ pelerin, frak, cübbe (Baalbaki, 1995, s. 747), ‘*abā*’ (çokluk) < ‘*ibā*’*’a*’ (teklik) ipten mensuc kaba kisve (Fîrûzâbâdî, h. 1305, s. 868)]. *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lügati*’nde *aba* maddesi için şöyle geçer: < Ar. *ḵabā* ... Baştaki /ḵ/’nın hemzeye dönüşmesi Ar.nın bazı diyalektlerine mahsus bir fenomendir (R. Dozy 1845 s. 352-362). Öncelikle kelime başında hemze yok ‘ayn var ve *ḵabā* biçimine başka yerde rastlamadık (Tietze, 2016, s. 199).

abiye gece kıyafeti (TDK, 2011, s. 5) [< Fr. *habillé* giyinik, giyimli, şık giysi (Türker Terlemez, 2008, s. 205) < *habiller* giydirmek, sarmak, geçirmek, yakışmak (Türker Terlemez, 2008, s. 205)].

agel Arap erkeklerinin kefiyelerinin üzerine bağladıkları, yünden örülmüş kalın çember bağ (TDK, 2011, s. 35) [< Ar. ‘*ikāl*’ engel, deveyi bağladıkları ip (Topaloğlu & Karaman, 2005, s. 277); devenin dizini bağladıkları ip (Fîrûzâbâdî, h. 1305, C.3, s. 292) < Ar. ‘*-ḵ-l*’ önlemek (Topaloğlu & Karaman, 2005, s. 277); devenin dizini bağlamak (Fîrûzâbâdî, h. 1305, C.3, s. 292)].

anorak başlıklı, su geçirmeyen spor ceket (TDK, 2011, s. 132) [< Fr. *anorak* özellikle kayakçıların ve kamp yapanların giydiği, yağmur geçirmeyen, kapüşonlu, kısa ve fermuarlı ceket (Yurdakul, 2011, s. 74) < Esk. *anoraq* su geçirmez, kaputlu ceket (etymonline, 2016, *anoraq*)].

arakiye dervişlerin giydikleri, tiftikten yapılmış ince külah (TDK, 2011, s. 142) [< Ar. ‘*araki*’ ter, terleten (Baalbaki, 1995, s. 759) < ‘*-r-*’ terlemek (Baalbaki, 1995, s. 758) + *i* nispet eki].

arkalık 3. ev içinde giyilen kolsuz, kalınca bir kısa hırka türü (TDK, 2011, s. 153) [< Tür. *arka* arka (Clauson, 1972, s. 215) < *art* bir şeyin arka kısmı ya da arkası (Clauson, 1972, s. 200) + *ka* yaklaşma hâl eki + *lık*].

askerî kaput askerlerin giydiği kalın kumaştan üstlük (TDK, 2011, s. 166) [< {Ar. ‘*askar* askerler, birlikler, ordu (Baalbaki, 1995, s. 762) + *i* nispet eki} + {Fr. *capote* kalın kumaştan yapılmış ve genellikle kapüşonlu manto, kaput, kaban (Yurdakul, 2011, s. 265)}].

atki soğuğa karşı omuzlara, başa, sırtta veya boyna alınan örtü, bürgü (TDK, 2011, s. 185) [< Tür. *at* atmak, fırlatmak (Clauson, 1972, s. 36) -*ki*].

atlet kolsuz, askılı fanila (TDK, 2011, s. 187) [< Fr. *athlète* atlet (Türker Terlemez, 2008, s. 52) < Lat. *athleta* atlet, sporcu (Akderin, 2012, s. 56) < Yun. *athlitis* sporcu, atlet (Aksoy, 2003, s. 11)].

atlet fanilasası atletlerin giydiği formaya benzer kolsuz, askılı fanila (TDK, 2011, s. 187) [< {Fr. *athlète* atlet (Türker Terlemez, 2008, s. 52) < Lat. *athleta* atlet, sporcu (Akderin, 2012, s. 56) < Yun. *athlitis* sporcu, atlet (Aksoy, 2003, s. 11)} + {İt. *flanella* fanila, yün kumaş (Taniş, 2004, s. 417) < İng. *flannel* fanila, pazen (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 367) + *sı* iyelik 3.t.}].

ayakkabı genellikle sokakta giyilen ve altı kösele, lastik vb. dayanıklı maddelerden yapılan giyecek, başmak, pabuç (TDK, 2011, s. 198) [< {Tür. *ayak* ayak < *açak* ayak (Clauson, 1972, s. 45) < *at* atmak (Clauson, 1972, s. 36) -*ak*} + {Tür. *kap* kap < *kab* deri çanta, kırba, torba (Clauson, 1972, s. 578) + *ı* iyelik 3. t.}].

B

badem kürk tilki postunun yalnız bacak kesiminden yapılan kürk (TDK, 2011, s. 223) [< {Far. *bādām* badem, baharat, kesik (Steingass, 1998, s. 137)} + {Tür. *kürk* kürk (Clauson, 1972, s. 741)}].

bağır yeleği zırh altına giyilen, köseleden yapılmış yelek (TDK, 2011, s. 228) [< {Tür. *bağır* ciğer (Clauson, 1972, s. 317)} + {1. Tür. *yelek* kuş kanadının büyük tüyü, telek < **yé:l* + (*e*)*k* (Gülensoy T., 2011, s. 1112); *yelek/ telek/ çelek* (Kara, 2011, s. 78) 2. Tür. *yelek* yaprak, kuş kanadı tüyü, telek < **yel* rüzgâr, çırpıntı + (*g*)*Ak* <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/yelek> + *i* iyelik 3. t.}].

balıkçı kazağı çok soğuk ve nemli havalarda giyilen, boğazlı ve yünlü kalın kazak (TDK, 2011, s. 244) [< {Tür. *balık* balık (Clauson, 1972, s. 335) + *çı*} + {Fr. *casaque* ceket, ipek kumaştan yapılmış binicilik ceket (Türker Terlemez, 2008, s. 105) < İt. *casacca* kazak (Tanış, 2004, s. 210) + *i* iyelik 3. t.}].

bandana başı değişik biçimlerde bağlamak amacıyla kullanılan büyük mendil (TDK, 2011, s. 249) [< İng. *bandanna* çoğunlukla kırmızı veya mavi zemin üzerine beyaz benek veya desenleri olan büyük mendil; herhangi bir büyük mendil (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 69) < Hint. *bandhnu* boyama metodu < Sans. *badhnati* bağlar (etymonline.com, 2016, s. bandanna)].

barata 1. bilim doktorları ile kardinallerin giydikleri dört köşe külâh veya başlık. 2. Osmanlı sarayında genellikle bostancıların, baltacı ve kapıcıların giydikleri kırmızı çuhadan yapılmış, ucu kıvrık, uzunca başlık (TDK, 2011, s. 253) [< İt. *berretta* başlıkçı, takkeci, külâhçı (Tanış, 2004, s. 162)].

baret 1. küçük takke, papaz takkesi. 3. işçilerin başlarına giydikleri, metal veya plastikten yapılmış koruyucu başlık (TDK, 2011, s. 254)

[< Fr. *barrette* üç veya dört köşeli papaz takkesi, kardinal takkesi (Yurdakul, 2011, s. 172)].

baş bezi mendil (TDK, 2011, s. 271) [< {Tür. *baş* baş (Clauson, 1972, s. 375)} + {Ar. *bazz* keten (Baalbaki, 1995, s. 235) < *b-z-z* soymak (Topaloğlu & Karaman, 2005, s. 22) + *i* iyelik 3.t.}].

başlık 1. genellikle başı korumak için giyilen şapka, serpuş. 2. üst giysilerinin yakalarına takılı başlık, kapüşon (TDK, 2011, s. 277) [< Tür. *baş* baş (Clauson, 1972, s. 375) + *lık*].

başmak ayakkabı (TDK, 2011, s. 277) [< Tür. *başmak* ayakkabı, terlik (Clauson, 1972, s. 382) / *başmak* Oğuz lehçesinde ayakkabı 235 118^a (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 102) < **ba* bağlamak (Clauson, 1972, s. 292) -*ş-mak* ~ *baş* basmak -*mak*].

başörtüsü kadınların saçlarını örtmek için kullandıkları örtü, başörtü, bürgü, eşarp (TDK, 2011, s. 278) [< {Tür. *baş* baş (Clauson, 1972, s. 375)} + {Tür. *örtü*, örtü (Clauson, 1972, ss. 205-206) < *ört* örtmek (Clauson, 1972, s. 202) -*ü* + *sü* iyelik 3.t.}].

bel bağı bel kemeri (TDK, 2011, s. 298) [< {Tür. *bel* bel (Clauson, 1972, s. 330)} + {Tür. *bağ* bağ, düğüm, kemer (Clauson, 1972, s. 310) < *ba* bağlamak (Clauson, 1972, s. 292) -*ğ* + *ı* iyelik 3. t.}].

belek kundak, çocuk bezi (TDK, 2011, s. 299) [< Tür. *bèle* çocuğu kundaklamak (Clauson, 1972, s. 332) - < Tür. *bel* bel (Clauson, 1972, s. 330) + *e-k*].

bere yuvarlak, yassı ve sipersiz başlık (TDK, 2011, s. 311) [< Fr. *béret* bere (Türker Terlemez, 2008, s. 71)].

bikini deniz, göl, havuz vb. yerlere girerken veya güneşlenirken giyilen, iki parçadan oluşan kadın giysisi (TDK, 2011, s. 334) [< Fr.

bikini iki parçalı mayo (Yurdakul, 2011, s. 197) < **Bikini** Marshall adalar topluluğundan biri (etymonline, 2016, *bikini*)].

bindallı çoğunlukla mor kadife üzerine sırma ile kabartma dal, yaprak ve çiçek işlenmiş giysi veya örtü (TDK, 2011, s. 345) [< {Tür. *bin* bin < *biñ* bin (Clauson, 1972, s. 346)} + {Tür. *dal* dal < *tal* dal (Clauson, 1972, s. 489) + *lı*}].

boa 2. kadınların boyunlarına aldıkları yılan biçiminde dar ve uzun kürk, boyun kürkü (TDK, 2011, s. 368) [< Fr. *boa* boa (yılan) (Türker Terlemez, 2008, s. 77) < Lat. *boa* büyük bir yılan türü (etymonline, 2016, *boa*)].

bolero kısa kadın ceketi (TDK, 2011, s. 375) [< Fr. *boléro* bolero (Türker Terlemez, 2008, s. 78) < İsp. *bolera* 1. bolo oyunu. 2. bir tür Venezuela dansı ve müziği (Candar Gökçeimam & Ekici, 2012, s. 40)].

bone düz veya kıvrımlı her çeşit yumuşak kumaş vb. maddeden yapılan başlık (TDK, 2011, s. 377) [< Fr. *bonnet* bone, bere, sipersiz başlık, takke, külâh (Türker Terlemez, 2008, s. 79)].

bornoz 1. banyodan çıkarken kurulanmak için kullanılan, önden açık, havludan yapılmış giyecek. 2. Kuzey Afrika'da Berberilerin giydikleri başlıklı, geniş, kısa kollu bir üstlük (TDK, 2011, s. 380) [< Fr. *burnous* kolsuz, başlıklı, kalın yün manto (Türker Terlemez, 2008, s. 92) < Ar. *burnus* bornoz, başlıklı pelerin (Baalbaki, 1995, s. 234) < Yun. *pournouzi* bornoz (Saffraniou, 2004, s. 410)].

bot uzun konçlu, kapalı ayakkabı (TDK, 2011, s. 385) [< Fr. *botte* bot, çizme (Türker Terlemez, 2008, s. 80)].

boyun bağı gömlek yakasının altından geçirilip süs olarak bağlanan uzun, enlice kumaş parçası, kravat (TDK, 2011, s. 390) [< {Tür. *boyun* boyun < *boyın* boyun (Clauson, 1972, s. 386) < *boğ* boy,

birinin uzunluğu (Clauson, 1972, s. 296) + ^a*n* + {Tür. *bağ* bağ, düğüm, kemer (Clauson, 1972, s. 310) < *ba* bağlamak (Clauson, 1972, s. 292) -*ğ* + *ı* iyelik 3.t.].

boyunluk boyna sarılan şey, boyun sargısı (TDK, 2011, s. 391) [<Tür. *boyun* boyun < *boyın* boyun (Clauson, 1972, s. 386) < *boğ* boy, birinin uzunluğu (Clauson, 1972, s. 296) + ^a*n* + *luk*].

börk genellikle hayvan postundan yapılan başlık (TDK, 2011, s. 399) [< Tür. *börk* başlık (Clauson, 1972, s. 361)].

börkenek 2. yağmurdan veya soğuktan korunmak için giyilen ucu sivri başlık, külah (TDK, 2011, s. 399) [< Tür. *börk* başlık (Clauson, 1972, s. 361) / *börk* kavuk, başlık 176 88^b (Ölmez & Kaçalin, 2023, s. 124) + *enek*].

bürgü 1. başörtüsü. 2. çarşaf. 3. atkı (TDK, 2011, s. 424) [<Tür. *bür* sarmak, dolamak (Clauson, 1972, s. 355) -*ğü*].

bürümcük 3. ham ipekten yapılmış başörtüsü (TDK, 2011, s. 424) [< Tür. *bürünçük* kadın paltosu veya pelerini (Clauson, 1972, s. 367) / *bürünçük* bürümcük, baş örtüsü, bürünülecek nesne 254 127^b (Ölmez & Kaçalin, 2023, s. 124) < *bür* sarmak, dolamak (Clauson, 1972, s. 355) -^a*n* bir şey sarınmak (Clauson, 1972, s. 367) -*çük*].

büstiye bayanların ceket vb. kıyafetlerinin içinde kullanılan çarpıcı, göz alıcı, işlemeli kumaştan yapılmış askılı veya askısız üstlük (TDK, 2011, s. 425) [< Fr. *bustier* askısız, dekolte, bedeni saran üst (Türker Terlemez, 2008, s. 92) < Fr. *buste* büst, insan vücudunun boyundan yukarısı (Yurdakul, 2011, s. 243)].

C

camadan çapraz düğmeli, ipek veya sırma işlemeli bir tür kısa yelek (TDK, 2011, s. 435) [< Far. *cāmādān* portmanto, çekmeceli dolap,

elbise dolabı, giysi dolabı (Steingass, 1998, s. 352) < *cāma* giysi (Steingass, 1998, s. 351) + *dān* {+lXk}].

cankurtaran yeleşgi yelek biçiminde yapılmış cankurtaran aracı, can yeleşgi (TDK, 2011, s. 442) [< {Far. *cān* can, ruh, zihin (Steingass, 1998, s. 352)} + {Tür. *kurtar* kurtarmak < *kurtgar* kurtarmak (Clauson, 1972, s. 649) < **kurt-gar-an*} + {1. Tür. *yelek* kuş kanadının büyük tüyü, telek < **yē:l* + (*e*)*k* (Gülensoy T., 2011, s. 1112) 2. Tür. *yelek* yaprak, kuş kanadı tüyü, telek < **yel* rüzgâr, çırpıntı + (*g*)*Ak* + *i* iyelik 3.t.}]].

can yeleşgi cankurtaran yeleşgi (TDK, 2011, s. 444) [< {Far. *cān* can, ruh, zihin (Steingass, 1998, s. 352)} + {1. Tür. *yelek* kuş kanadının büyük tüyü, telek < **yē:l* + (*e*)*k* (Gülensoy T., 2011, s. 1112) 2. Tür. *yelek* yaprak, kuş kanadı tüyü, telek < **yel* rüzgâr, çırpıntı + (*g*)*Ak* + *i* iyelik 3.t.}]].

car kadınların örtündükleri çarşaf, zar (TDK, 2011, s. 445) [< Ar. ³ *izarr* bedene bürünecek car (Fîrûzâbâdî, 1853, C. 1; s. 747) < ² *z-r* kaplamak, ihata etmek (Fîrûzâbâdî, 1853, C. 1; s. 747)].

ceket erkeklerin ve kadınların giydiği, genellikle önden düğmeli, kalçayı örten, kollu üst giysisi (TDK, 2011, s. 450) [< Fr. *jaquette* eskiden kullanılan bir erkek ceket (Yurdakul, 2011, s. 933) < Fr. *jaque* ortaçağda erkeklerin genellikle zırh altına giydikleri uzun kollu üstlük (Yurdakul, 2011, s. 933) + *ette* küçültme eki < *İsp. *chaqueta* ceket < *Ar. *ṣ-k-k* dikmek (Baalbaki, 1995, s. 675) (etymonline, 2016, *jacket*)].

cepken kolları yırtmaçlı ve uzun, harçla işlenmiş bir tür kısa yakasız üst giysisi (TDK, 2011, s. 454) [< Tür. *çekmen* (Tietze, 2002, s. 430) < *çek* çekmek (Clauson, 1972, s. 413) -*men*].

cılıkava kurdun veya tilkinin ense postundan yapılan (kürk) (TDK, 2011, s. 460) [< *Bulg. *cılıkava* < Rum. < Sl. **vilk-avā* < *vilk* kurt (Tietze, 2002, ss. 437-438)].

cin pamuklu, kalın kumaştan giysi veya pantolon (TDK, 2011, s. 467) [< İng. *jean* bir çeşit kaba pamuklu bez (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 529) < Fr. *jean* çok sağlam pamuklu kumaş, kot kumaşı (Yurdakul, 2011, s. 936)].

cübbe hukukçuların, üniversite öğretim üyelerinin, din adamlarının, mezuniyet törenlerinde öğrencilerin elbise üstüne giydikleri uzun, yanları geniş, düğmesiz giysi (TDK, 2011, s. 473) [< Ar. *cubba* cübbe (Sarı, 1980, s. 190) *c-b-b* 1. kesmek, cübbe giymek (Sarı, 1980, s. 190) > Fr. *jube* fistan, eteklik (Bedreddin, 1928, s. 746b)].

Ç

çakşır paça bölümü diz üstünde veya diz altında kalan bir tür erkek şalvarı (TDK, 2011, s. 484) [< Far. *çākšūr* bir çeşit kırmızı pantolon (Steingass, 1998, s. 386) < *{Far. *çāk* yarık, yırtık, ayrık (Steingass, 1998, s. 386)} + {Far. *şur* ayakkabı (Steingass, 1998, s. 739)}].

çamaşır 1. iç giysisi (TDK, 2011, s. 490) [< {Far. *cāma* giysi (Steingass, 1998, s. 351)} + {*şūy* yıkayan (Steingass, 1998, s. 768) < *şūrīdan* yıkamak (Steingass, 1998, s. 766)}].

çamaşır takımı fanila, atlet ve dondan oluşan iç giyim (TDK, 2011, s. 490) [< {Far. *cāma* giysi (Steingass, 1998, s. 351) + *şūy* yıkayan (Steingass, 1998, s. 768) < *şūrīdan* yıkamak (Steingass, 1998, s. 766)} + {Tür. *tak* düzeltmek, eklemek (Clauson, 1972, s. 464) *-m* + 1 iyelik 3. t.}].

çapula kaba deriden yapılmış ucu sivri ve kıvrık ayakkabı (TDK, 2011, s. 496) [< Far. *pāçile* kar ayakkabısı (Steingass, 1998, s. 228) < {Far. *pā* ayak (Steingass, 1998, s. 228)} + {Far. *çile* yay kirişi, kumaş kenarı (Steingass, 1998, s. 398)}].

çarık işlenmemiş sığır derisinden yapılan ve deliklerine geçirilen şeritle sıkıca bağlanan ayakkabı (TDK, 2011, s. 497) [< Tür. *çaruk* bir çeşit ayakkabı (Clauson, 1972, s. 428) / *çaruk* çarık 191 96^a (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 143)].

çarşaf 2. kadınların kullandığı ve baştan örtülen, pelerinli, etekli sokak giysisi (TDK, 2011, s. 500) [< {Far. *çâder* örtü, eşarp (Steingass, 1998, s. 383)} + {Far. *şeb* gece, karanlık (Steingass, 1998, s. 729)}].

çatal don paçaları diz üstünde kalan don (TDK, 2011, s. 501) [< {Tür. *çatal* çatal < *çat* bir araya getirmek (Clauson, 1972, s. 402) -*al*} + {Tür. *don* giysi < *ton* elbise (Clauson, 1972, s. 512) }].

çatki 3. alından geçerek başın çevresine çember gibi bağlanan bağ, kaşbastı (TDK, 2011, s. 504) [< Tür. *çat* bir araya getirmek (Clauson, 1972, s. 402) -*ki*].

çedik 1. mesh üzerine giyilen sarı pabuç. 2. terlik (TDK, 2011, s. 509) [< {Tür. *iç* iç (Clauson, 1972, s. 17)} + {Tür. *etük* çizme, terlik (Clauson, 1972, s. 50)}].

çekirge şalvar paçaları çok dar, bacak bölümü geniş olarak dikilmiş şalvar (TDK, 2011, s. 513) [< {Tür. *çekirge* çekirge < *çekürge* çekirge (Clauson, 1972, s. 416)} + {Far. *şalvâr* iç pantolon, ayaklara kadar uzanan pantolon, gemicilerin ya da yolcuların pantolonu (Steingass, 1998, s. 758)} < {Far. *şal* uyluk (Steingass, 1998, s. 757)} + {Far. *vâr* uygun, ölçülü, yakışık (Steingass, 1998, s. 1449)}].

çekme 6. iş yaparken giyilen bir şalvar türü (TDK, 2011, s. 514) [< Tür. **çek** çekmek (Clauson, 1972, s. 413) **-me**].

çelgi alna bağlanan yazma, yemeni (TDK, 2011, s. 516) [< Tür. **çel** çelmek < **çal** düşürmek, yere fırlatmak, vurmak (Clauson, 1972, s. 417) **-gi**].

çelik yelek özel alaşım ve maddelerle kurşun geçirmeyecek bir biçimde yapılmış üst giysisi (TDK, 2011, s. 517) [< {Tür. **çalık** < **çal** düşürmek, yere fırlatmak, vurmak (Clauson, 1972, s. 417) **-ık**} + {1. Tür. **yelek** kuş kanadının büyük tüyü, telek < ***yé:l** + (**e**)**k** (Gülensoy T., 2011, s. 1112) 2. Tür. **yelek** yaprak, kuş kanadı tüyü, telek < ***yel** rüzgâr, çırpıntı + **Ak**}]

çelme 3. arkadan hafifçe bağlanan başörtüsü (TDK, 2011, s. 517) [< Tür. **çel** çelmek < **çal** düşürmek, yere fırlatmak, vurmak (Clauson, 1972, s. 417) **-me**].

çember 5. yazma, yemeni, başörtüsü (TDK, 2011, s. 518) [< Far. **çenber** daire, kasnak, boğaz çukuru, köprücük kemiği, başörtüsü, yaka, kolye (Steingass, 1998, s. 400)].

çıkma 3. hamamdan çıkarken kullanılan havlu ve kurulanma takımı, çıkacak (TDK, 2011, s. 533) [< Tür. **çık** çıkmak (Clauson, 1972, s. 405) **-ma**].

çintiyan içi astarlı, uzun kadın donu, kadın şalvarı (TDK, 2011, s. 550) [< Ar. **cintiyân** ~ **şintiyân** muslin, pamuk ya da ipek pantolon (Tietze, 2002, s. 520)].

çit 2. başörtüsü, yazma, yemeni (TDK, 2011, s. 551) [< Tür. **çit** çiçekli ipek / **çit** Çin ipeğinden mamul nakışlı bir kumaş.” 495 248^a (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 155) < Sans. **citra** renklendirilmiş (Clauson, 1972, s. 402)].

çizme koncu diz kapaklarına kadar çıkan bir ayakkabı türü (TDK, 2011, s. 555) [< Tür. *çöz* çözmek < *çøj* çözmek (Clauson, 1972, s. 400) -*me*].

çokal savaşlarda giyilen zırh (TDK, 2011, s. 559) [< *Tür. *çuğ* iple bağlanmış paket (Clauson, 1972, s. 405) + *al*].

çorap pamuk, yün vb.nden örülen, ayağa giyilen giyecek (TDK, 2011, s. 562) [< Ar. *cūrab* çorap (Baalbaki, 1995, s. 439) < Far. *gorāb* çorabın altına giyilen kısa çorap (Steingass, 1998, s. 1101)].

çul 3. tekke mensuplarının büründüğü örtü. 4. giyim, giysi (TDK, 2011, s. 570) [< Ar. *cull* eyer, semer (Baalbaki, 1995, s. 425) < *c-l-l* örtmek (Baalbaki, 1995, s. 428)].

D

dalfes üstünde sarık bulunmayan fes (TDK, 2011, s. 583) [< {Tür. *dal* dal < *tal* dal (Clauson, 1972, s. 489)} + {*fes* Fas'tan alınmış kıyafet}].

dalgıç elbisesi dalgıçların su altında hareketlerini engellemeden vücutlarını çeşitli etkenlerden korumak için özel olarak yapılmış elbise (TDK, 2011, s. 586) [< {Tür. *dal* dalmak < *tal* dalmak (Clauson, 1972, s. 490) -*gıç*} + {Ar. *elbise* giyecekler, giyim, giydirmek (Baalbaki, 1995, s. 914) < *libās* giyecek, giysi, cüppe (Baalbaki, 1995, s. 914) sözcüğünün çoğulu < *l-b-s* giymek (Baalbaki, 1995, s. 915) + *si* yelik 3.t.}].

damatlık 2. damat için yapılan giysi (TDK, 2011, s. 590) [< Far. *dāmād* damat (Steingass, 1998, s. 499) + *lık*].

deli gömleği tehlikeli ve saldırgan delilere giydirilen kolsuz gömlek (TDK, 2011, s. 616) [< {Tür. *deli* deli < *télve* deli (Clauson, 1972, s. 493)} + {Tür. *gömlek* gömlek < *kōñlek* gömlek (Clauson, 1972, s. 732)

/ **köñlek** gömlek (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 292) < **köñle** düşünceye dalmak (Clauson, 1972, s. 732) < **köñle** zihin, düşünce, kalp (Clauson, 1972, s. 731) + **e-k** + **i** iyelik 3.t.}].

denizlik 2. denize girerken kullanılan kadın mayosu (TDK, 2011, s. 629) [< Tür. **deniz** deniz < **teñiz** deniz (Clauson, 1972, s. 527) < **teñ** göl (Clauson, 1972, s. 512) + **'z** + **lik**].

destar sarık (TDK, 2011, s. 642) [< Far. **destâr** türbanı saran kuşak ya da kaliteli muslin kumaş (Steingass, 1998, s. 521)].

destegül Mevlevi dervişlerinin giydiği kollu cepken ve uzun cüppeye verilen ad (TDK, 2011, s. 642) [< {Far. **deste** sap; el dolusu (Steingass, 1998, s. 525) < Far. **dest** el (Steingass, 1998, s. 519)} + {Far. **gul** gül].

dışarlık 2. yaşadığı yerden başka bir yere giderken giyilen kıyafet (TDK, 2011, s. 653) [< Tür. **dışar**, dışarı < **taş** dış (Clauson, 1972, s. 557) + **garu** + **lık**].

dolak 1. tozluk yerine bacaklara ayak bileğinden dize kadar dolanan ensiz ve uzun kumaş parçası. 2. başörtüsü, yazma. 3. boyun atkısı (TDK, 2011, s. 697) [< Tür. **dola** dolamak < **tolga** dolamak, sarmak (Clauson, 1972, s. 497) / **tolga** takınmak, sarmak 571 286^a (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 482) -**k**].

dolama 2. giysilerin üstüne giyilen, önü açık bir tür üstlük. 3. poşu (TDK, 2011, s. 697) [< Tür. **dola** dolamak < **tolga** dolamak, sarmak (Clauson, 1972, s. 497) -**ma**].

don 1. giysi. 2. vücudun belden aşağısına giyilen uzun veya kısa iç giysisi, külot (TDK, 2011, s. 703) [< Tür. **don** giysi < **ton** elbise (Clauson, 1972, s. 512) / **ton** (< **tön**) yabancılik giysi, zırh (Kaçalın, 2017, s. 822) / **tön** elbise 503 252^a (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 483)].

döpiyes etek ceketten oluşan iki parçalı kadın giysisi (TDK, 2011, s. 715) [< {Fr. *deux* iki (Yurdakul, 2011, s. 524)} + {Fr. *pièce* parça (Yurdakul, 2011, s. 1252)}].

duvak gelinin başını, bazen de yüzünü örten dantel veya tülünden örtü (TDK, 2011, s. 727) [< Tür. *tuğ* örtü, kapak + (*a*)*k* küçültme eki (Eren, 1999, s. 124)].

düttürü dar ve kısa giysi (TDK, 2011, s. 744) [< Tür. **düttürü* ses yansımali sözcük olmalı].

düz 4. kısa ökçeli, ökçesiz (ayakkabı) (TDK, 2011, s. 744) [< Tür. *düz* düz < *tüz* düz, eşit, denk (Clauson, 1972, s. 571)]

E

edik 1. yumuşak ve renkli sahtiyandan yapılmış yarım konçlu lapçın. 2. kısa çizme (TDK, 2011, s. 755) [<Tür. *etük* çizme, terlik (Clauson, 1972, s. 50)]].

elbise giysi (TDK, 2011, s. 780) [< Ar. *elbise* giyecekler, giyim, giydirmek (Baalbaki, 1995, s. 914) < *libās* giyecek, giysi, cüppe (Baalbaki, 1995, s. 914) sözcüğünün çoğulu < *l-b-s* giymek (Baalbaki, 1995, s. 915)].

elçek gelinin elinin içine kına yakılmasından sonra giydiği, kumaştan yapılmış bir eldiven türü (TDK, 2011, s. 781) [< Tür. *el* el < *elîg* el (Clauson, 1972, s. 140) + *çek* (Von Gabain, 1988, s. 43)].

eldiven dış etkilerden korumak için ele giyilen kumaş, deri veya kauçuktan yapılan el giysisi (TDK, 2011, s. 781) [< Far. *dastuvan* eldiven (Steingass, 1998, s. 524) < {Far. *dast* el (Steingass, 1998, s. 519)} + {Far. *bân ~ vān* isme gelen ek; koruyan, kollayan anlamı verir (Steingass, 1998, s. 152)} < Far. *dast* yerine Tür. *el* gelerek oluşmuştur. Bu tür sözcüklere *yarı çeviri sözcükler* denmektedir.

Yarı çeviri sözcükler genellikle iki ögeli bileşik sözcük, tamlama, deyim gibi sözlerin bir sözcüğünün çevrilerek, ötekinin olduğu gibi aktarılmasıyla oluşur: Türkçedeki *gam yemek* (Far. *gam* ögesi olduğu gibi alınmıştır) örneğinde olduğu gibi (Aksan, 2015, III. Cilt, s. 34)].

ellik 1. eldiven 3. yelken dikenlerin kullandığı, madenî yüksüğü olan meşin eldiven (TDK, 2011, s. 790) [< Tür. *el* el < *elig* el (Clauson, 1972, s. 140) + *lik*].

empermeabl yağmurluk (TDK, 2011, s. 796) [< Fr. *impermeable* su geçirmez (Türker Terlemez, 2008, s. 214) < Lat. *impermeabilis* geçirgen olmayan < *in* değil, karşıt + *permeabilis* geçirgen (etymonline, 2016, impermeable)].

enkaz eldiveni kalın kumaş ve deri karışımından yapılan ve enkaz kaldırmada kullanılan eldiven (TDK, 2011, s. 802) [< {Ar. *anḳād* döküntü, moloz (Baalbaki, 1995, s. 198) < *n-ḳ-ḏ* yıkmak, yerle bir etmek (Baalbaki, 1995, s. 1187)} + {Far. *dastuvan* eldiven (Steingass, 1998, s. 524) < {Far. *dast* el (Steingass, 1998, s. 519)} + {Far. *bān* ~ *vān* isme gelen ek; koruyan, kollayan anlamı verir (Steingass, 1998, s. 152)} < Far. *dast* yerine Tür. *el* gelerek oluşmuştur. Bu tür sözcüklere *yarı çeviri sözcükler* denmektedir. Yarı çeviri sözcükler genellikle iki ögeli bileşik sözcük, tamlama, deyim gibi sözlerin bir sözcüğünün çevrilerek, ötekinin olduğu gibi aktarılmasıyla oluşur: Türkçedeki *gam yemek* (Far. *gam* ögesi olduğu gibi alınmıştır) örneğinde olduğu gibi (Aksan, 2015, III. Cilt, s. 34) + *i*iyelik 3.t.]].

entari genellikle tek parçalı kadın giyeceği (TDK, 2011, s. 803) [< Ar. ‘*antari*’ meşhur kahraman ‘Antar’ın isminden (Tietze, 2002, s. 182) < ‘*antar* 1. sinek, 2. kişi adı (Fîrûzâbâdî, 1853, s. C. 2, s. 44)+ *î* nispet eki].

erkân kürkü padişahın vezirlerine giydirdiği kürk (TDK, 2011, s. 810) [< {Ar. *arkân* güven, itimat; direk, sütun, destek, esas (Topaloğlu & Karaman, 2005, s. 151) < *r-k-n* bir yerde kalmak, itimat etmek (Topaloğlu & Karaman, 2005, s. 151) + (Fîrûzâbâdî, 1853, s. 44) {Tür. *kürk* kürk (Clauson, 1972, s. 741) + *ü* iyelik 3.t.}].

espadril üstü keten, tabanı ipten örme ayakkabı (TDK, 2011, s. 820) [< Fr. *espadrille* tabanı ip örgülü keten ayakkabı (Türker Terlemez, 2008, s. 185) < Port. *espartillo* korse < Lat. *spartum* İberya ve Kuzey Afrika'da bulunan, 'İspanyol süpürgesi, İspanyol çimeni' olarak bilinen; halat, file ve hasır yapımında kullanılan bir bitki (etymonline, 2016, *espadrille*)].

esvap giysi (TDK, 2011, s. 821) [< Ar. *aşvâb* giysiler < *şavb* giysi (Baalbaki, 1995, s. 404)].

eşarp başörtüsü (TDK, 2011, s. 822) [< Fr. *écharpe* atkı, kaşkol, boyun atkısı (Türker Terlemez, 2008, s. 175)].

eşofman genellikle spor çalışmalarında giyilen, pamuklu veya sentetik kumaştan, iki parçalı giysi (TDK, 2011, s. 826) [< Fr. *échauffement* ısınma, sporda adalelerin ısıtılması (Yurdakul, 2011, s. 578) < *echauffer* ısıtmak (Yurdakul, 2011, s. 578)].

etek beden belden aşağısına giyilen, değişik biçimlerde, genellikle kadın giysisi, eteklik (TDK, 2011, s. 828) [< Tür. *etek* etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. *ed* dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + *ek* küçültme eki].

etek bağı kadınların iç giysilerinin çarşaf altından görünmemesi için bellerine bağladıkları ince kuşak (TDK, 2011, s. 828) [< {Tür. *etek* etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. *ed* dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + *ek* küçültme eki} + {Tür. *bag* bağ,

düğüm, kemer (Clauson, 1972, s. 310) < **ba** bağlamak (Clauson, 1972, s. 292) -ğ + ı iyelik 3.t.}].

etek bezi kundak çocuklarının belden aşağısına sarılan bez (TDK, 2011, s. 828) [< {Tür. **etek** etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. **ed** dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + **ek** küçültme eki} + {Ar. **bazz** keten (Baalbaki, 1995, s. 235) < **b-z-z** soymak (Topaloğlu & Karaman, 2005, s. 22) + ı iyelik 3.t.}].

eteklik etek (TDK, 2011, s. 829) [<Tür. **etek** etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. **ed** dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + **ek** küçültme eki + **lik**].

etol genellikle kürkten, gösterişli kumaşlardan veya yün örgüden yapılmış omuz atkısı (TDK, 2011, s. 832) [< Fr. **étole** atkı (Yurdakul, 2011, s. 669)].

F

faça 3. giysi (TDK, 2011, s. 845) [< İt. **faccia** yüz (Tanış, 2004, s. 393)].

fanila genellikle ince pamuk ipliğinden dokunmuş, ten üzerine giyilen iç çamaşırı (TDK, 2011, s. 849) [< İt. **flanella** fanila, yün kumaş (Tanış, 2004, s. 417) < İng. **flannel** fanila, pazen (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 367)].

faska kundak çocuklarının beline, zıbının üzerinden sarılan geniş sargı (TDK, 2011, s. 853) [< Lat. **fascia** bant, şerit (Akderin, 2012, s. 214)].

ferace 1. kadınların sokakta giydikleri, mantoya benzer, arkası bol, yakasız, çoğu kez eteklere kadar uzayan üst giysisi. 2. dervişlerin giydiği bol bir tür hırka (TDK, 2011, s. 861) [< Ar. **faraciyya** ferace,

cübbe (Sarı, 1980, s. 1141) < **f-r-c** genişletmek, bir şeyi açmak (Sarı, 1980, s. 1141)].

fermene türlü nakışlarla işlemeli, önü kavuşmayan, yeleğe benzeyen bir giysi (TDK, 2011, s. 862) [< İt. **paramano** kolçak, kol kapağı, kıvrım (Tanış, 2004, s. 766)].

fes şapka yerine kullanılan, kırmızı, kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde başlık (TDK, 2011, s. 863) [< **fes** Fas'tan alınmış kıyafet].

filar hafif bir terlik (TDK, 2011, s. 875) [< Yun. **phellarion** terlik, şıpsıp (Eren, 1999, s. 145; Ayverdi, 2011, s. 386)].

file 3. saçların dağılmaması için kullanılan ağ biçiminde örgü (TDK, 2011, s. 876) [< Fr. **filet** ağ, hayvan yakalamakta kullanılan geniş delikli ağ (Yurdakul, 2011, s. 726)].

fistan 1. tek parça kadın giysisi. 2. İskoç, Arnavut ve Yunan erkeklerinin giydikleri kısa, pilili eteklik (TDK, 2011, s. 880) [< Yun. **fustani** kadın elbisesi, fistan (Aksoy, 2003, s. 332)].

forma 2. öğrencilerin, sporcuların, bazı mesleklerde çalışanların giydikleri, bağlı bulundukları okul, spor kulübü veya meslekleri belirten tek tip giysi (TDK, 2011, s. 886) [< İt. **forma** biçim (Tanış, 2004, s. 422) < Lat. **forma** biçim, şekil, form (Akderin, 2012, s. 225)].

frak resmî törenlerde giyilen uzun etekli, eteğinin arkası beline kadar yırtmaçlı, siyah erkek ceketi veya takımı (TDK, 2011, s. 890) [< Fr. **frac** erkek tören giysisi (Yurdakul, 2011, s. 756) < **frock** bir tür uzun ceket (www.cnrtl.fr/etymologie, 2016, *frac*)].

Frenk gömleği yakası kravat takmaya uygun, çoğu uzun kollu, ceket veya yelek altına giyilen erkek gömleği (TDK, 2011, s. 891) [< { Far. **Freng** Fransız, İtalyan, Avrupalı (Steingass, 1998, s. 922)} +

{Tür. **gömlek** gömlek < **köñlek** gömlek (Clauson, 1972, s. 732) < **köñle** düşünceye dalmak (Clauson, 1972, s. 732) / **köñlek** gömlek (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 292) < **köñal** zihin, düşünce, kalp (Clauson, 1972, s. 731) + **e-k** + **i** yelik 3.t.}].

fular genellikle boyna bağlanan, bir tür ince ipek kumaş (TDK, 2011, s. 893) [< Fr. **foulard** fular, boyun atkısı (Türker Terlemez, 2008, s. 195)].

G

galoş 1. sağlık kurumları, müzeler vb. yerlerde özel bölümlere girerken ayakkabıya geçirilen ince ve şeffaf kılıf. 2. tabanı tahtadan yapılmış deri ayakkabı (TDK, 2011, s. 900) [< Fr. **galoche** tabanı tahta üstü deri ayakkabı, sabo (Yurdakul, 2011, s. 779) < Lat. **gallicula** < **gallica (solea)** Gal'lere özgü sandal (etymonline, 2016, *galoche*; www.cnrtl.fr/etymologie, 2016, *galcohe*)].

gamsele kauçuktan yapılmış, su geçirmeyen yağmurluk (TDK, 2011, s. 902) [< Rum. **kapoutseli** < İt. **capuzzo (da marinieri)** gemicilerin giydiği başlıklı pelerin (Eren, 1999, s. 150)].

gazeki cepken altına giyilen kolsuz bir tür giysi (TDK, 2011, s. 908) [< *Tür. **kaz ayağı** (Gülensoy B. , 2003, s. 57); *kazake, kazaki, kazeke, kazeki, gazeke, gazeki* palto, yakası açık kısa etekli, kollu ve kenarları sırma işlemeli kadın giysisi < İt. **Casacca** bol ceket < *Rus. *kazakin* kısa palto (Tietze, 2016, C 4, s. 193)].

gaz maskesi zehirli gazlardan korunmak amacıyla özel olarak yapılmış, ağız ve burnu kapatan gereç (TDK, 2011, s. 910) [< {Fr. **gaz** gaz, cismin üç halinden biri (Yurdakul, 2011, s. 788) < Yun. **chaos** boş alan < **gaz** terimi ilk kez J. B. Van Helmont tarafından kullanılmıştır (etymonline, 2016, *gas*)} + { Fr. **masque** maske (Yurdakul, 2011, s.

1036) < İt. *maschera* maske (Tanış, 2004, s. 660) < *Ar. *maşhara* gülünç, komik, tuhaf (Baalbaki, 1995, s. 1038) < *s-h-r* alay etmek, dalga geçmek (Baalbaki, 1995, s. 627) (etymonline, 2016, *mask*) + *si* iyelik 3.t.}].

gece kıyafeti genellikle özel gecelerde giyilen, gösterişli, göz alıcı bayan giysisi, tuvalet, abiye (TDK, 2011, s. 912) [< {Tür. *keçe* gece (Clauson, 1972, s. 694) < *keç* geç kalmak (Clauson, 1972, s. 694) -*e*} + {Ar. *kıyâfat* takip, iz sürme (Baalbaki, 1995, s. 878) < *k-v-f* takip etmek, iz sürmek (Baalbaki, 1995, s. 879) + *i* iyelik 3.t.}].

gecelik yatakta giyilen giysi, gömlek (TDK, 2011, s. 912) [< Tür. *keçe* gece (Clauson, 1972, s. 694) < *keç* geç kalmak (Clauson, 1972, s. 694) -*e* + *lik*].

gecelik entari erkeklerin pijama yerine giydiği uzun, düz üstlük (TDK, 2011, s. 912) [< {Tür. *keçe* gece (Clauson, 1972, s. 694) < *keç* geç kalmak (Clauson, 1972, s. 694) -*e* + *lik*} + {Ar. ‘*antari*’ meşhur kahraman eAntar’ın isminden (Tietze, 2002, s. 182)} < ‘*antar*’ kişi adı + *i* nispet eki].

gelinlik 2. gelinin giysisi (TDK, 2011, s. 922) [< Tür. *gelin* gelin < *kelin* aileye gelen kişi (Clauson, 1972, s. 719) < *kel* gelmek (Clauson, 1972, s. 715) -*i*n + *lik*].

getr bacağın alt bölümünü ve ayakkabının üstünü örten, kumaş veya köseleden yapılmış bir tozluk türü (TDK, 2011, s. 937) [< Fr. *guetre* tozluk (Yurdakul, 2011, s. 827)].

giyecek (TDK, 2011, s. 949) [< Tür. *giy* giymek < *keç* giymek (Clauson, 1972, s. 700) - *ecek*]

giyim (TDK, 2011, s. 949) [< Tür. *giy* giymek < *keç* giymek (Clauson, 1972, s. 700) / *gey*- (< *keç*-) sarınmak (Kaçalin, 2017, s. 803) - *i*m]

giyit (TDK, 2011, s. 949) [< Tür. *giy* giymek < *keç* giymek (Clauson, 1972, s. 700) / *gey-* (< *keç-*) sarınmak (Kaçalın, 2017, s. 803) - *i*]

giysi her türlü giyim eşyası, giyecek, elbise, kıyafet, esvap, libas, urba (TDK, 2011, s. 949) [< Tür. *giy* giymek < *keç* giymek (Clauson, 1972, s. 700) / *gey-* (< *keç-*) sarınmak (Kaçalın, 2017, s. 803) - *si*]

gocuk 1. tek parça hayvan postundan yapılan ceket. 2. içi kürk, pelüş vb.nden yapılan kalın ceket (TDK, 2011, s. 952) [< Bulg. *kojuğ* kürk, gocuk (Klasov & Nikolov, 1992, s. 249)].

golf pantolon paçaları büzgülü bacak bölümü daha geniş pantolon (TDK, 2011, s. 952) [< {İng. *golf* golf oyunu (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 418) < Alm. *colf*, *colve* sopa (etymonline, 2016, *golf*)} + {Fr. *pantolon* pantolon (Yurdakul, 2011, s. 1190) < İt. *pantalone* (eskiden) bir güldürü tipi (Tanış, 2004, s. 762)}].

göğüslük 1. genellikle ilköğretim öğrencilerinin giydiği tek biçimde üstlük, önlük. 2. elbisenin kirlenmemesi için göğse takılan önlük veya giyilen bir gömlek türü (TDK, 2011, s. 957) [< Tür. *göğüs* göğüs < *kögüz* göğüs (Clauson, 1972, s. 714) + *lük*].

gömlek 1. vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysi. 2. kadınların giydikleri ince kumaştan yapılmış kolsuz, yakasız iç çamaşırı, kombinezon. 3. vücudun üst kısmına giyilen iç çamaşırı (TDK, 2011, s. 961) [<Tür. *gömlek* gömlek < *könlek* gömlek (Clauson, 1972, s. 732) / *könlek* gömlek (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 292) < *könle* düşünceye dalmak (Clauson, 1972, s. 732) < *könül* zihin, düşünce, kalp (Clauson, 1972, s. 731) + *e-k*].

gözene kovandan bal alırken arılardan korunmak için başa giyilen, ön tarafı telden başlık, gözlük (TDK, 2011, s. 984) [< Tür. *göz* göz < *köz* göz (Clauson, 1972, s. 756) + *ene*].

gözlük görme bozukluğu olan gözlerin daha iyi görmesine veya gözleri korumaya yarayan, bir çerçeveye yerleştirilmiş çift camdan oluşan araç (TDK, 2011, s. 987) [< Tür. *göz* göz < *köz* göz (Clauson, 1972, s. 756) + *lük*].

güneş gözlüğü gözü güneşin zararlı ışınlarından korumaya yarayan alet (TDK, 2011, s. 1007) [< {Tür. *güneş* güneş < 1. *küneş* dağın güneş alan kısmı < *kün* güneş ışığı + *eş* (Clauson, 1972, s. 734) 2. *kuyaş* şiddetli öğle sıcağı, güneş (Clauson, 1972, s. 679)} + { Tür. *göz* göz < *köz* göz (Clauson, 1972, s. 756) + *lük* + *ü* iyelik 3.t.}].

güreş mayosu güreşirken, güreşçilerin giydiği özel mayo (TDK, 2011, s. 1010) [< {Tür. *güreş* güreş < *küre* kaçmak (Clauson, 1972, s. 737) + *-ş*} / {Tür. *güreş* < *kür* oyun, al; güç, kuvvet + *e-ş* (Kaçalın, 2017, s. 805) + {Fr. *maillot* bebek kundağı, sporcu forması < *maille* ilmik, düğüm < *mailler* halkaları veya ilmikleri birbirine geçirmek, halkalarla örmek (Yurdakul, 2011, s. 1013) + *su* iyelik 3.t.}].

H

harmani bütün vücudu saran, kolsuz ve bazen kukuletalı bir tür üst giysisi (TDK, 2011, s. 1051) [< *Ar. *harvani*, *hervani*, *harmaniye*, *hervaniye* bir çeşit yağmurluk, pelerin (Tietze, 2010, s. 264)].

haydari dervişlerin giydiği, kolsuz, kısa, aba, hırka (TDK, 2011, s. 1070) [< Ar. *haydar* aslan (Baalbaki, 1995, s. 496) aynı zamanda Hz. Ali'nin lakabı + *î* nispet eki < *haydariyye* bir tarikat adı olup mensuplarının giydiği üst giysisidir (Yazıcı, 2023)].

hırka genellikle soğuktan korunmak için giyilen, kumaştan, bazen içi pamukla beslenmiş, ceket biçiminde, önden açık, kollu üst giysisi (TDK, 2011, s. 1093) [< Ar. *hırka* paçavra, çaput, elbise parçası

(Baalbaki, 1995, s. 508) < *h-r-k* delmek, işlemek (Baalbaki, 1995, s. 508)].

hilat kaftan (TDK, 2011, s. 1101) [< Ar. *hîl'*at şeref giysisi (Baalbaki, 1995, s. 521) < *h-l'* soyunmak, elbiseleri çıkarmak (Baalbaki, 1995, s. 520)].

horasani üst bölümü sarıktan taşacak biçimde yapılmış hoca kavuğu (TDK, 2011, s. 1109) [< Far. *hurāsān* doğu (Steingass, 1998, s. 451) + Ar. *-î* nispet eki].

hotoz kadınların süs için saçlarının üstlerine taktıkları, çeşitli renk ve biçimde yapılmış küçük başlık (TDK, 2011, s. 1113) [< Tür. *kotoz* 'yak' adı verilen öküzün kollarından örülen ve süs olarak kullanılan püskül (Clauson, 1972, s. 608) / *hotaz*: < *kotoz* sorguç (Kaçalın, 2017, s. 806)].

I

ışkurlak Karagöz'ün başlığı (TDK, 2011, s. 1134) [< Tür. *ışkurlak* Karagöz ve Hacivat başlığı; fes, külah, şapka (TDK, 2009, s. 2498)].

İ

iç çamaşırı fanila, külot, sütyen gibi tene, içe giyilen giysi (TDK, 2011, s. 1143) [< {Tür. *iç* iç (Clauson, 1972, s. 17)} + {Far. *câma* giysi (Steingass, 1998, s. 351) + *şûy* yıkayan (Steingass, 1998, s. 768) < *şûridan* yıkamak (Steingass, 1998, s. 766) + *ı* iyelik 3.t.}].

iç donu pantolon içine giyilen uzun don, dizlik (TDK, 2011, s. 1144) [< {Tür. *iç* iç (Clauson, 1972, s. 17)} + { Tür. *don* giysi < *ton* elbise (Clauson, 1972, s. 512) + *u* iyelik 3.t.}].

iç etek kadınların giysi altına giydikleri etek, jupon (TDK, 2011, s. 1145) [< {Tür. *iç* iç (Clauson, 1972, s. 17)} + {Tür. *etek* etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. *ed* dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + *ek* küçültme eki}].

içlik içe giyilen çamaşır, iç gömleği (TDK, 2011, s. 1148) [< Tür. *iç* iç (Clauson, 1972, s. 17) + *lik*].

ihram 1. hacıların örtündükleri dikişsiz bürgü. 4. Yunanların, Romalıların, günümüzde de Berberilerin büründükleri geniş, beyaz, yünlü çarşaftan giysi (TDK, 2011, s. 1158) [< Ar. *ihram* Mekke hacılarının kıyafeti (Baalbaki, 1995, s. 49) < *h-r-m* yoksun bırakmak, çıkarmak, soymak (Baalbaki, 1995, s. 464)].

ikaz yeleği 1. doğal afet zamanlarında enkaz kaldırılırken görevlilerin her an görülebilmeleri için giydikleri, fosforlu şeritleri bulunan yelek. 2. güvenlik görevlilerinin giydiği, fosforlu şeritleri bulunan özel yelek (TDK, 2011, s. 1162) [< {Ar. *ikāz* uyarı (Baalbaki, 1995, s. 214) < *y-k-z* tetikte olmak, uyanık olmak (Baalbaki, 1995, s. 1253)} + {1. Tür. *yelek* kuş kanadının büyük tüyü, telek < **yē:l* + (*e*)*k* (Gülensoy T., 2011, s. 1112) 2. Tür. *yelek* yaprak, kuş kanadı tüyü, telek < **yel*/rüzgâr, çırpıntı + (*g*)*Ak* + *i*iyelik 3.t.}].

iskarpın ökçeli, konçsuz ayakkabı (TDK, 2011, s. 1207) [< İt. *scarpa* ayakkabı, kundura (Tanış, 2004, s. 1051) < *scarpinare* taban tepmek (patlatmak, eskitmek), çok (yol) yürümek (Tanış, 2004, s. 1052)].

istanbulin Tanzimat'tan Meşrutiyete kadar Türkiye'de kullanılan, yakası kapalı bir tür erkek ceketi (TDK, 2011, s. 1211) [< Tür. *İstanbul* İstanbul < {Yun. *Constantinos* Bizans İmparatoru Konstantin} + {*polis* şehir} + **in*].

iş donu iş yaparken giyilen giysi (TDK, 2011, s. 1223) [< {Tür. *iş* iş (Clauson, 1972, s. 254)} + {Tür. *don* giysi < *ton* elbise (Clauson, 1972, s. 512) + *u* iyelik 3.t.}].

işlik 2. gömlek (TDK, 2011, s. 1227) [< Tür. *iş* iş (Clauson, 1972, s. 254) + *lik*].

iş önlüğü önlük (TDK, 2011, s. 1228) [< {Tür. *iş* iş (Clauson, 1972, s. 254)} + {Tür. *ön* ön < *öñ* ön (Clauson, 1972, s. 167) + *lük* + *ü* iyelik 3.t.}].

J

jaketatay resmî ziyaret ve davetlerde erkeklerin giydikleri, arkası yırtmaçlı, etekleri uzun ve ön köşeleri yuvarlak kesilmiş ceket (TDK, 2011, s. 1243) [< {Fr. *jaquette* eskiden kullanılan bir erkek ceketi (Yurdakul, 2011, s. 933) < Fr. *jaque* ortaçağda erkeklerin genellikle zırh altına giydikleri uzun kollu üstlük (Yurdakul, 2011, s. 933) < *İsp. *chaqueta* ceket < *Ar. *ş-k-k* dikmek (Baalbaki, 1995, s. 675) (etymonline, 2016, *jacket*)} + {Fr. *a* bulunma eki} + {*taille* boy, beden, bel, kemer (Türker Terlemez, 2008, s. 319) < *tailler* kesmek, biçmek (Yurdakul, 2011, s. 1567)}].

jartiyer çorapları dizin altında veya üstünde tutmaya yarayan lastikli bağ (TDK, 2011, s. 1244) [< Fr. *jarretière* jartiyer (Türker Terlemez, 2008, s. 225) < *jarret* diz arkası (çukuru) (Türker Terlemez, 2008, s. 225)].

jile kadınların genellikle bluz üzerine giydikleri kolsuz elbise (TDK, 2011, s. 1245) [< Fr. *gilet* yelek (Yurdakul, 2011, s. 799) < İsp. *chaleco* yelek (Candar Gökçeimam & Ekici, 2012, s. 56) < 1. Tür. *yelek* kuş kanadının büyük tüyü, telek < **yé:l* + (*e*)*k* (Gülensoy T., 2011, s. 1112)

2. Tür. **yelek** yaprak, kuş kanadı tüyü, telek < ***yel** rüzgâr, çırpıntı + **(g)Ak** <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/yelek>].

jüpon iç etek (TDK, 2011, s. 1246) [<Fr. **jüpon** iç etek (Türker Terlemez, 2008, s. 228) < Fr. **jupe** etek, eteklik (Türker Terlemez, 2008, s. 228) < İt. **giubbone** kaba giysi, kazak (Taniş, 2004, s. 459) < Ar. **cubba** cübbe (Sarı, 1980, s. 190) **c-b-b** 1. kesmek, cübbe giymek (Sarı, 1980, s. 190)].

K

kabalak Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı ordusunda kullanılmış olan, şapkaya benzeyen bir başlık türü (TDK, 2011, s. 1249) [< Kökeni belirsizdir. Bir görüşe göre ***kap** + **alak** (Gülensoy T. , 2011, s. 447). *Tür. **kâb** deri çanta, kırba, çuval (Clauson, 1972, s. 578) veya **kaba** kalın, çıkıntılı (Clauson, 1972, s. 580) ile ilintili olabilir].

kaban çeşitli kumaşlardan yapılmış, kalçaya kadar inen ve paltoya benzeyen üst giysisi (TDK, 2011, s. 1249) [< Fr. **caban** kalın yünlü kumaştan kapüşonlu manto (Yurdakul, 2011, s. 245) < İt **gabbano** avniye, yağmurluk; sabahlık (Taniş, 2004, s. 439) < Ar. **ḵabā** ' dışarıda giyilen giysi (Baalbaki, 1995, s. 847)].

kaftan 1. çoğu ipekten yapılan, bir tür uzun, süslü üst giysisi. 2. padişahların gönül almak, ödüllendirmek için birine giydirdikleri değerli kumaş veya kürkten yapılmış giysi, hilat (TDK, 2011, s. 1265) [< Far. **ḵaftān** zırhın altına giyilen yelek (Steingass, 1998, s. 468) < Tür. * **qapton** sack-kleid < **qap** kap+ **ton** elbise (Doerfer, 1967, C.3, s. 185) / **ton** (< **tōn**) yabancı giysi, zırh (Kaçalın, 2017, s. 822) / **ḵaftan** kaftan, üst giyeceği 219 110^a (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 211)].

kalafat 2. aşağısı dar, yukarısı geniş bir tür yeniçeri başlığı. 3. Osmanlı Devleti'nde vezir veya yüksek mevkide devlet adamlarının

giydikleri bir başlık (TDK, 2011, s. 1272) [< Yun. *kalafatis* kalafatçı < *Ar. *kilf* kabuk, *kafr* asfalt, *kufr* zift (Eren, 1999, s. 201)].

kalavra ölçeksiz ayakkabı, yemeni (TDK, 2011, s. 1273) [< Yun. *kalevra* meşin, pabuç eskisi (Özön, 1962, s. 100)].

kalçın üstüne başka bir şey giymek için abadan veya meşinden yapılan çizme biçiminde ayak giysisi (TDK, 2011, s. 1274) [< İt. *calzino* kısa çorap (Tanış, 2004, s. 194)].

kalensöve 1. sivri tepeli külah (TDK, 2011, s. 1278) [< Ar. *kalensuve* kapak, kaput, baca şapkası, kapüşon (Baalbaki, 1995, s. 872)].

kallavi vezir ve sadrazamların giydikleri bir tür kavuk (TDK, 2011, s. 1283) [< Ar. *kullavi* her şeyin üstüyle ilgili, tepe gibi < Ar. *kulla* üst, zirve, tepe, doruk (Baalbaki, 1995, s. 871) + *vî* nispet eki].

kalpak kesik koni biçiminde deri, kürk, veya kumaştan yapılmış başlık (TDK, 2011, s. 1285) [< Tür. *kalıp* kalıp < Ar. *kâleb* kalıp, blok, matris, biçim (Baalbaki, 1995, s. 845) + *ak*].

kanadiyen 1. Kanadalı tuzak avcılarının ceketlerine benzeyen içi kürklü veya pamuklu, şal yakalı, kemerli kruvaze ceket. 2. yaz aylarında giyilen bol ve geniş dikimli astarsız hafif ceket (TDK, 2011, s. 1294) [< Fr. *canadienne* astarı koyun postundan yapılmış uzun ceket (Yurdakul, 2011, s. 258) < *Canadienne* Kanadalı < *Canada* Kanada + *ien* +IX].

kanotiye düz kenarlı şapka (TDK, 2011, s. 1299) [< Fr. *canotier* (yassı) hasır şapka (Türker Terlemez, 2008, s. 100)].

kap 1. gövdeyi omuzların üstünden çepeçevre saracak biçimde yapılan bir tür üst giysisi. 2. kadınların giydiği kolsuz üstlük (TDK, 2011, s. 1302) [< Fr. *cape* kolsuz üstlük, pelerin (Türker Terlemez,

2008, s. 100) < İsp. *capa* pelerin (Candar Gökçeimam & Ekici, 2012, s. 48)].

kapama 4. üst baş, giyecek takımı (TDK, 2011, s. 1304) [< Tür. *kapa* kapamak < *kapı* kapı (Clauson, 1972, s. 583) + *a-ma*].

kapaniçe padişah ve yüksek rütbeli din ve devlet görevlilerinin giydiği kolsuz, geniş yakalı kürk (TDK, 2011, s. 1305) [< Bulg. *kabanica* yağmurluk, kepenek (Eren, 1999, s. 199) < İt. *gabbano* avniye, yağmurluk; sabahlık (Tanış, 2004, s. 439)].

kapela şapka (TDK, 2011, s. 1306) [< İt. *cappello* şapka (Tanış, 2004, s. 204)].

kaput asker paltosu (TDK, 2011, s. 1312) [< Fr. *capote* kalın kumaştan yapılmış ve genellikle kapüşonlu manto, kaput, kaban (Yurdakul, 2011, s. 265)].

kapüşon başlık (TDK, 2011, s. 1312) [< Fr. *capuchon* kukuleta, kapüşon (Yurdakul, 2011, s. 266) < İt. *cappuccio* başlık (Tanış, 2004, s. 204)].

karnaval maskesi karnavalda takılan gülünç maske, maskara (TDK, 2011, s. 1335) [< {Fr. *carnaval* karnaval, özellikle büyük perhizden önceki üç gün boyunca yapılan karnaval (Yurdakul, 2011, s. 271) < İt. *carnevale* karnaval, şenlik (Tanış, 2004, s. 208)} + {Fr. *masque* maske (Yurdakul, 2011, s. 1036) < İt. *maschera* maske (Tanış, 2004, s. 660) < *Ar. *maşhara* gülünç, komik, tuhaf (Baalbaki, 1995, s. 1038) < *s-h-r* alay etmek, dalga geçmek (Baalbaki, 1995, s. 627) (etymonline, 2016, *mask*) + *si* iyelik 3.t.}].

kask başı darbelerden korumak için sertleştirilmiş sentetik maddelerden yapılmış sağlam başlık (TDK, 2011, s. 1343) [< Fr. *casque* askeri miğfer, zırhlı başlık (Yurdakul, 2011, s. 276) < İsp. *casco* kask (Candar Gökçeimam & Ekici, 2012, s. 51) < İsp. *cascar* kırmak

(Candar Gökçeimam & Ekici, 2012, s. 51) < Lat. *quassare* sarsmak, zarar vermek, parçalamak, yok etmek (Akderin, 2012, s. 460)].

kasket genellikle erkeklerin giydiği, önü siperli başlık (TDK, 2011, s. 1343) [< Fr. *casquette* kasket (Yurdakul, 2011, s. 277) < İsp. *casco* kask (Candar Gökçeimam & Ekici, 2012, s. 51) < İsp. *cascar* kırmak (Candar Gökçeimam & Ekici, 2012, s. 51) < Lat. *quassare* sarsmak, zarar vermek, parçalamak, yok etmek (Akderin, 2012, s. 460) + *ette* küçültme eki].

kaşkol boyun atkısı, atkı (TDK, 2011, s. 1347) [< {Fr. *cache* saklanmış, görülmesi istenmeyen (Yurdakul, 2011, s. 247) < Fr. *cacher* saklamak, gizlemek (Yurdakul, 2011, s. 247)} + {Fr. *col* yaka, giysi yakası (Yurdakul, 2011, s. 340)}].

kaşkorse ten üzerine giyilen ince kadın fanılası (TDK, 2011, s. 1347) [< {Fr. *cache* saklanmış, görülmesi istenmeyen (Yurdakul, 2011, s. 247) < Fr. *cacher* saklamak, gizlemek (Yurdakul, 2011, s. 247)} + {Fr. *corset* korse (Türker Terlemez, 2008, s. 142) < Fr. *corps* cisim, vücut, gövde, beden (Türker Terlemez, 2008, s. 141)}].

kaşpusiye hafif üstlük (TDK, 2011, s. 1347) [< {Fr. *cache* saklanmış, görülmesi istenmeyen (Yurdakul, 2011, s. 247) < Fr. *cacher* saklamak, gizlemek (Yurdakul, 2011, s. 247)} + {Fr. *poussière* toz (Yurdakul, 2011, s. 1306)}].

kavuk pamuktan yapılmış, üzerine sarık sarılan erkek başlığı (TDK, 2011, s. 1359) [< Tür. *kavuk* mesane (Clauson, 1972, s. 583)].

kazak 1. baştan geçirilerek giyilen, genellikle kollu, örme üst giysisi. 2. jokeylerin giydiği, göz alıcı renklerde bir ceket türü (TDK, 2011, s. 1370) [< Fr. *casaque* ceket, ipek kumaştan yapılmış binicilik ceketi (Türker Terlemez, 2008, s. 105) < İt. *casacca* kazak (Tanış, 2004, s. 210)].

kebe kısa kepenek (TDK, 2011, s. 1375) [< Yun. *kapa* pelerin, kap (Aksoy, 2003, s. 139) < İt. *cappa* örtü, kapak, başlıklı giysi, harmani, cüppe (Tanış, 2004, s. 204)].

kefen ölünün gömülmeden önce sarıldığı beyaz bez, kefen bezi, yakasız gömlek, yakasız mintan (TDK, 2011, s. 1378) [< Ar. *kafan* kefen (Baalbaki, 1995, s. 897) < *k-f-n* kefenlemek (Baalbaki, 1995, s. 897)].

kefiye Arapların kullandığı ve omuzları da örten, püsküllü erkek başörtüsü (TDK, 2011, s. 1378) [< Ar. *kattfiyye* omuz (Baalbaki, 1995, s. 887) < *k-t-f* bağlamak (Baalbaki, 1995, s. 887)].

kelik eski ayakkabı (TDK, 2011, s. 1381) [< Far. *kālak* bir çeşit terlik (Steingass, 1998, s. 1008)].

kemer bele dolayarak toka ile tutturulan, kumaş, deri veya metalden yapılan bel bağı (TDK, 2011, s. 1384) [< Far. *kemer* bir şeyin ortası, bel, (Steingass, 1998, s. 1048-1049)].

kep 1. başlık, sipersiz şapka. 2. asker şapkası. 3. hemşirelerin giydiği başlık. 4. bazı törenlerde profesör ve öğrencilerin giydikleri özel başlık (TDK, 2011, s. 1391) [< İng. *cap* kep, takke, kasket, başlık (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 137) < Lat. *cappa* başlıklı pelerin < Lat. *caput* baş (Akderin, 2012, s. 88) (etymonline, 2016, cap)].

kepenek çobanların omuzlarına aldıkları dikişsiz, kolsuz, keçeden üstlük, aba (TDK, 2011, s. 1392) [< *Tür. *kapa* kapamak < **kapıg* kapı (Clauson, 1972, s. 583) + *a-n-k* (Gülensoy T. , 2011, s. 497)].

kepez 3. gelin başlığı (TDK, 2011, s. 1392) [< Tür. *kepez* gelin başlığı < *kepez* ~ *kebez* pamuk (Gülensoy T. , 2011, s. 498)].

kerrake ince softan hafif ve dar bir üstlük (TDK, 2011, s. 1394) [< Ar. **karrāka* serpiştirmek, serpme aleti (Baalbaki, 1995, s. 890)].

kes ayak bileklerini de içine alan kapalı jimnastik ayakkabısı (TDK, 2011, s. 1395) [< İng. *Keds* tescilli bir ayakkabı türünün marka adı < Lat. *ped* ayak (etymonline, 2016, *Ked*)].

kevel kuzu veya koyun postundan yapılmış kürk (TDK, 2011, s. 1403) [< Far. *kabal* kısa tüylü deri; koyun postundan yapılmış giysi (Steingass, 1998, s. 1013)].

kıvrak 5. ince tülbent veya ipekli başörtüsü. 6. yerli dokuması kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi (TDK, 2011, s. 1430) [< Tür. *kıvrır* kıvrırmak < *kavır* sıkmak, büzmek (Clauson, 1972, s. 585) *-ak*].

kıyafet 1. giysi. 2. resmî giysi (TDK, 2011, s. 1431) [< Ar. *ḳıyāfat* takip, iz sürme (Baalbaki, 1995, s. 878) < *ḳ-v-f* takip etmek, iz sürmek (Baalbaki, 1995, s. 879)].

kimono 1. japonların önden çapraz olarak kavuşan uzun ve geniş kollu ulusal giysisi. 2. geniş kollu sabahlık (TDK, 2011, s. 1442) [< Jap. *kimono* giyilen şey, elbise < *{Jap. *ki* giymek} + {Jap. *mono* şey} (etymonline, 2016, *kimono*)].

kispet yağlı güreşte pehlivanların giydikleri, belden baldıra kadar uzanan, dar paçalı, meşin pantolon (TDK, 2011, s. 1448) [< Ar. *kisvat* arkaya giyilecek elbise (Sarı, 1980, s. 1308) < *k-s-y* elbise giymek (Sarı, 1980, s. 1308)].

kisve 2. hacıların Kâbe’de giydikleri beyaz üstlük (TDK, 2011, s. 1448) [< Ar. *kisvat* arkaya giyilecek elbise (Sarı, 1980, s. 1308) < *k-s-y* elbise giymek (Sarı, 1980, s. 1308)].

kolçak 1. yalnız başparmağı ayrı, diğer dört parmağı bir örülmüş yün eldiven. 3. ceket veya gömlek kollarının kirlenmesine engel

olmak için bilekten dirseğe kadar geçirilen eğreti kolluk. 5. kola geçirilen işaretli bağ, pazubent. 6. zırhın kola geçirilen parçası (TDK, 2011, s. 1462) [< Tür. **kolçak** eldiven, manşon (Clauson, 1972, s. 618) < **kol** kol (Clauson, 1972, s. 614) + **çak**].

kolluk 2. iş yaparken giysiyi korumak için bilekten dirseğe kadar kola geçirilen, genellikle koyu renkli kumaştan dikilmiş parça. 3. kollara takılan ve dikkati çekmesi istenen görevlilerin kimliklerini gösteren şerit (TDK, 2011, s. 1463) [< Tür. **kol** kol (Clauson, 1972, s. 614) + **luk**].

kolonyal şapka sıcağı geçirmeyen içi mantarlı bir şapka türü (TDK, 2011, s. 1464) [< {Fr. **colonial** sömürgelerle ilgili (Yurdakul, 2011, s. 344)} + {Bulg. **şapka** şapka (Yançev, 1992, s. 308)}].

kombinezon 2. kadınların giydikleri kısa ve kolsuz iç çamaşırı (TDK, 2011, s. 1467) [< Fr. **combinaison** kadın iç çamaşırı (Yurdakul, 2011, s. 346)].

koparan kolları geriye sarkık cepken biçiminde, beyaz keçeden yapılmış kaytanla işlemeli bir tür ceket (TDK, 2011, s. 1479) [< Tür. **kop** kopmak < **kop** yerinden kalkmak, yükseğe uçmak (Clauson, 1972, s. 580) **-ar -an**].

korsaj küçük, kısa korse (TDK, 2011, s. 1484) [< Fr. **corsage** (bayanlarda) bluz, gömlek (Türker Terlemez, 2008, s. 142) < Fr. **corset** korse (Türker Terlemez, 2008, s. 142) < Fr. **corps** cisim, vücut, gövde, beden (Türker Terlemez, 2008, s. 141)].

korse 1. ince görünmek için kullanılan esnek iç giysisi. 2. herhangi bir darbeden zarar görmemesi için boyna takılan, bel fıtığı gibi durumlarda bedeni düzgün tutmaya yarayan nesne, sargaç (TDK, 2011, s. 1484) [< Fr. **corset** korse (Türker Terlemez, 2008, s. 142) < Fr. **corps** cisim, vücut, gövde, beden (Türker Terlemez, 2008, s. 141)].

kostüm 1. ceket, pantolon ve bazen de yelekten oluşan erkek takım giysisi. 2. çoğunlukla sokakta giymek için dikilmiş kadın giysisi. 3. sinema ve tiyatrodaki rol gereği giyilen kıyafetlerin genel adı (TDK, 2011, s. 1487) [< Fr. *costume* şu veya bu zamanda şu veya bu ülkedeki giyim tarzı, kıyafetler (Yurdakul, 2011, s. 400) < İt. *costume* alışkanlık, gelenek, görenek, davranış, tutum, giysi, elbise (Tanış, 2004, s. 286-287)].

kravat bir ucu ince, diğer ucu daha geniş, gömlek yakasının altından geçirilerek üçgen biçiminde bağlanan, özel kumaştan yapılan giysi aksesuarı, boyun bağı (TDK, 2011, s. 1510) [< Fr. *cravate* kravat, boyun bağı (Türker Terlemez, 2008, s. 146) < *Croate* 'Hırvat' millet adından].

kukuleta yağmur, soğuk vb. dış etkilere karşı başa geçirilen, giysiye dikili veya ayrı olarak kullanılan başlık (TDK, 2011, s. 1517) [< İt. *cucullo* başlık(lı giysi) (Tanış, 2004, s. 293) + **etta* küçültme eki].

kulaklık kulakları soğuk, rüzgar vb. dış etkilere korumak için kulak kepçesini örtecek biçimde yapılmış kılıf (TDK, 2011, s. 1520) [< Tür. *kulak* kulak < *kulkak* kulak (Clauson, 1972, s. 621) < **kul* işitmek - *gak* + *lık*].

kundak yeni doğmuş çocuğu ilk aylarda sıkıca sarıp sarmalamaya yarayan geniş bez (TDK, 2011, s. 1526) [< Uyg. *kong* kalça + *da* kalçasından bağlamak -*k* (Gülensoy T. , 2011, s. 568)].

kundura kaba işlenmiş, bağırsız, konçsuz ayakkabı (TDK, 2011, s. 1526) [< *İt. *condurre* götürmek (Talip, Finazer, & Tubino, 1958, s. 68)].

kuşak bele sarılan uzun ve enli kumaş (TDK, 2011, s. 1542) [< Tür. *kuşak* kuşak < *kurşa* kuşak bağlamak (Clauson, 1972, s. 665) / *kurşag*

kuşak kuşanma 234 117^b (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 304) < **kuşa-**kuşağını bağlamak 570 285^b (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 304) **-k**].

kulah 3. erkeklerin giydiği genellikle keçeden, ucu sivri veya yüksek başlık (TDK, 2011, s. 1556) [< Far. **kulāh** Muhammedî derviş ve keşişlerin giydiği siyah kuzu derisinden yapılmış konik şapka (Steingass, 1998, s. 1041)].

külot 1. kısa, beli lastikli iç çamaşırı, don. 2. genellikle binicilerin giydikleri paçası dar, üst bölümü geniş pantolon (TDK, 2011, s. 1558) [< Fr. **culotte** şort, bermuda < **cul** kış, göt, kaba et (Türker Terlemez, 2008, s. 150)].

külotlu çorap kalçaları da içine alabilecek biçimde üretilmiş çorap (TDK, 2011, s. 1558) [< {Fr. **culotte** şort, bermuda < **cul** kış, göt, kaba et (Türker Terlemez, 2008, s. 150) + **lu**} + {Ar. **cūrab** çorap (Baalbaki, 1995, s. 439) < Far. **gorāb** çorabın altına giyilen kısa çorap (Steingass, 1998, s. 1101)}].

kürk 3. hayvan postundan yapılan giysi (TDK, 2011, s. 1563) [<Tür. **kürk** kürk (Clouston, 1972, s. 741) / **kürk** kürk 178 89^b (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 317)].

L

lapçın tabanı meşinden olan mest, edik (TDK, 2011, s. 1576) [< {Far. **lab** dudak (Steingass, 1998, s. 1115)} + { Far. **çîn** katlama, kıvrım, kırışıklık (Steingass, 1998, s. 406)}].

lastik 2. kauçuktan yapılmış ayakkabı. 7. korse (TDK, 2011, s. 1576) [< Fr. **élastique** esnek (Yurdakul, 2011, s. 594) < Yun. **elastikos** esnek (Aksoy, 2003, s. 98)].

lata Osmanlılarda ilmiyenin giydiği bir üstlük türü (TDK, 2011, s. 1577) [< *İt. *coculetta* (Ayverdi, 2011, s. 737) sözcüğünden kısaltma yoluyla oluşmuş olabilir].

leçek başörtüsü, yün atkı (TDK, 2011, s. 1580) [< Far. *laçak* Kadınların üçgen biçiminde ikiye katlayarak giydiği kare örtü (Steingass, 1998, s. 1118)].

libas giysi (TDK, 2011, s. 1585) [< Ar. *libās* giyecek, giysi, cüppe (Baalbaki, 1995, s. 914) < *l-b-s* giymek (Baalbaki, 1995, s. 915)].

lizöz yatakta kadınların giydiği bir tür yün hırka (TDK, 2011, s. 1590) [< Fr. *liseuse* kadınların genellikle yatakta okurken kullandıkları omuzları ve kolları örten hafif üstlük (Yurdakul, 2011, s. 988) < Fr. *lire* okumak (Yurdakul, 2011, s. 988)].

M

mahrama bazı bölgelerde kadınların sokağa çıkarken manto üzerine örtündükleri işlemeli geniş örtü, makrama (TDK, 2011, s. 1607) [< Ar. *maḥrama* mendil, peçete (Baalbaki, 1995, s. 989) < *ḥ-r-m* yasaklamak, sınırlamak (Baalbaki, 1995, s. 465)].

makferlan omuzdan yarı bele kadar inen pelerini olan palto (TDK, 2011, s. 1611) [< İng. *Mc Farlaine* Farlaine'in oğlu < *mc* oğlu + *Farlaine* kişi adı (etymonline, 2016, *mac*)].

makosen 1. Kuzey Amerika Kızılderililerinin giydiği deriden yapılmış tek parça ayakkabı. 2. kısa ökçeli, bağırsız ayakkabı (TDK, 2011, s. 1612) [< Fr. *mocassin* < Algonquian (Kuzey Amerika yerlilerinin dili) *moccasín* Kuzey Amerika yerlilerinin giydiği geyik derisi veya yumuşak deriden yapılmış ayakkabı (etymonline, 2016, *moccasin*)].

maksi etek boyu topuklara kadar uzanan etek, maksi (TDK, 2011, s. 1613) [< {Fr. *maxi* azami, maksimum < Lat. *maximus* en büyük (Akderin, 2012, s. 335)} + {Tür. *etek* etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. *ed* dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + *ek* küçültme eki}].

manşon elleri soğuktan korumak için kullanılan astarlanmış kürk, el kürkü (TDK, 2011, s. 1622) [< Fr. *manchon* elleri soğuktan koruyan kürk (Yurdakul, 2011, s. 1021) < Fr. *manche* giysi kolu, yen (Yurdakul, 2011, s. 1021)].

manto kadın paltosu (TDK, 2011, s. 1624) [< Fr. *manteau* manto, palto (Yurdakul, 2011, s. 1026) < Lat. *mantelum* elbise (Akderin, 2012, s. 332)].

maske 1. boyalı karton kumaş veya plastikten yapılan ve başkalarınca tanınmamak için yüze geçirilerek kullanılan yapma yüz. 2. korunmak için özel olarak yapılp yüze geçirilen şey (TDK, 2011, s. 1631) [< Fr. *masque* maske (Yurdakul, 2011, s. 1036) < İt. *maschera* maske (Tanış, 2004, s. 660) < *Ar. *maşhara* gülünç, komik, tuhaf (Baalbaki, 1995, s. 1038) < *s-h-r* alay etmek, dalga geçmek (Baalbaki, 1995, s. 627) (etymonline, 2016, *mask*)]

maşlah 1. tek parçalı ve kol yerine yarıkları olan bir tür kadın üstlüğü. 2. bazı varlıklı Arapların giydiği ipekten pelerin (TDK, 2011, s. 1634) [< Ar. *maşlah* kişiyi yarı soyunuk gösteren kıyafet < Ar. *ş-l-h* soyunmak, giysilerini çıkarmak (Baalbaki, 1995, s. 676)].

mayo genellikle denize girerken ten üzerine giyilen, vücudun gerekli kısımlarını sıkıca örten giysi (TDK, 2011, s. 1639) [< Fr. *maillot* bebek kundağı, sporcu forması < *maille* ilmik, düğüm < *mailler* halkaları veya ilmikleri birbirine geçirmek, halkalarla örmek (Yurdakul, 2011, s. 1013)]

mest üzerine mesh edilebilen, kısa konçlu hafif ve yumuşak bir ayakkabı türü (TDK, 2011, s. 1663) [< Ar. *mash* silme, paspaslama, ovalama, temizleme, parlatma (Baalbaki, 1995, s. 1038) < *m-s-ḥ* silmek (Sarı, 1980, s. 1433)].

miğfer savaşçıların veya itfaiyecilerin başlarına giydikleri demir başlık, tolga (TDK, 2011, s. 1679) [< Ar. *miğfar* zırh külahı (Fîrûzâbâdî, 1853, s. 56) < *ğ-f-r* unutmak, bağışlamak, gözetmek, kurtarmak (Baalbaki, 1995, s. 802)].

mini etek boyu diz kapağından yukarıda olan, çeşitli kısıklıkta etek (TDK, 2011, s. 1687) [< {Fr. *mini* mini etek sözcüğünün kısaltılmışı (Yurdakul, 2011, s. 1067) < Fr. *minimal* en düşük, en küçük, en az (Yurdakul, 2011, s. 1068) < Lat. *minimus* çok küçük (Akderin, 2012, s. 340)} + {Tür. *etek* etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. *ed* dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + *ek* küçültme eki}].

mintan 1. yakasız, uzun kollu erkek gömleği. 2. gömlek üzerine giyilen kollu yelek (TDK, 2011, s. 1688) [< Far. *nīm-tan* kısa giysi veya gömlek; Kalender denilen doğulu keşişler tarafından giyilen göbeğin alt kısımlarına kadar uzanan yelek; kadınların giydiği ceket (Steingass, 1998, s. 1445) < { Far. *nīm* yumuşak elbise, kadife, saten (Steingass, 1998, s. 1444)} + {Far. *tan* vücut (Steingass, 1998, s. 326)}].

monokl tek gözde kaş ile yanak arasına sıkıştırılan, çerçevesiz ve tek camlı gözlük (TDK, 2011, s. 1695) [< Fr. *monocle* < Lat. *monoculus* tek gözlü < {Yun. *monos* tek} + {Lat. *oculus* göz} (etymonline, 2016, *monocle*)].

mont kumaştan veya deriden yapılan, genellikle belden kemerli, üstünde cepleri bulunan, gömlek, hırka vb. üzerine giyilen kısa, hafif giysi (TDK, 2011, s. 1696) [< İng. *montgomery* İngiliz generali Alexander Montgomery adından (Ayverdi, 2011, s. 832)].

muşamba 3. su geçirmeyecek biçimde yapılmış yağmurluk (TDK, 2011, s. 1714) [< Ar. *muşamma*‘ mumlanmış (Baalbaki, 1995, s. 1049) < Ar. *şam*‘ mum (Baalbaki, 1995, s. 678) < *ş-m-*‘ ışığını parlatmak (Sarı, 1980, s. 838)].

N

nalın takunya (TDK, 2011, s. 1748) [< Ar. *na*‘I ayakkabı, bot, sandal (Baalbaki, 1995, s. 1180) < *n-‘I* birine pabuç giydirmek + *ayn* ikilik anlamı katar].

namaz bezi 2. başa örtülen bir örtü türü (TDK, 2011, s. 1749) [< {Far. *namāz* günde beş defa tekrarlanan ve (dinî) kanunlarla düzenlenmiş ibadet (Steingass, 1998, s. 1425) Sans. *namatha* ismiyle (Williams, 2010, s. 536b)} + {Ar. *bazz* keten (Baalbaki, 1995, s. 235) < *b-z-z* soymak (Topaloğlu & Karaman, 2005, s. 22) + *i* iyelik 3.t.}].

namaz örtüsü namaz kılarken kadınların başlarına örttükleri tülbent vb. kumaştan yapılan örtü, namaz bezi (TDK, 2011, s. 1749) [< {Far. *namāz* günde beş defa tekrarlanan ve (dinî) kanunlarla düzenlenmiş ibadet (Steingass, 1998, s. 1425) < Sans. *namas* saygı (Williams, 2010, s. 528a) } + {Tür. *örtü*_g örtü (Clauson, 1972, ss. 205-206) < *ört* örtmek (Clauson, 1972, s. 202) -*ü*_g + *sü* iyelik 3.t.}].

natır nalını kadınlar hamamında en yüksek ökçeli nalın türü (TDK, 2011, s. 1754) [< {Ar. *nâfūr* bağ, bahçe bekçisi (Baalbaki, 1995, s. 1152)} + {Ar. *na*‘I ayakkabı, bot, sandal (Baalbaki, 1995, s. 1180) < *n-‘I* birine pabuç giydirmek + *ayn* ikilik anlamı katar + *i* iyelik 3.t.}].

nezgep başa takılan bürgü ve saçları tutmaya yarayan, üzerinde eski Türk motifleri bulunan başlık (TDK, 2011, s. 1769) [< *{Erm. *maz* saç (Parker, 2008, s. 266)} + {Erm. *kap* bağ (Parker, 2008, s. 182)} (Eren, 1999, s. 299)].

nikap yüz örtüsü, peçe (TDK, 2011, s. 1772) [< Ar. *niḳāb* duvak (Baalbaki, 1995, s. 1185) < Ar. *n-k-b* delmek, delik açmak, delinmek (Baalbaki, 1995, s. 1186)].

Ö

önlük 1. herhangi bir iş genellikle de yemek yaparken giysi kirlenmesin diye giyilen, boyundan askılı ve bele bağlanan örtü, iş önlüğü. 2. laboratuvar, tezgâh vb. yerlerde çalışırken giysinin kirlenmemesi için giyilen, gömlek tarzında olup etek boyu uzun olan, genellikle beyaz renkte giysi. 3. ilköğretim öğrencilerinin giydiği bir örnek giysi. 4. küçük çocuklara yemek yedirirken üstlerini korumak için boyunlarına bağlanan örtü (TDK, 2011, s. 1854-1855) [< Tür. *ön* ön < *ōñ* ön (Clauson, 1972, s. 167) + *lük*].

P

pabuç ayakkabı (TDK, 2011, s. 1873) [< Far. *pā-pūš* ayakkabı (Steingass, 1998, s. 228) < {Far. *pā* ayak (Steingass, 1998, s. 228)} + {Far. *pūš* kaplama, örtü (Steingass, 1998, s. 260) < *pūšidan* örtmek, kaplamak, gizlemek (Steingass, 1998, s. 260)}].

paçalık 4. gelinin paça günü giydiği giysi (TDK, 2011, s. 1874) [< Far. *pāça* paça (Steingass, 1998, s. 229) + *lık*].

palaska Askerlerin bellerine bağladıkları veya göğüslerine çaprazlama taktıkları, üzerinde fişek, kasatura vb. koymak için yerleri bulunan, genellikle köseleden yapılmış kayış (TDK, 2011, s. 1877) [< Mac. *palack* şişe, tüp, büyük cam, kavanoz (Güngörmüş, 2014, s. 201) < Alm. *flasche* şişe (Önen & Şanbey, 1993, s. 339)].

palto soğuk havalarda öbür giyeceklerin üstüne giyilen kalın kumaştan giysi (TDK, 2011, s. 1878) [< Fr. *paleto* palto (Yurdakul, 2011, s. 1184)].

pamuklu 2. yüzüyle astarı arasına pamuk yayılarak dikilen hırka (TDK, 2011, s. 1879) [< Far. *panba* pamuk (Steingass, 1998, s. 256) + *lu*].

panama Orta Amerika'da yetişen bir bitkinin yapraklarından örülmüş yumuşak hasır şapka (TDK, 2011, s. 1879) [< Fr. *panama* Panama yer adından].

pantolon belden başlayan ve genellikle paçaları ayak bileklerine kadar ine giyecek (TDK, 2011, s. 1881) [< Fr. *pantolon* pantolon (Yurdakul, 2011, s. 1190) < İt. *pantalone* (eskiden) bir güldürü tipi (Taniş, 2004, s. 762)].

pantuflla abadan yapılmış terlik (TDK, 2011, s. 1881) [< İt. *pantofola* terlik (Taniş, 2004, s. 763) < Yun. *panduflla* terlik (Aksoy, 2003, s. 214)].

papak genellikle Azerbaycan ve Kafkasya'da giyilen, kuzu derisinden veya yününden yapılan, uzun tüylü başlık (TDK, 2011, s. 1882) [< Az. *papağ* tüylü deriden yapılan başlık, kalpak (Altaylı, 1994, s. 955)].

papyon kelebek biçiminde, bir çengelle veya lastik bağla yakaya tutturulan kravat, papyon kravat (TDK, 2011, s. 1883) [< Fr. *papillon* kelebek (Türker Terlemez, 2008, s. 262) < Lat. *papilio* kelebek (Akderin, 2012, s. 397)].

pardösü serin havalarda öbür giysilerin üzerine giyilen, paltodan ince üstlük (TDK, 2011, s. 1889) [< Fr. *pardessus* pardösü (Yurdakul, 2011, s. 1198) < *par* -de, -den, -in içinde (Yurdakul, 2011, s. 1193) + *dessus* üst taraf, üstte kalan kısım (Yurdakul, 2011, s. 518)].

parka 1. genellikle askerin açık hava eğitimi ve manevra sırasında giydiği soğuğa karşı koruyucu, başlıklı bir tür üstlük. 2. genellikle gençlerin giydiği başlıklı bir tür üstlük (TDK, 2011, s. 1889) [< Rus. *parka* deri ya da deriden yapılmış ceket < Sam. (etymonline, 2016, *parka*)].

paten 1. buz üstünde kaymak için kullanılan, çoğunlukla tabanına dar uzun bir çelik takılı ayakkabı. 2. bu ayakkabının düz yerlerde kaymakta kullanılan tekerlekli türü (TDK, 2011, s. 1898) [< Fr. *patin* paten (Türker Terlemez, 2008, s. 265) < Fr. *patte* (bazı hayvan, kuş ve böceklerde) ayak (Yurdakul, 2011, s. 1214)].

patik 1. altı yumuşak veya ince deriden, genellikle üstten bağlı küçük çocuk ayakkabısı. 2. genellikle iple örülerek yapılan ayakkabı biçimindeki çorap (TDK, 2011, s. 1899) [< Yun. *patiki* terlik, pabuç < Yun. *pato* yürümek (Gülensoy B. , 2003, s. 106)].

pazubent 1. belli bir amaçla kola geçirilen enli kuşak, kolçak. 2. kol muskası (TDK, 2011, s. 1905) [Far. *bāzu-band* bilezik, kolçak (Steingass, 1998, s. 145) < {Far. *bāzū* kol ya da kolun üst bölümü (Steingass, 1998, s. 145)} + {Far. *band* bağ (Steingass, 1998, s. 201)}].

peçe kadınların sokakta yüzlerine örttükleri ince siyah örtü, nikap (TDK, 2011, s. 1905) [< İt. *pezza* yama(lık), kumaş parçası (Tanış, 2004, s. 805)].

pelerin omuzlardan aşağı dökülen, geniş kolsuz bir tür üstlük (TDK, 2011, s. 1908) [< Fr. *pélerine* pelerin (Yurdakul, 2011, s. 1221)].

penuvar bir tür sabahlık (TDK, 2011, s. 1911) [< Fr. *peignoir* kadınların taranırken omuzlarına aldıkları bez veya örtü (Yurdakul, 2011, s. 1220) < {Fr. *peigné* taranmış; penye kumaş (Yurdakul, 2011, s. 1220) < *peigner* saç taramak; tekstil ipliği taramak (Yurdakul, 2011, s. 1220)} + {Fr. *noir* siyah (Yurdakul, 2011, s. 1126)}].

penye 1. dokumacılıkta özel araçla apresi yapılmış bir tür ince kumaş. 2. bu kumaştan yapılmış üst giysisi (TDK, 2011, s. 1911) [< Fr. *peigné* taranmış; penye kumaş (Yurdakul, 2011, s. 1220) < *peigner* saç taramak; tekstil ipliği taramak (Yurdakul, 2011, s. 1220)].

peştamal 1. hamamda örtünmek için kullanılan ince dokuma. 2. iş yaparken bele bağlanan uzun, geniş dokuma. 3. başa ve omuzlara örtülen dokuma (TDK, 2011, s. 1918) [< Far. *pušt-māl* önlük (Steingass, 1998, s. 252) < {Far. *pušt* arka (Steingass, 1998, s. 251)} + {Far. *māl* silmek, ovalamak (Steingass, 1998, s. 1142) < *mālīdan* ovalamak, cilalamak, parlatmak (Steingass, 1998, s. 1144)}].

pırpıt 3. pehlivanların güreşte kispet yerine giydikleri, kalın bezden yapılmış veya keçi kılından örülmüş don (TDK, 2011, s. 1922) [< Yun. *peripodi* (Eren, 1999, s. 333) Yun. *perr* hakkında, üstüne, ilişkin, ilgili (Saffraniou, 2004, s. 256) + *podī* ayak, bacak (Saffraniou, 2004, s. 268)].

pijama iki parçadan oluşan yatak giysisi (TDK, 2011, s. 1923) [< Fr. *pyjama* pijama (Türker Terlemez, 2008, s. 280) < Far. *pāy-cāma* don, pantolon (Steingass, 1998, s. 234) < {Far. *pāy* ayak (Steingass, 1998, s. 234)} + {Far. *cāma* giysi (Steingass, 1998, s. 351)}].

plastron 2. kılıç oyunu oynarken kullanılan meşin göğüslük (TDK, 2011, s. 1933) [< Fr. *plastron* göğsü koruyan zırh (Yurdakul, 2011, s. 1270) < İt. *piastrone* bağa, kabuk (Tanış, 2004, s. 809) < İt. *piastra* levha, tabaka, plaka, sac (Tanış, 2004, s. 809)].

postal genellikle askerlerin giydiği konçlu ve kaba potin (TDK, 2011, s. 1941) [< Bulg. *postal* ayakkabı (Eren, 1999, s. 338)].

poşu kenarları saçaklı ipek, pamuk, yün vb.nden yapılmış bir başörtüsü türü, dolama (TDK, 2011, s. 1941) [< Erm. *poşi* kadınların giydiği siyah ipek başörtüsü (Eren, 1999, s. 338) < Far. *pūše* duvak

(Steingass, 1998, s. 260) < *pūşidan* örtmek, kaplamak, gizlemek (Steingass, 1998, s. 260)].

potin koncu ayak bileğini örtecek kadar uzun olan, bağcıklı veya yan tarafı lastikli ayakkabı (TDK, 2011, s. 1942) [< Fr. *bottine* kısa çizme, potin (Yurdakul, 2011, s. 218) < Fr. *botte* çizme, bot (Yurdakul, 2011, s. 218)].

potur arka tarafında kırmaları çok, bacakları dar bir pantolon türü (TDK, 2011, s. 1942) [< Erm. *potor* katlanmış, büzgülü bir çeşit pantolon (Eren, 1999, s. 339)].

prostela önlük (TDK, 2011, s. 1948) [< Rum. *prostela* önlük (Eren, 1999, s. 340) < Yun. *embros* öne, ileriye (Saffraniou, 2004, s. 112) < Yun. *prosthios* ön (Saffraniou, 2004, s. 280)].

pusat 2. silah, zırh vb. savaş aracı. 3. giysi veya giysilik kumaş (TDK, 2011, s. 1953) [< *Ar. *bisāt* halı, kilim, yaygı (Baalbaki, 1995, s. 236) < *b-s-ṭ* yaymak (Sarı, 1980, s. 98)].

R

redingot arkası yırtmaçlı, etekleri uzun, çift sıra düğmeli, resmî erkek ceketi (TDK, 2011, s. 1969) [< Fr. *redingote* arkası yırtmaçlı, etekleri uzun erkek giysisi (Yurdakul, 2011, s. 1390) < İng. *riding-coat* < {İng. *riding* biniş, binicilik < *ride* at veya başka hayvana binmek, arabaya binmek, araba ile gitmek (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 834)} + {İng. *coat* palto, ceket (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 179)}].

reglan 2. pelerinli bir çeşit palto (TDK, 2011, s. 1970) [< İng. *raglan* reglan kollu palto (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 799) < Kırım Savaşı'ndaki İngiliz kuvvetlerinin kumandanı *Lord Raglan*

adından; **Raglan** Galler'deki bir kasabanın adı (etymonline, 2016, *raglan*).

resmî elbise resmî giysi (TDK, 2011, s. 1969) [< {Ar. **resm** çizim, tarif, tasarım (Baalbaki, 1995, s. 584) < **r-s-m** çizmek, tarif etmek, tasarlamak (Baalbaki, 1995, s. 584) + **î** nispet eki} + {Ar. **elbise** giyecekler, giyim, giydirmek (Baalbaki, 1995, s. 914) < **libās** giyecek, giysi, cüppe (Baalbaki, 1995, s. 914) sözcüğünün çoğulu < **l-b-s** giymek (Baalbaki, 1995, s. 915)}].

resmî giysi bazı bayram, toplantı, yemek vb.nde giyilmek zorunda olunan belli niteliklerdeki giysi, kıyafet, resmî elbise (TDK, 2011, s. 1976) [< {Ar. **resm** çizim, tarif, tasarım (Baalbaki, 1995, s. 584) < **r-s-m** çizmek, tarif etmek, tasarlamak (Baalbaki, 1995, s. 584) + **î** nispet eki} + {Tür. **giy** giymek < **keç** giymek (Clauson, 1972, s. 700) - **si**}].

rop çoğu tek parça kadın giysisi (TDK, 2011, s. 1983) [< Fr. **robe** elbise (Türker Terlemez, 2008, s. 299)].

ropdöşambır erkeklerin evin içinde kıyafetlerinin üzerine giydikleri üstlük (TDK, 2011, s. 1983) [< Fr. **robe de chambre** ropdöşambır (Türker Terlemez, 2008, s. 299) < {Fr. **robe** elbise (Türker Terlemez, 2008, s. 299)} + {Fr. **de** ilgi eki} + {Fr. **chambre** oda, yatak odası (Türker Terlemez, 2008, s. 111)}].

ruha giysi, giyecek, urba (TDK, 2011, s. 1985) [< İt. **roba** giyecek (Taniş, 2004, s. 999)].

rüzgârlık 2. rüzgârdan korunmak için giysilerin üzerine giyilen bir üstlük türü (TDK, 2011, s. 1991) [< Far. **rūzgār** dünya; kader; zaman, mevsim, yıl; hava, yel (Steingass, 1998, s. 593) + **lık**].

S

sabahlık sabahları yataktan kalkınca geçici olarak giyilen üstlük (TDK, 2011, s. 1995) [< Ar. *ṣabāḥ* sabah (Baalbaki, 1995, s. 687) < *ṣ-b-ḥ* sabah olmak (Baalbaki, 1995, s. 687) + *lık*].

sabo 1. genellikle birçok Avrupa ülkesinde giyilen tahta ayakkabı. 2. üzerinde deri vb. bant bulunan bir sandalet türü (TDK, 2011, s. 1997) [< Fr. *sabot* tahta ayakkabı, nalın (Yurdakul, 2011, s. 1456) < İsp. *zapato* ayakkabı (Candar Gökçeimam & Ekici, 2012, s. 341) < İt. *ciabatta* terlik, pabuç (Tanış, 2004, s. 225)].

sako paltoya benzer bir tür üstlük (TDK, 2011, s. 2015) [< İt. *sacco* çuval, torba, çanta (Tanış, 2004, s. 1015) < Lat. *saccus* cep, çanta (Akderin, 2012, s. 491) < Yun. *sakos* çuval, torba, çanta (Aksoy, 2003, s. 260)].

salta yakasız, iliksiz, kolları bolca bir tür kısa ceket (TDK, 2011, s. 2022) [< Rum. *saltamarka* < İt. *saltambarca* denizci cekedi (Eren, 1999, s. 353-354)].

samur kürk sansar veya sincap derisinden yapılan kürk (TDK, 2011, s. 2024) [< {Far. *sammūr* İskit gelinciği veya sansarı (Steingass, 1998, s. 698)} + {Tür. *kürk* kürk (Clauson, 1972, s. 741)}].

sandal sandalet (TDK, 2011, s. 2026) [< Fr. *sandale* sandal ayakkabı (Yurdakul, 2011, s. 1465) < Lat. *sandalium* sandalet, terlik (Akderin, 2012, s. 495) < Yun. *sandali* (ayakkabı) sandal (Aksoy, 2003, s. 261)].

sandalet yalnız tabanı bulunan, ayağa kordon ve kayışla bağlanan açık ayakkabı, sandal (TDK, 2011, s. 2026) [< Fr. *sandalette* yalnızca tabanı bulunan, ayağa kordon veya kayışla bağlanan açık ayakkabı (Yurdakul, 2011, s. 1465) < Lat. *sandalium* sandalet, terlik (Akderin, 2012, s. 495) < Yun. *sandali* (ayakkabı) sandal (Aksoy, 2003, s. 261)].

sargaç korse (TDK, 2011, s. 2034) [< Tür. *sar* sarmak < *saru* sarmak (Clauson, 1972, s. 844) *-gaç*].

sarık 1. sarılarak meydana getirilen başlık. 2. kavuk, fes gibi bazı başlıkların üzerine sarılan tülbent, şal vb. (TDK, 2011, s. 2036) [< Tür. *sar* sarmak < *saru* sarmak (Clauson, 1972, s. 844) *-k*].

sari Hint kadınlarına özgü giysi (TDK, 2011, s. 2038) [< Hint. *sari* < Sans. *satī* giysi, kombinezon (etymonline, 2016, *sari*)].

saya 4. kadın giysisi, 5. iş önlüğü (TDK, 2011, s. 2046) < İt. *saja* deri yelek (Tietze, 2016, C. 7, s. 217).

serpuş başlık (TDK, 2011, s. 2074) [< Far. *ser-pūş* kapak, tıpa; keten, muslin veya ipekten yapılmış, aşağı doğru salınan; yüzü, omuzları ve bazen bütün bedeni örten duvak veya başörtüsü (Steingass, 1998, s. 670) < {Far. *ser* baş (Steingass, 1998, s. 664)} + {Far. *pūş* kaplama, örtü (Steingass, 1998, s. 260) < *pūşidan* örtmek, kaplamak, gizlemek (Steingass, 1998, s. 260)}].

setre düz yakalı, önü ilikli bir ceket türü (TDK, 2011, s. 2080) [< Ar. *sutra* ceket, tunik (Baalbaki, 1995, s. 624) < *s-t-r* örtmek (Baalbaki, 1995, s. 623)].

sıkma 2. bir tür pantolon veya şalvar. 6. dar bir tür kadın yeleği (TDK, 2011, s. 2094) [< Tür. *sık* sıkmak (Clauson, 1972, s. 804) *-ma*].

sikke Mevlevi dervişlerinin giydikleri yüksek ve tepesi düz keçe külah (TDK, 2011, s. 2109) [< Ar. *sikka* keçeden pres kalıpta dövülerek yapılmış başlık < *s-k-k* vurmak, basınç uygulamak (Bozkurt, 2002, s. 185)].

silindir şapka resmî törenlerde sivillerin giydiği, silindir biçiminde siyah şapka (TDK, 2011, s. 2112) [< {Fr. *cylindre* silindir (Yurdakul, 2011, s. 442) < Lat. *cylindrus* silindir (Akderin, 2012, s.

141) < Yun. *kilindros* silindir, silindirlik (Aksoy, 2003, s. 162) < *kilieme* yuvarlanmak (Aksoy, 2003, s. 162)} + {Bulg. *şapka* şapka (Yançev, 1992, s. 308)}]

slip paçasız ve sıkıca saracak biçimde dikilmiş erkek donu (TDK, 2011, s. 2127) [< İng. *slip* elbisenin kenarı; dar şerit < *O.Alm. *slippe* kesik, yarık < E.İng *toslifan* bölmek, yarmak (etymonline, 2016, *slip*)].

smokin özel günlerde erkeklerin giydiği önü açık, ceketi genellikle ipek yakalı takım giysi (TDK, 2011, s. 2127) [< Fr. *smoking* erkek gece veya tören giysisi (Yurdakul, 2011, s. 1506) < İng. *smoking-jacket* ev kıyafeti olarak giyilen rahat ve bol ceket (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 916) < {İng. *smoke* tütme, duman çıkarmak (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 915) - *ing* kök fiildeki hareketi belirtme (eki) (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 505)} + {İng. *jacket* ceket (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 527) < Fr. *jaquette* eskiden kullanılan bir erkek ceketi (Yurdakul, 2011, s. 933) < Fr. *jaque* ortaçağda erkeklerin genellikle zırh altına giydikleri uzun kollu üstlük (Yurdakul, 2011, s. 933) + *ette* küçültme eki < *İsp. *chaqueta* ceket < *Ar. *ş-k-k* dikmek (Baalbaki, 1995, s. 675) (etymonline, 2016, *jacket*)].

soket kısa çorap (TDK, 2011, s. 2132) [< Fr. *socquette* kısa çorap (Yurdakul, 2011, s. 1508) < Fr. *socque* dağ köylülerinin ve bazı din adamlarının giydiği tahta ayakkabı, nalın (Yurdakul, 2011, s. 1508) + *ette* küçültme eki < İng. *sock* kısa çorap, şoset (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 920) < Lat. *soccus* terlik, düşük topuklu hafif ayakkabı (etymonline, 2016, *sock*)].

sokman bir çeşit uzun konçlu çizme (TDK, 2011, s. 2132) [< Tür. *sok* sokmak < *suk* sokmak (Clauson, 1972, s. 805) -*man* (Eren, 1999, s. 373)].

soyka ölünün üzerinden çıkan giysi (TDK, 2011, s. 2146) [< Tür. *soy* soymak **-ka** (Gülensoy T., 2011, s. 802)].

sütyen göğüsleri dik tutup dolgun göstermek için kullanılan, saten, dantel vb. kumaşlardan yapılan kadın iç çamaşırı (TDK, 2011, s. 2192) [< Fr. *soutien* destek, dayanak (Yurdakul, 2011, s. 1524) < *soutien-gorge* sütyen (Yurdakul, 2011, s. 1524)].

süveter genellikle altına gömlek veya bluz giyilen kolsuz kazak (TDK, 2011, s. 2192) [< İng. *sweater* kazak, hırka, süveter, pulover (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 986) < *sweat* terlemek, ter dökmek (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 986) - **er** (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 323)].

Ş

şal 2. kadınların omuzlarını örtmek için kullandıkları geniş atkı (TDK, 2011, s. 2200) [< Far. *şāl* Tibet'te yaygın olan bir keçi türünün kaliteli yününden yapılmış eşarp veya örtü (Steingass, 1998, s. 724)].

şalvar genellikle ağı çok bol olan, bele bir uçkurla bağlanan, geniş bir pantolon türü (TDK, 2011, s. 2200) [< Far. *şalvār* iç pantolon, ayaklara kadar uzanan pantolon, gemicilerin ya da yolcuların pantolonu (Steingass, 1998, s. 758) < {Far. *şal* uyluk (Steingass, 1998, s. 757)} + {Far. *vār* uygun, ölçülü, yakışık (Steingass, 1998, s. 1449)].

şapka keçe, hasır, kumaş, ip vb. ile yapılan başlık (TDK, 2011, s. 2203) [< Bulg. *şapka* şapka (Yançev, 1992, s. 308)].

şıpıdık ökçesiz ve aralıksız terlik veya pabuç, şıpsıp (TDK, 2011, s. 2222) [< Tür. *şıpıdık* ses yansımali sözcük (Zülfikar, 1995, s. 627)].

şort paçaları dizlerin yukarısında olan kısa pantolon (TDK, 2011, s. 2230) [< İng. *short* kısa (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 894)].

şoset kısa çorap (TDK, 2011, s. 2230) [< Fr. *chausette* çorap, kısa konçlu soket çorap < Fr. *chaussure* her türlü ayakkabı + *ette* küçültme eki < Fr. *chausser* ayakkabı giydirmek (Yurdakul, 2011, s. 306)].

şoson kumaş veya ince deriden, çoğunlukla düz topuklu, ayağı bütünüyle saran ayakkabı (TDK, 2011, s. 2230) [< Fr. *chausson* kumaştan, hafif deri veya keçeden yapılmış ev ayakkabısı, pantufla < Fr. *chaussure* ayakkabı < Fr. *chausser* ayakkabı giydirmek (Yurdakul, 2011, s. 306)].

şömiz gömlek (TDK, 2011, s. 2231) [< Fr. *chemise* gömlek (Yurdakul, 2011, s. 308) < Lat. *camisia* gömlek (etymonline, 2016, *chemise*)].

T

taç 1. soyluluk, iktidar, güç veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen, değerli taşlarla süslü başlık (TDK, 2011, s. 2240) [< Far. *tāc* taç (Steingass, 1998, s. 273)].

takım 6. takım elbise (TDK, 2011, s. 2248) [<Tür. *tak* düzeltmek, eklemek (Clauson, 1972, s. 464) -'m].

takım elbise ceket ve pantolondan oluşan giysi, takım (TDK, 2011, s. 2249) [< { Tür. *tak* düzeltmek, eklemek (Clauson, 1972, s. 464) -'m }+ {Ar. *elbise* giyecekler, giyim, giydirmek (Baalbaki, 1995, s. 914) < *libās* giyecek, giysi, cüppe (Baalbaki, 1995, s. 914) sözcüğünün çoğulu < *l-b-s* giymek (Baalbaki, 1995, s. 915)}].

takke ince kumaştan dikilmiş veya ipten örülmüş, çoğunlukla yarım küre biçiminde başlık (TDK, 2011, s. 2250) [< 1. *Ar. *taḳīyye* < *v-ḳ-y*

korumak, saklamak (Baalbaki, 1995, s. 1242) 2. *Far. *tākiye* özellikle başörtüsünün altına giyilen şerit (Steingass, 1998, s. 806-807)].

takunya genellikle hamam vb. ıslak tabanlı yerlerde kullanılan, yüksek ökçeli, ağaçtan yapılmış bir tür ayak giysisi, nalın (TDK, 2011, s. 2253) [< Yun. *takuni* ökçe (Aksoy, 2003, s. 297) < İt. *taccone* büyük topuk, ökçe (Tanış, 2004, s. 1252)].

tarlatan kabarık görüntü vermek için değişik malzemelerle yapılan bir tür iç giysisi (TDK, 2011, s. 2272) [< Fr. *tarlatane* çok ince muslin, pamuk muslin (Yurdakul, 2011, s. 1574)].

tartma başörtüsü, yemeni (TDK, 2011, s. 2273) [< Tür. *tart* çekmek, sürüklemek (Clauson, 1972, s. 534) *-ma*].

tas 3. başa giyilen metal koruyucu (TDK, 2011, s. 2274) [< Ar *tās* kâse, içme kabı (Baalbaki, 1995, s. 718) < *t-v-s* güzel olmak (Sarı, 1980, s. 945)].

tayt 1. bacakları sıkı saran özel kumaştan yapılmış bir pantolon türü. 2. sızmaz, su geçirmez bir kumaştan yapılmış şort giysi (TDK, 2011, s. 2291) [< İng. *tight* sıkı, gergin (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 1025)].

tayyör ceket ve etekten oluşan kadın giysisi (TDK, 2011, s. 2291) [< Fr. *tailleur* terzi < Fr. *tailler* kesmek, biçmek (Yurdakul, 2011, s. 1567)].

tefarik genellikle kırmızı, beyaz ve mor kumaştan dikilen, gömlek ve şalvardan oluşan, kol ağızları paça kenarları ile şalvarın yanları işlenmiş kadın giysisi (TDK, 2011, s. 2298) [< Ar. *tafarik* bir şeyin cüzleri ve kısımları (Sarı, 1980, s. 1152) < *f-r-k* ayırmak (Sarı, 1980, s. 1152)]

tekmelik oyunlarda tekmelerden korunmak için diz kapağı ile bilek arasında kalan bacak bölümünün ön yüzüne takılan, plastik vb. sert maddeden yapılmış koruyucu (TDK, 2011, s. 2305) [< Tür. *tekme* tekme < *tep* tekmelemek (Clauson, 1972, s. 435) -*me* + *lik*].

ten fanilas doğrudan doğruya ten üzerine giyilen ince fanila (TDK, 2011, s. 2322) [< {Far. *tan* vücut (Steingass, 1998, s. 326)} + {İt. *flanella* fanila, yün kumaş (Tanış, 2004, s. 417) < İng. *flannel* fanila, pazen (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 367) + *sı* iyelik 3.t.}].

tennure Mevlevi dervişlerinin giydiği kolsuz, yakasız, yırtmaçlı, beli kırmalı, uzun ve geniş giysi (TDK, 2011, s. 2322) [< Ar. *tannūra* etek, kadın eteği (Baalbaki, 1995, s. 382)].

tepelik 3. Anadolu'da köylü kadınların kullandıkları, altın ve gümüş paralarla, bazı değerli taşlarla süsü başlık (TDK, 2011, s. 2325) [< Tür. *tepe* tepe < *töpü* tepe (Clauson, 1972, s. 436) + *lik*].

terlik 1. genellikle ev içinde giyilen, naylon vb. şeylerden yapılan, arkası açık, hafif ve türlü biçimlerde ayak giysisi. 2. beyaz patiskadan dikilen veya yünden örülen takke, başlık (TDK, 2011, s. 2331) [< Tür. *terlik* teri emen şey (Clauson, 1972, s. 546) / *terlik* teri çekmek için eyerin veya palanın altına konulan keçe 240 120^b (Ölmez & Kaçalın, 2023, s. 462) < *ter* ter (Clauson, 1972, s. 528) + *lik*].

tişört genellikle kısa kollu, pamuklu spor giysi (TDK, 2011, s. 2359) [< İng. *T-shirt* tişört (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 1055) < *T* harfine benzemesinden].

tokyo genellikle plastikten yapılmış bir terlik türü (TDK, 2011, s. 2363) [< Jap. *tokyo* Tokyo şehrinin adından].

tolga miğfer (TDK, 2011, s. 2363) [< Moğ. *duğulğa* miğfer, tolga, başlık (Lessing, 2003, s. 431)].

tomak 3. bir tür kalın ve ağır çizme (TDK, 2011, s. 2363) [< Tür. *tomak* kısa konçlu ayakkabı, potin (TDK, 2009, s. 3955)].

tozluk pantolonun paçasını tozdan korumak için ayakkabının üzerine geçirilip düğmelenen veya dizden aşağı uzanarak ayağın üstünü örten dar paçalık, getr (TDK, 2011, s. 2377) [< Tür. *toz* toz (Clauson, 1972, s. 570) + *luk*].

toz maskesi tozların boğaz yoluna kaçmasını engellemek amacıyla kullanılan özel maske (TDK, 2011, s. 2377) [< {Tür. *toz* toz (Clauson, 1972, s. 570)} + {Fr. *masque* maske (Yurdakul, 2011, s. 1036) < İt. *maschera* maske (Taniş, 2004, s. 660) < *Ar. *maşhara* gülünç, komik, tuhaf (Baalbaki, 1995, s. 1038) < *s-ḥ-r* alay etmek, dalga geçmek (Baalbaki, 1995, s. 627) (etymonline, 2016, *mask*) + *sî* iyelik 3.t.}]

trençkot içi astarlı, kemerli, su geçirmez pardösü, yağmurluk (TDK, 2011, s. 2381) [< {İng. *trench* çukur, hendek, siper; içine veya etrafına hendek veya siper kazmak (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 1046)} + {İng. *coat* palto, ceket (Avery, Bezmez, Edmonds, & Yaylalı, 2015, s. 179)}].

truakar 1. kısa manto. 2. kol boyu dirsek ile bilek arasında olan (kadın giysisi) (TDK, 2011, s. 2383) [< Fr. *trois-quart* çocuk kemani; kısa manto (Yurdakul, 2011, s. 1640) < {Fr. *trois* üç (Yurdakul, 2011, s. 1640)} + {Fr. *quart* dörtte bir, çeyrek (Yurdakul, 2011, s. 1355)}].

tulum 4. göğüs ve pantolon bölümü bitişik giysi (TDK, 2011, s. 2385) [< Tür. *tulum* deri kap, şamandıra olarak kullanılan şişirilmiş deri (Clauson, 1972, s. 500) < *tol* dolmak (Clauson, 1972, s. 491) - *um*].

tuman don, şalvar (TDK, 2011, s. 2385) [< Far. *tunbān* kısa pantolon, güreşçilerin deri pantolonu (Steingass, 1998, s. 327)].

tunik pantolon veya etek üzerine giyilen, dizlere kadar inen üst giysisi (TDK, 2011, s. 2386) [< Fr. *tunique* etek üstüne giyilen uzun ve bol kadın gömleği (Yurdakul, 2011, s. 1647) < Lat. *tunica* tunik, elbise, kıyafet, giysi (Akderin, 2012, s. 559)].

tuvalet 3. gece kıyafeti (TDK, 2011, s. 2394) [< Fr. *toilette* temizlenme, saç bakımı yapma, giyinip kuşanma, süslenme (Yurdakul, 2011, s. 1605) < *toile* bez, keten, kenevir veya pamuklu ince kumaş (Yurdakul, 2011, s. 1605)].

tülbent 1. ince ve seyrek dokunmuş, hafif ve yumuşak pamuklu bez. 2. bu bezden yapılmış başörtüsü (TDK, 2011, s. 2398) [< Far. *dolband* türban ya da kuşak (Steingass, 1998, s. 546) < {Far. *dol* kova (Steingass, 1998, s. 546)} + {Far. *band* bağ (Steingass, 1998, s. 201)}].

türban ince kumaştan yapılmış, başı sıkıca kavrayan bir tür başörtüsü (TDK, 2011, s. 2400) [< Fr. *turban* < İt. *turbante* ~ *tolipante* < Tür. *tülbent* < Far. *dolband* türban ya da kuşak (Steingass, 1998, s. 546) < {Far. *dul* kova (Steingass, 1998, s. 546)} + {Far. *band* bağ (Steingass, 1998, s. 201)} (etymonline, 2016, *turban*)].

U

urba giysi (TDK, 2011, s. 2419) [< İt. *roba* giyecek (Tanış, 2004, s. 999)].

uzun etek etek boyu dizin altında olan giysi, maxi (TDK, 2011, s. 2438) [< {Tür. *uzun* uzun (Clauson, 1972, s. 288) < *uza* uzamak (Clauson, 1972, s. 281) < Uyg. *uz* yol (Caferoğlu, 1968, s. 270) + *a - n*} + {Tür. *etek* etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. *ed* dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + *ek* küçültme eki}].

Ü

üç etek genellikle köylü kadınlarının giydiği üç ayrı etekten oluşmuş özel bir giysi (TDK, 2011, s. 2442) [< Tür. {*üç* üç (Clauson, 1972, s. 18)} + {Tür. *etek* etek (Clauson, 1972, s. 50) < *Moğ. *ed* dokuma, dokunmuş kumaş (Lessing, 2003, s. 465) + *ek* küçültme eki}].

ünifor 1. aynı işi yapanların giydikleri, tüzükle belirtilmiş bir örnek giysi. 2. silahlı kuvvetlerin resmî giysisi (TDK, 2011, s. 2446) [< Fr. *uniforme* aynı biçimde olan, aynı görünümde olan, düzenli (Yurdakul, 2011, s. 1653) < Lat. *uniformis* aynı şekilde olan, bir örnek (Akderin, 2012, s. 567) < {Lat. *unus* bir (Akderin, 2012, s. 567)} + {Lat. *forma* biçim, şekil, form (Akderin, 2012, s. 225)}].

üsküf yüksek aşamadaki yeniçeri subaylarının giydikleri, yarısı arkaya sarkan uzun bir sarık (TDK, 2011, s. 2451) [< İt. *scuffia* başlık (Tanış, 2004, s. 1083) < Yun. *skufia* başlık, külah, bone, bere (Aksoy, 2003, s. 270)].

üst 4. giyecek, giysi (TDK, 2011, s. 2451) [< Tür. *üst* üst (Clauson, 1972, s. 242)].

üstlük 2. en üste giyilen uzunca giysi (TDK, 2011, s. 2454) [< Tür. *üst* üst (Clauson, 1972, s. 242) + *lük*].

V

varis çorabı bacaklarda ilgili bölgeye basınç veya destek uygulamak amacıyla kullanılan özel olarak üretilmiş tıbbi malzeme (TDK, 2011, s. 2470) [< {Fr. *varice* bir toplardamarda sürekli genişleme ve şişme (Yurdakul, 2011, s. 1665) < Lat. *varix* varis (Akderin, 2012, s. 576)} + {Ar. *cûrab* çorap (Baalbaki, 1995, s. 439)

< Far. *gorāb* çorabın altına giyilen kısa çorap (Steingass, 1998, s. 1101) + *ı*iyelik 3.t.}].

veston erkek ceketi (TDK, 2011, s. 2483) [< Fr. *veston* ceket, erkek takım elbisesi veya smokin ceketi (Yurdakul, 2011, s. 1677)].

vizon kürk vizon derisinden yapılan iyi işlenmiş kürk (TDK, 2011, s. 2488) [< {Fr. *vizon* sansargillerden kürkü çok değerli bir memeli hayvan (Yurdakul, 2011, s. 1689)} + {Tür. *kürk* kürk (Clauson, 1972, s. 741)}].

vualet örtü (TDK, 2011, s. 2490) [< Fr. *voilette* kadın şapkalarına takılan şeffaf tül örtü (Yurdakul, 2011, s. 1693) < *voile* örtü, perde (Yurdakul, 2011, s. 1692) + *ette* küçültme eki].

Y

yabanlık bayram gibi önemli günlerde veya konukların yanına çıkarken giyilen yeni giysi, kişilik, adamlık (TDK, 2011, s. 2497) [< Far. *yābān* çöl; şehirden çok uzak yer (Steingass, 1998, s. 1524) + *lık*].

yağmurluk yağmurdan korunmak için üste giyilen giysi, trençkot, empermeabl (TDK, 2011, s. 2503) [< Tür. *yağmur* (Clauson, 1972, s. 903) < *yağ* yağmak (Clauson, 1972, s. 896) - *mur* + *luk*].

yakalık 2. ilköğretim öğrencilerinin önlüklerinin üzerine taktıkları yaka. 3. erkek gömleklerinin üzerine takılan eğreti yaka (TDK, 2011, s. 2505) [< Tür. *yaka* kenar, sınır (Clauson, 1972, s. 898) < *yak* yaklaşmak (Clauson, 1972, s. 896) - *a* + *lık*].

yakasız gömlek Kefen (TDK, 2011, s. 2506) [< {Tür. *yaka* kenar, sınır (Clauson, 1972, s. 898) < *yak* yaklaşmak (Clauson, 1972, s. 896) - *a* + *sız*} + {Tür. *gömlek* gömlek < *köñlek* gömlek (Clauson, 1972, s. 732) / *köñlek* gömlek (Ölmez & Kaçalin, 2023, s. 292) < *köñle*

düşünceye dalmak (Clauson, 1972, s. 732) < *kōñ*_ul zihin, düşünce, kalp (Clauson, 1972, s. 731) + *e -k*].

yakasız mintan kefen (TDK, 2011, s. 2506) [< {Tür. *yaka* kenar, sınır (Clauson, 1972, s. 898) < *yak* yaklaşmak (Clauson, 1972, s. 896) -*a* + *sız*} + {Far. *nīm-tan* kısa giysi veya gömlek; Kalender denilen doğulu keşişler tarafından giyilen göbeğin alt kısımlarına kadar uzanan yelek; kadınların giydiği ceket (Steingass, 1998, s. 1445) < {Far. *nīm* yumuşak elbise, kadife, saten (Steingass, 1998, s. 1444)} + {Far. *tan* vücut (Steingass, 1998, s. 326)}].

yamçı bir yüzü uzun tüylü, kalın yünden dokunarak yapılmış yağmurluk (TDK, 2011, s. 2517) [< 1. *Tür. *yançuk* torba, kese, cep < *yan* + *çuk* (Gülensoy T. , 2011, s. 1051) / 2. *Tür. *yam* ulak atı + *çı* (Halk dilinde yağmurluk, ata binen kişinin omuzlarına aldığı geniş giysi) (Eyüboğlu, 1988, s. 373) 3. **yam* toz parçası (Clauson, 1972, s. 933) + *çı*].

yapık 2. yeniçerilerin giydikleri üstlük (TDK, 2011, s. 2526) [< Tür. *yapuk* (< *yap*-*u**k*) çocuğun düşmemesi için beşiğe bağlanan enli kuşak, bağirtlak (Kaçalın, 2017, s. 822) < *yap* örtmek (Clauson, 1972, s. 871) - *u**k*].

yaşmak 1. kadınların ferace ile birlikte kullandıkları, gözleri açıkta bırakan, ince yüz örtüsü. 2. başla birlikte yüzü, ağzı kapatan örtü (TDK, 2011, s. 2548) [< Tür. *yaşmak*: (*yaş*-*mak*) baş örtüsü, yemeni (Kaçalın, 2017, s. 822) < *yaş* gizlemek, saklamak (Clauson, 1972, s. 976) - *mak*].

yeldirme 2. kadınların çarşaf yerine kullandıkları, başörtüsü ile birlikte giyilen hafif üstlük (TDK, 2011, s. 2566) [< Tür. *yeltür* birisini acele ettirmek (Clauson, 1972, s. 923) < *yel* (at için) koşmak, rahvan koşmak (Clauson, 1972, s. 918) - *tür*-*me*].

yelek ceket altına giyilen kolsuz ve kısa giysi (TDK, 2011, s. 2567) [< 1. Tür. **yelek** kuş kanadının büyük tüyü, telek < **yé:l* + (*e*)*k* (Gülensoy T., 2011, s. 1112) 2. Tür. **yelek** yaprak, kuş kanadı tüyü, telek < **yel* rüzgâr, çırpıntı + (*g*)*Ak*].

yelme 2. yırtmaçlı zırh (TDK, 2011, s. 2568) [< Tür. **yalma** kalın, yünlü ceket; keten zırh (Clauson, 1972, s. 929) < **yal* parlamak, ısıldamak (Clauson, 1972, s. 918) - *ma*].

yemeni 1. kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tül bent. 2. bir tür hafif ve kaba ayakkabı (TDK, 2011, s. 2570) [< Ar. **yemen** Yemen şehrinin adından + *f* nispet eki].

Z

zağara yakanın üzerine dikilen kürk (TDK, 2011, s. 2640) [< Ar. **zihâre** elbisenin dış ya da sağ kısmı (Baalbaki, 1995, s. 738)].

zıbın 1. bebeklere iç çamaşırı olarak giydirilen, ince pamukludan kısa ve kollu giysi. 2. kolsuz kadın giysisi (TDK, 2011, s. 2654) [< İt. **giubbone** kaba giysi, kazak (Tanış, 2004, s. 459) (Eren, 1999, s. 469)].

zıpka Karadeniz kıyısı halkının giydiği dar paçalı potur (TDK, 2011, s. 2656) [< Rus. **zipkunka** ~ **zıpka** şayaktan yapılmış giysi (Eyüboğlu, 1988, s. 404)].

zırh savaşlarda ok, kılıç, süngü vb. silahlardan korunmak için giyilen, demir ve tel levhalardan yapılmış giysi (TDK, 2011, s. 2656) [< Far. **zirih** zırh cekedi (Steingass, 1998, s. 616)].

SONUÇ

Kıyafetler insan hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanlar ilk çağlardan itibaren en temel ihtiyaçları olan dış etkilerden korunma ve örtünme ihtiyaçlarını gidermek için kıyafet giymişlerdir. Kıyafetin temel işlevi dış etkilerden koruma ve örtünmedir. Ancak zamanla bazı yan işlevler de kazanmıştır.

Çalışmada, *Türkçe Sözlük*'te madde başı olarak yer alan 371 kıyafet adı incelenmiştir. Çalışma dört ana bölüm halinde oluşturulmuştur.

İlk olarak adlandırma konusuna değinilmiştir. Genel olarak adlandırma üst başlığı altında kıyafetlerin adlandırılmasından bahsedilmiştir. İnsanlar dünyayla baş edebilmek ve hayatlarını düzenli bir hale getirebilmek için nesnelere ve kavramlara ad verirler. Bir kavrama ad vermek onu görünür kılmaktır. Kıyafetler de insanların hayatında geniş yer tuttuğu için kıyafetlerin adlandırılması oldukça önemlidir. Türkler kıyafetlere ad verirken iki yola başvurmuştur: Yabancı dilden alma ve kendi dilinden ad verme. *Türkçe Sözlük*'teki kıyafet adları incelendiğinde bu adların büyük bir kısmının yabancı kökenli olduğu tespit edilmiştir.

İkinci bölümde kıyafet ve giyim olgusunun tarihî gelişimine, kıyafetin moda, din ve kültür ile olan ilişkisine ve kıyafetin kişilerin kimliğini yansıtmadaki önemine temas edilmiştir.

Kıyafetler başlarda temel bir ihtiyacın giderilmesi için giyilirken zamanla farklı işlevler kazanmışlar ve hayatın birçok alanında etkili hale gelmeye başlamışlardır. Moda kavramının ortaya çıkması ile birlikte kıyafetler toplumsal sınıfların birer göstergesi haline gelmiştir. Toplumun alt sınıfındaki insanlar üst sınıfları yakalayabilmek adına modaya başvurur olmuşlardır.

Kıyafet ve giyimi etkileyen en önemli unsurlardan biri de dindir. Din, insanların hayatlarını nasıl yaşamaları gerektiği konusunda onlara kurallar ve sınırlamalar koyan bir kurumdur ve bu yönüyle insanların giyimleri üzerinde de söz sahibidir. Herkes mensubu olduğu dinin emrettiği doğrultuda giyinmeye özen gösterir. Bu yönüyle kıyafet tercihlerinin dinden etkilendiğini söylemek mümkündür.

Kıyafet kültürün önemli bir parçasıdır. İnsanlar giydikleri kıyafetlerle, ait oldukları kültürü yansıtır. Yine kıyafet, kültürün gelecek nesillere aktarılmasında da önemli bir unsurdur.

Kıyafetler insanların kimliğinin büyük bir bölümünü oluşturur. Kıyafetlerine bakılarak kişilerin milliyeti, dini, ekonomik durumu, cinsiyeti veya yaşadığı coğrafya tahmin edilebilir. Özellikle geleneksel toplumlarda kıyafetler kimliğin ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak modern toplumda kıyafetlerin evrenselleşmesi ve tek tip hale gelmesiyle yerel giyim kuşam ortadan kalkmış ve kıyafetin kimliği yansıtıcı yönü azalmıştır.

Üçüncü bölümde kıyafet adları *yapı bakımından kıyafet adları, vücutta giyildikleri yerlere göre kıyafet adları, işlevlerine göre kıyafet adları ve cinsiyete göre kıyafet adları* olmak üzere dört ana başlık halinde tasnif edilmiştir.

Yapı bakımından kıyafet adları sözcük halindeki ve söz öbeği halindeki kıyafet adları olarak iki başlık altında ele alınmıştır. Buna göre:

264 kıyafet adının sözcük halinde, 79 kıyafet adının söz öbeği halinde olduğu tespit edilmiştir.

Sözcük halindeki kıyafet adları kök halindeki kıyafet adları ve yapım eki almış kıyafet adları olarak iki başlığa ayrılmıştır. Çekim eki almış

kıyafet adı tespit edilememiştir. Yapım eki alan kıyafet adları da kaynak dillerine göre ayrıca tasnif edilmiştir. Buna göre:

162 kıyafet adının kök halinde, 102 kıyafet adının ise yapım eki olarak bir isim veya fiilden türediği tespit edilmiştir. Bir isim veya fiilden türeyen kıyafet adlarının 70 tanesi Türkçe, 8 tanesi Arapça, 1 tanesi Farsça, 21 tanesi Fransızca, 2 tanesi de İngilizce kökenlidir.

Söz öbeği halindeki kıyafet adları da kaynak dillerine göre ayrıma tabi tutulmuştur. Türkçe söz öbekleri ise kendi içinde belirsiz ad tamlaması, sıfat tamlaması ve eksiz ad tamlaması olarak üç başlığa ayrılmıştır. Buna göre:

Türkçe söz öbeklerinden 33 tanesi belirsiz ad tamlaması, 16 tanesi sıfat tamlaması, 6 tanesi de eksiz ad tamlamasıdır. Ayrıca 12 Farsça, 8 Fransızca, 2 İngilizce, 2 Latince söz öbeği mevcuttur.

Kıyafetlerin her biri vücudun farklı bir bölümüne giyildiğinden vücutta giyildikleri yerlere göre de tasnif edilmiştir. Buna göre kıyafet adları; *baş*, *boyna*, *kola*, *ele*, *ayağa*, *bele*, *içe* ve *dışa giyilen* kıyafetler olarak tasnif edilmiştir.

İşlevlerine göre kıyafet adları tasnif edilirken kıyafetin temel işlevinin dış etkilere koruma ve örtünme olduğu göz önüne alınmış, dolayısıyla tüm kıyafetlerin bu işleve sahip olduğu dikkate alınarak kıyafetler, sonradan kazandıkları işlevlere göre tasnif edilmiştir. Buna göre kıyafetlerin *güzel görünme*, *toplumsal konum belirtme*, *milliyet belirtme*, *olası tehlikelere karşı savunma ve hayatî tehlikeleri önleme*, *iş yapma*, *spor yapma*, *sağlığı koruma* olmak üzere yedi tane yan işlevi olduğu tespit edilmiştir.

Kıyafetler cinsiyetin de göstergesidir. Kadınlar ve erkekler çoğunlukla farklı kıyafetler giyerler. Ancak kıyafetlerin bazıları ise hem kadın hem de erkekler tarafından giyilir. Örneğin savaş ve

askerlikle ilgili kıyafetleri yalnızca erkeklerin giydiği düşünülebilir. Ancak kadınların da savaşlarda bulunabildiği ve askerlik yapabildiği bilinmektedir. Dolayısıyla bu kıyafet adları *hem erkek hem de kadınların giydiği kıyafetler* başlığına alınmıştır. Cinsiyete göre kıyafet adları bölümünde *erkeklerin giydiği kıyafetler, kadınların giydiği kıyafetler, hem erkek hem de kadınların giydiği kıyafetler* şeklinde bir tasnif yapılmıştır.

Son olarak *Sözlük* bölümünde kıyafet adları etimolojik incelemeye tabi tutulmuştur. *Sözlük* bölümünde madde başları koyu olarak verilmiş ve yanına *Türkçe Sözlük*'teki açıklaması yazılmıştır. Köşeli parantez içinde kıyafet adının etimolojik incelemesi yapılmıştır. Burada öncelikli amaç madde başında yer alan kıyafet adının kaynak dilini tespit etmek ve o kaynak dile ait sözlüklerden istifade ederek kıyafet adının anlamını vermektir. İkincil amaç ise kıyafet adının kökenine dair etimolojik sözlükler veya etimoloji ile ilgili bazı genel ağ sayfalarında yer alan bilgilerden hareketle kıyafet adının kökenine dair bilgiler vermektir. Kıyafet adının kaynak dilindeki yazımı koyu ve italik olarak verilmiş ve aslî yazımına dikkat edilmiştir. Çeşitli sözlükler incelenerek kıyafet adlarının kökenleri ve değişim süreçleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Kökenine dair kaynaklarda bilgi bulunamayan veya kaynaklarda bazı bilgiler olsa da kökeninden emin olunamayan adlar için öneri mahiyetinde açıklamalar yapılmış ve açıklamanın başına (*) işareti konmuştur.

Sözlük bölümünde yapılan incelemeye göre kıyafet adlarının büyük bir bölümünün yabancı ve özellikle Arapça, Farsça, Fransızca kökenli olduğu tespit edilmiştir.

Kıyafet adları dillerin söz varlığının geniş bir bölümünü oluşturur. Yine kıyafetler dinin, milliyetin, kültürün ve coğrafyanın yansıtıcısıdır. Kıyafetler kültürel değerleri yansıtmaya ve gelecek nesillere aktarma unsurlarıdır. Bu gibi sebeplerden dolayı kıyafet

adlarının tespit edilmesi ve kayıt altına alınması önem arz etmektedir. Sözlükte madde başı olarak yer alan sözcük halindeki 279 kıyafet adının 90 tanesi Türkçe, geriye kalanları ise yabancı dil kaynaklıdır. Ancak Türkçenin dil bilgisi kurallarına göre yabancı bir sözcükten türetilmiş (örneğin Farsça *paça* sözcüğünden *paçalık*) veya Türkçe tamlama kurallarına göre oluşturulmuş (örneğin Arapça *natır* ve *nalın* sözcüklerinden *natır nalını*) kıyafet adları artık Türkçenin söz varlığına ait sayılır. Dolayısıyla tespit edilen kıyafet adlarının büyük bölümünde yabancı dillerin etkisi görülse de Türkçe zamanla bunları kendi öz malı haline getirmiş, onları kendi dilinin ses ve şekil özellikleri ile söz dizimi kurallarına göre dönüştürerek söz varlığını genişletmiştir. Kıyafet adları da bu geniş söz varlığının önemli bir parçası ve yansıtıcısıdır.

KAYNAKÇA

- Abalı, N. (2009). *Geleneksellik ve Modernizm Açısından Kılık Kıyafet*. İstanbul: İlke Yayıncılık.
- Akderin, F. (2012). *Latince Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları.
- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK.
- Aksoy, A. (2003). *Yunanca-Türkçe Türkçe-Yunanca Sözlük*. İstanbul: Alfa.
- Altaylı, S. (1994). *Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü II*. İstanbul: MEB.
- Artun, E. (2008). Adana ve Osmaniye Halk Kültüründe Giyim-Kuşam Geleneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi HAMER Halk Kültüründe Giyim-Kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumu Bildirileri* (str. 45-71). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Basımevi.
- Avery, R., Bezmez, S., Edmonds, A., & Yaylalı, M. (2015). *Redhouse Sözlüğü İngilizce-Türkçe*. İstanbul: SEV Yayıncılık Eğitim ve Ticaret A. Ş.
- Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (2 izd.). İstanbul: Kubbealtı-Milliyet.
- Baalbaki, R. (1995). *al-Mawrid a Modern Arabic-English Dictionary*. Beyrut: Dar El-Ilm.
- Bedreddin, H. (1928). *Fransızcadan Türkçeye Küçük Kâmus-ı Fransevî*. İstanbul: Marifet Matbaası.
- Bozkurt, N. (2002). Kıyafet. V *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Izv. 25, str. 508-510). Ankara: TDV.

- Bozkurt, N. (2002). Sikke. V *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Izv. 37, str. 185-186). Ankara: TDV.
- Caferoğlu, A. (1968). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: TDK.
- Candar Gökçeimam, A., & Ekici, M. (2012). *İspanyolca Standart Sözlük*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Clauson, S. G. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*. London : Oxford University Press.
- Doerfer, G. (1967). *Türksiche und Mongolische Elemente im Neupersischen*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag GMBH.
- Erden, A. (1998). *Anadolu Giysi Kültürü*. Ankara: Dumat Ofset.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basım Evi.
- Ergin, M. (1992). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: BAYRAK/Basım/Yayım/Tanıtım.
- Erkman Akerson, F. (2008). *Türkçe Örneklerle Dile Genel Bir Bakış*. İstanbul: Multilingual.
- etymonline.com. (11. 11 2016). Pridobljeno iz <https://www.etymonline.com/>.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1988). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Fîrûzâbâdî. (1853). *el-Okyânûsu 'l-Basît fî Tercemeti 'l-Kâmûsu 'l-Muhît* (Izv. 2). (M. Asım, Prev.) İstanbul.
- Fîrûzâbâdî. (h. 1305). *el-Okyânûsu 'l-Basît fî Tercemeti 'l-Kâmûsu 'l-Muhît* (Izv. 3). (M. Asım, Prev.) İstanbul: Matba'at'l-Osmâniyye.

- Gülensoy, B. (2003). *Türkiye Giyim-Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*. İstanbul: Motif Vakfı Yayınları.
- Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü A-N*. Ankara: TDK.
- Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü O-Z*. Ankara: TDK.
- Güngörmüş, N. (2014). *Szotar Universal Magyar*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Gürsoy, A. T. (2010). *Giyim Kültürü ve Moda*. İstanbul: Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası.
- Kaçalın, M. S. (2017). *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kİtabı*. Ankara: TDK.
- Kara, M. (2011). *Ayrı Düşmüş Kelimeler*. İstanbul: Kesit.
- Karaaslan, S. (2010). *1980 Sonrası Türk Toplumunda Din Eksenli Dönüşümlerin Kadın Kıyafetlerinin Değişimine Yansımaları (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Kartal, Z., & Ölmez, F. N. (2014). *Isparta Yöresel Kadın Giysileri*. Isparta: Isparta İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Klasov, G., & Nikolov, S. (1992). *Bulgarca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Sümer Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Kutlu, M. M., & Özmen , A. (2008). Kimlik(ler) Sembölü Olarak Giyim, Kuşam ve Süslenme. *Halk Kültürü'nde Giyim-Kuşam ve Süslenme*

Uluslararası Sempozyumu Bildirileri (str. 309-314). Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Lessing, F. D. (2003). *Moğolca-Türkçe Sözlük I A-N*. Ankara: TDK.

Ölmez, M., & Kaçalın, M. (2023). *Dîvânu Lugâti't-Türk (Türk Dilinin İlk Sözlüğü)*. (M. Ölmez, Ured., & M. S. Kaçalın, Prev.) İstanbul: Vakıf Bank Kültür Yayınları.

Önen, Y., & Şanbey, C. Z. (1993). *Almanca-Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.

Özön, M. N. (1962). *Türkçe Yabancı Kelimeler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevi.

Parker, P. M. (2008). *Webster's Armenian-English Thesaurus Dictionary*. San Diego: ICON Group International.

Saffraniou, D. (2004). *International Cep Yunanca Sözlük*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Sarı, M. (1980). *el-Mevârid Arapça-Türkçe Lûgat*. İstanbul: Bahar.

Steingass, F. (1998). *A Comprehensive Persian-English Dictionary* (New Printed izd.). Beirut: Typopress.

Talip, Ş., Finazer, R. A., & Tubino, R. (1958). *Yeni Türkçe-İtalyanca İtalyanca-Türkçe Lûgat*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.

Tanış, A. (2004). *Büyük İtalyanca Türkçe Öğretici Sözlük*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

TDK. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (3 izd., Izv. 4). Ankara: TDK.

TDK. (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü* (3 izd., Izv. 5). Ankara: TDK.

TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK.

- TDK. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tezcan, M. (1983). Giyim Olgusuna Sosyo-Kültürel Bakış ve Türklerde Giyim. *Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 255-276.
- Tietze, A. (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı - Birinci Cilt A-E*. İstanbul: Simurg Yayınevi.
- Tietze, A. (2010). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı - İkinci Cilt F-J*. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Tietze, A. (2016). *Tarihî ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı* (Izv. 1). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Topaloğlu, B., & Karaman, H. (2005). *Arapça-Türkçe Yeni Kâmus*. İstanbul: Ensar.
- Turhan, M. (1994). *Kültür Değişmeleri (Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik)*. İstanbul: Marmara Üni. İlahiyat Fak. Vakfı Yay.
- Türker Terlemez, S. (2008). *Fransızca Standart Sözlük*. Ankara: Engin.
- Von Gabain, A. (1988). *Eski Türkçenin Grameri*. (M. Akalın, Prev.) Ankara: TDK.
- Williams, M. M. (2010). *A Sanskrit English Dictionary*. New Delhi: Bharatiya Granth Niketon.
- Yançev, M. (1992). *Türkçe-Bulgarca Sözlük*. Sofya: Prosveta.
- Yazıcı, T. (24. 11 2023). *haydariyye*. Pridobljeno iz <https://islamansiklopedisi.org.tr>.
- Yılmaz, Y. (2014). *Mevlid-i Şerif Gramer-Metin-Dizin*. Ankara: SAGE.
- Yurdakul, D. (2011). *Güncel Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük*. Ankara: Kurmay.
- Zülfikar, H. (1995). *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*. Ankara: TDK.

